

ΤΑ

3035

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ

ΚΥΘΗΡΑ

Ιαν - Δεκέμβριος 1982

Άριθ. τεύχους

- 1 Άθανασοπούλου Μάρθα
- 2 Άργυρόπουλος Δημήτριος
- 3 Ζαγλανίκης Δημήτριος
- 4 Κασιμάτης Γιάνος
- 5 Κομηνός Γεώργιος
- 6 Κορωνάιος Π. Χαράλαμπος
- 7 Κουκούλης Τάσης
- 8 Καυλεντιανός Διούσιος
- 9 Κουρεμπανάς Γεώργιος
- 10 Κρίθαρης Εϋ. Χαράλαμπος
- 11 Ματσέλλος Ήλιος
- 12 Μαυρομάτης Θεοδόσιος
- 13 Παναρέτου Π. Άννίτα
- 14 Πανάρετος Βίκτωρ
- 15 Πετρόχειλος Μιχαήλ
- 16 Ποτήρης Νικόλαος
- 17 Σαραντόπουλος Κων)νος
- 18 Σταφυλοπάτης Νικόλαος
- 19 Συμιγδαλής Άντώνιος
- 20 Τρικούπη — Τσιτσιλία Άλεξάνδρα
- 21 Φριλίγκου Νίτσα
- 22 Χάρου — Κορωνάιου Έλένη
- 23 Όριών

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ «ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ»

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ — ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: ΑΡΗΣ Π. ΤΣΙΤΣΙΛΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: ΟΔΟΣ ΚΟΥΡΥΤΣΑΣ 11 — ΚΗΦΙΣΙΑ, Τηλ. 80.15.546 — 80.17.969

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ Δρχ. 800 ΤΡΑΠΕΖΩΝ — ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ Δρχ. 1.500

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΟΛΛ. ΑΜΕΡ. 25

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ: ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ Π. ΠΑΛΑΜΑΡΗ—ΣΙΑΡΡΗ 27 ΑΘΗΝΑΙ Τηλ. 32.52.429

ΛΙΓΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΚΔΟΤΗ

Ξεκινώντας από την σκέψη, ότι κατ' ἐξοχήν στις μέρες μας, υπάρχει μιὰ πλειάδα Κυθηρίων ἀλλὰ καὶ ξένων, πού ἀσχολεῖται μὲ τὸ Νησί μας, πού ἐμπνέεται ἀπ' αὐτὸ καὶ πού ἔχοντάς το σάν θέμα, συνθέτει εἴτε ἕνα στίχο, εἴτε μιὰ λαογραφικὴ περιγραφὴ, εἴτε ἕνα πῆνακα ἢ ἀκόμα ἀσχολεῖται μὲ τὰ ἱστορικά καὶ κοινωνικά του προβλήματα, ἀποφασίστηκε ἡ ἐκδοσὴ αὐτῆ, φιλοδοξώντας νὰ συγκεντρώσῃ σὲ σελίδες της, θεῖγματα, τοῦ σημερινοῦ Κυθηραϊκοῦ κυρίως πνεύματος, σὲ ὅλες του τίς ἐκφράσεις.

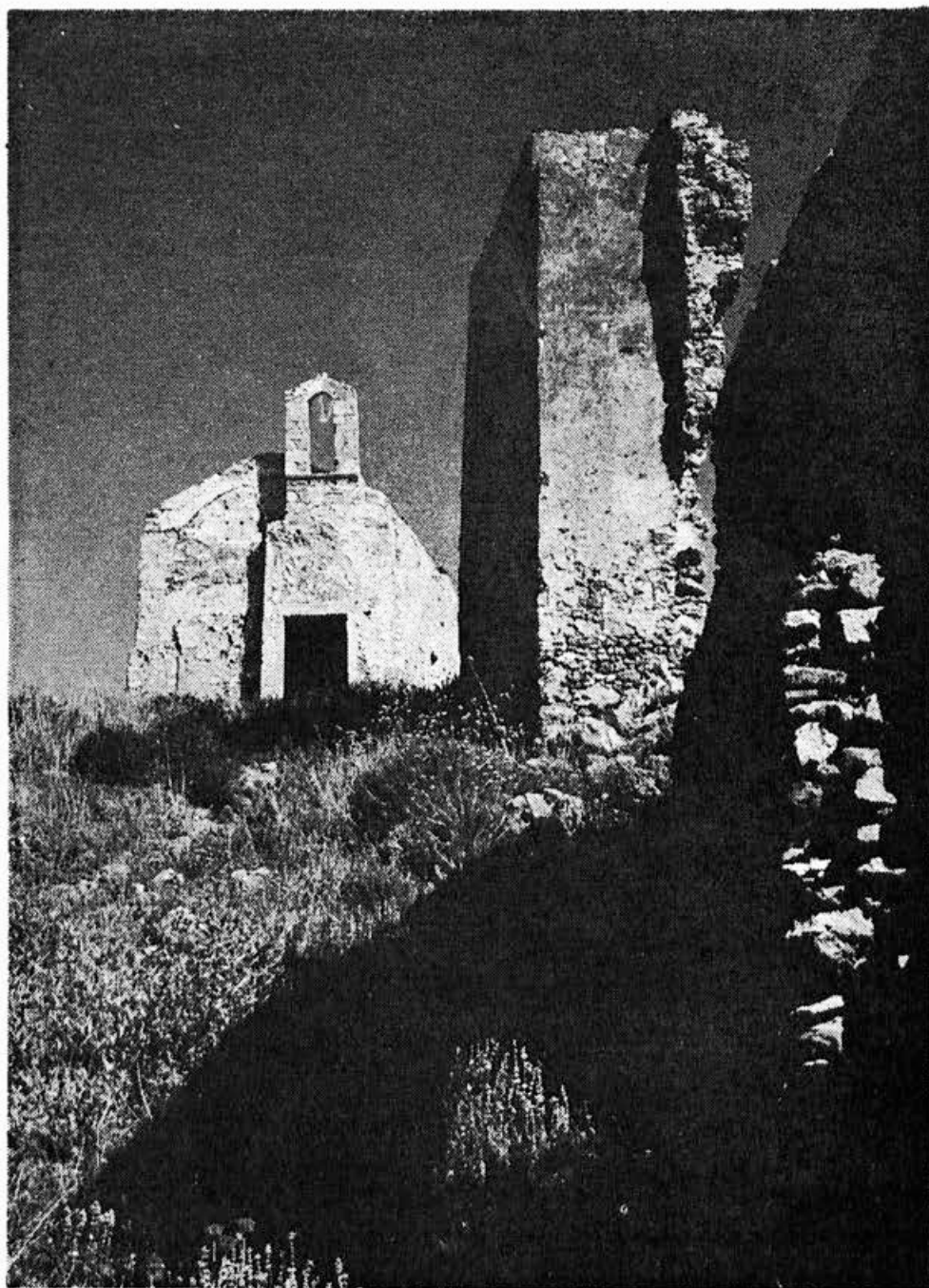
Ἰδιαιτέρω θὰ εἶναι, ἂν τὸ περιοδικὸ αὐτό, γίνῃ ἡ **ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΒΩΤΟΣ** ὅλων τῶν Κυθηρίων, ἀλλὰ καὶ ὅλων ὅσων ἔχουν κάτι νὰ ποῦν γιὰ τὸ Νησί μας.

Ἀπὸ αὐτό, θὰ παρελάσουν βέβαια καὶ ἄνθρωποι πού ἔνδον βρίσκονται πιά ἀνάμεσά μας, ἀλλὰ πού ἡ προσφορὰ τους εἶναι σημαντικὴ καὶ τὰ κείμενά τους εἶναι ἀδημοσίευστα ἢ ἔχουν ξεχαστῆ.

Ἐλπίζοντας, ὅτι οἱ Κυθηῖροι θὰ ἐκτιμῆσουν καὶ θὰ ἐνισχύσουν μὲ τὴν συνεργασίαν τους, οἱ δυναμένοι βέβαια, τὴν προσπάθειαν αὐτῆ, ξεκινᾶμε τὸ πρῶτον μας τεῦχος, πιστεύοντας ὅτι θὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἔναυσμα γιὰ ἕνα πνευματικὸ συναγερμὸ τῶν ἀπανταχού συμπατριωτῶν μας.

Ἄρης Η. Τσιτσέλιας

Ἡ τέχνη τῆς φωτογραφίας

ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΥΡΕΜΠΑΝΑ

«ΣΚΙΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΙΠΙΑ
ΣΤΟ ΝΗΣΙ»

Διακόφτι

Ἀφιέρωμα σ' Αὐτόν
 πού μ' ἔμαθε νά νοιώθω, νά πονάω,
 καί ν' ἀγαπάω,
 αὐτό πού ὄνειρεύτηκε.
 Στόν Παναγιώτη Κ. Τσιτσάλια

Ὅταν θυμώνει ὁ βοριάς,
 τά κύματα, οἱ ἀφροί
 περνᾶνε πάνω ἀπ' τή γαλήνη,
 πάνω ἀπ' τό νησάκι,
 πάνω ἀπ' τή ζωή μας.
 Σέ πονᾶνε τόσο πού δέν τ' ἀντέχεις,
 κι ἔμως παρακαλᾶς νά μὴν τελειώση.
 Σκίζει τά ὄνειρά σου,
 τόν πόνο σου,
 τήν ἀλήθεια σου,
 καί πάνω ἀπ' ἔλα τό γέλιο σου.
 Εἶναι φριχτό νά μὴν μπορεῖς νά πονέσης,
 νά κλάψης,
 νά ξεχάσης,
 κι ἔμως νά χαίρεσαι αὐτή τήν ἄγρια ὀμορφιά.
 Πᾶμε στήν ἄμμο νά ζήσουμε τό φεγγάρι.
 Πᾶμε στήν ἄμμο νά ζήσουμε τή θάλασσα.
 Πᾶμε στήν ἄμμο νά ζήσουμε τή φωτιά.
 Πᾶμε στήν ἄμμο νά ζήσουμε τό τέλος.
 Διακόφτι, ὅπου καί νᾶμαι, θά μ' ἀκολουθεῖς,
 γιὰ θά σ' ἀκολουθᾶω;
 Μέσα σ' αὐτήν τήν ἀδυσώπητη ὀμορφιά
 ποῦ νά ψάξης,
 νά βρῆς τόν ἑαυτό σου;
 Ἀγωνίζεσαι νά τόν βρεῖς.
 Μές τήν ὀμορφιά δέν τό μπορεῖς,
 δέν τό ἀντέχεις.
 Εἶναι πολύ βαρειά στούς ὤμους σου,
 ἡ ὀμορφιά, ἡ ἀγριάδα
 κι ἡ γλύκα αὐτοῦ τοῦ τόπου.
 Χάνεσαι στό βυθό, κι ἡ ψυχὴ σου
 ἀναπηδάει
 μέσ ἀπ' τή γαλήνη τῆς θάλασσας,
 γιὰ νᾶβρης
 τόν ἥλιο, τό φῶς.
 Δέν ξέρεις ποῦ εἶσαι,
 δέν ξέρεις ποῦ χάνεσαι.
 Ὁ ἥλιος, ἡ θάλασσα, τό φῶς.

Αυτά αγωνίστηκες νάβρης.
Ένας κόσμος δλάκερος
γι αυτές τίς στιγμές.
Τῆς ζωῆς, τοῦ τέλους...
Δέν θάβρης ἄλλες.
Δέν ὑπάρχουν ἄλλες.
Μόνο ἡ σκληράδα τοῦ ἡλιου,
ἡ ἀνταύγεια τῆς θάλασσας,
ὁ πόνος τῶν θράχων
κι ἡ ἐρημιά τοῦ βουνοῦ.
Δέν ἔχει βοήθεια ἐδῶ.
Εἶναι τ' ἀνελέητο φῶς ἀπάνωθῆ σου,
τό κῦμα ὀλοτρέιγυρα
καί ν' ἀγωνίζεσαι νά γλυτώσης τόν πόνο.
Δ ἀκόφτι, ἡ ὀμορφιά σου
εἶναι πού δέν ἔχεις ὀμορφιά.
Ζητάω σταγόνες ἀπό σένα,
παίρνεις τό εἶναι μου.
Κάθε σταγόνα ἀπό τήν ὀμορφιά, τόν πόνο,
τήν ἐρημιά, τόν πόθο σου,
μιά ἀδλακωτή πληγή μέσ τήν ψυχή μου.
Διακόφτι, ζῆσε.
Εἶσαι ὁ πόνος κι ἡ ὀμορφιά μου.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΤΡΙΚΟΥΠΗ — ΤΣΙΤΣΙΛΙΑ

Θρύλοι του νησιού

«ΕΙΠΟΙ»

Συμπληρώνονται σε λίγες μέρες δυό χρόνια, από τον θάνατο του εκλεκτού Κυθήριου ανθρώπου και μοναδικού εις τό είδος του Λαογράφου ΝΙΚΟΥ ΠΟΤΗΡΗ.

Σάν πνευματικό μνημόσυνο, δημοσιεύομε τό τελευταίο λαογραφικό του δοκίμιο, πού λίγες μέρες πριν από τόν θάνατό του, έστειλε στην «Φ.Τ.Κ.» μέ λίγες ιδιογραφεσ σημειώσεις, πού κι' αυτές θά δημοσιεύθουν έν καιρώ.

*

Αμέτρητοι παρουσιάζονται, κατά τόν αφηγητή μου, οι θρύλοι εις τά Κύθηρα, ιδιαίτέρως αυτοί πού αναφέρονται εις τά πολυώνυμα και πολύμορφα φαντάσματα τά κοινώς λεγόμενα «Είπους». Φαίνεται ότι εις τό κεφάλαιον αυτό ή προγονική μας φαντασία θά είχε φθάσει σε ύψηλά επίπεδα.

Ός αιτίασή της ασφαλώς θά ήταν, ή φοβία από των πειρατικών επιδρομών, ή ειδωλολατρική παράδοση πού αφήκε ανεπτυγμένο τό αίσθημα της δεισιδαιμονίας, αλλά και ο μονότονος, ποιμενικός βίος, πού εύκολα υποβάλλει τόν "Ανθρωπο σε δεισιδαιμονες ενόρασεις. Ακόμα, φαίνεται ότι υπήρξαν άνθρωποι πού εκαλλιέργησαν μεθοδικά αυτό τό κεφάλαιο, επιδιώκοντες δι' αυτού του μέσου συμφέροντα παράνομα και ποταπά.

Ό λαμπρός, και κατά πάντα αξιος Ιερεύς, Πάτερ Ηλιάς, ο οποίος όχι μόνον δέν τούς πιστεύει, αλλά και τούς απεχθάνεται, χάριν όμως της τοπικής Λαογραφίας μου τούς διηγήθη. Είθε να τόν μιμηθόν και άλλοι, συμβάλλοντες εις τήν διάσωσιν της προγονικής μας κληρονομίας.

Κάποτε, λέει ο πρώτος θρύλος, ξεκίνησε μία γυναίκα από τά Λογοθετιάνικα τις βραδυές ώρες με φορτωμένο τό γαϊδουράκι της άλεσσια σιγό. Για τόν κάτω νερόμυλο του Ξυνού να άλέσει. Φθάνοντας νύχτα στο μύλο βρήκε εύκαιρία και άλεσε γρήγορα, και για να είναι τό πρωί της επομένης εις τήν εργασίαν της, φόρτωσε τό άλεύρι της και ξεκίνησε για τό σπίτι της. Όταν όμως έφθασε εις τήν σπηλιά σκέφθη: «Δέν ξεφορτώνω τό ζωο μου να ξεκουραστώ και εγώ κι' αυτό, και πάλι συνεχίζω. νύχτα έχει πολλή άκόμια». Ξεφόρτωσε τότε και άφου τακτοποίησε τό ζωντανό της, τράβηξε τό μιγόμε με τό άλεσσια στη σπηλιά και άμέσως φαίνεται ότι τήν έπηρε ο ύπνος, κουρασμένη όπως ήταν. Όταν όμως ξύπνησε για να φύγη είδε ότι τό μιγόμε με τό άλεσσια, της έλλειπε. Εις μάτην τό αναζητούσε αλλά πουθενά δέν φαινόταν. Και ενώ κλαμένη και περιλυπη έτοιμαζόταν να φύγη, άκούει από τά ένδοξοτα της σπηλιάς, άνδρικές διμιλίες πού έλεγαν:

«Ντέ κουρκούτι, ντέ χυλό,
ντέγκο τρώε και μη μιλής».

Έντρομη ή γυναίκα έφυγε άδικομαρτύρητη νομίζουσα ότι τό άλεσσια της τό πήραν τά φαντάσματα, πού συνηθούσαν να συχνάζουν εις αυτήν τή σπηλιά.

Ός προς τά παράξενα λόγια, ο αφηγητής μου δέν γνώριζε τήν εξήγησή τους. Εις τήν ίδια σπηλιά, άναφέρονται και άλλων ειδών φαντάσματα πού ένας έμμετρος θρύλος των έδημοσιεύθη πρό έτών εις Κυθηραϊκόν έντυπον.

Ό δεύτερος θρύλος, αναφέρεται εις τόν Ιατρόν Γεώργ. Κομπήν, ο οποίος έζησε και έδρασε τόν περασμένο αιώνα.

Ό Ιατρός Κομπής κατήγετο από τά Λογοθετιάνικα, εκεί δε και ως Ιατρός έγκαιροστάθη, προσφέροντας πρόθυμα τις επιστημονικές του γνώσεις, έπισκεπτόμενος τούς άσθενείς όλης της Νήσου, επιβαίνων του ύποζυγίου του και συνοδευόμενος τήν νύκτα από έναν του έμπιστο. Μία χειμωνιάτικη νύκτα επιστρέφω από τόν μέσα Δήμο και όταν έφθασε εις τήν Σκληρή άκουσε ανθρωπίνην φωνήν πού έλεγε διαρκώς: «Όχοό! Βοήθεια, όχοό! Βοήθεια!» Σταμάτησε άμέσως τό ζωο του και προσπαθούσε να προσδιορίση τό μέρος πού έβγαينه ή φωνή.

Και πράγματι διεπίστωσε ότι ή φωνή έρχόταν από τό παρακείμενο πρινερό, και συγκεκριμένα μέσα από τόν μανδρότοιγό του. Παρακάμπτων ο Ιατρός τόν δρόμο του σπεύδει προς τό σημειον της άπελπισίας. Όποια όμως υπήρξεν ή έκπληξή του και ο φόβος του. Αντί για "Ανθρωπον πάσχοντα βλέπει ένα πελώριο χέρι να είναι σαν φυτρωμένο από τή γη και καλυμμένο με πυκνές πελώριες τρίχες μη εξακουμένων και αυτών των δυνύχων.

Παρά τό άποτροπιαστικό θέαμα τρέχει ο Ιατρός συλλαμβάνει τό φυτρωμένο χέρι και προσπαθούσε να τό ανασύρει. Όταν όμως τό χέρι του ήλθεν εις έπαφήν με τό τριχωτό χέρι, άντελήφθη ότι κάτι τό σατανικόν υποκρύπτεται. Και άμέσως εγκαταλείφνυκε ο Ιατρός και ο συνοδός του τό ανατριχιαστικό θέαμα, έφυγαν όλοταχώς, έδέχθησαν όμως καταγισμόν από πέτρες και χόμα.

Άσφαλώς αυτό τό συμβάν, θά περιόρισε τήν δράση του Ιατρού Γεωργ. Κομπή τουλάχιστον κατά τις νυκτερινές ώρες.

+ ΝΙΚΟΣ ΠΟΤΗΡΗΣ

Λαογραφικά προβλήματα

Τσιριγώτικο λαϊκό τραγούδι - Τσιριγώτικη ρίμα

Τό ελληνικό δημοτικό τραγούδι έχει μία πολύχρονη παράδοση κι' είναι κεινο άλλωστε που άνοιξε την αυλαία στη νέα μας λογοτεχνία. Στο διάβα του ίσαμε σήμερα ιστορικοί και άλλοι λόγοι διαμόρφωσαν τά πολύ γενικά εθνικά χαρακτηριστικά του, ενώ κάθε κομμάτι ελληνικής γής πρόσθεσε σέ κείνα τά τοπικά δικά του σέ συνάρτηση με τίς κοινωνικο-πνευματικές του συνθήκες. Έτσι δικαιολογούνται οι ανομιότητες άκμης και παραγωγής και ο «ιδιωματικός» χαρακτήρας του σέ σχέση με τόν ελληνικό χώρο. Σημασία έχει πώς αυτό άκριβώς τό πολύχρωμο δημοτικό τραγούδι σάν άμηση μαζική έκφραση, άδέσμευτο από τόπο και χρόνο, χωρίς λογοτεχνική έπεξεργασία, οδηγεί ουσιαστικά στό ίδιο τό νόημα τής ποίησης.

Τό Τσιρίγο, τόπος γεωγραφικά άποκλεισμένος και έχοντας ποικίλες σχέσεις με τήν Κρήτη και τήν Πελοπόννησο, αποτέλεσε ιδανικό χώρο για τήν ανάπτυξη του δημοτικού τραγουδιού και άρχικά δίνει τή βάση ύποψία για πλατειές δημιουργίες σέ τούτο τό τομέα. Ο μεγάλος όμως περιορισμός και ή άποκλειστικότητα σέ είδη και κατηγορίες, ή μοναδικότητα στή μορφή δεμένη άμεσα με τή ρίμα, δηλαδή τό δημοκατάληκτο δίστιχο, δημιουργούν παράλληλα μία προβληματική ιδιοτυπία. Τό Τσιριγώτικο λαϊκό τραγούδι παρουσιάζει κλασσική έκφραση, χαρακτηριστική λεπτότητα. Λιτότητα και απλότητα στέκει με σεμνότητα άπέναντι στό συναίσθημα και στό θρησκευτικό κόσμο, άποστρέφεται τή ψυχική διαστροφή, άποφεύγει όμως συστηματικά νά μιλήσει για έγωϊσμούς, για ιστορικά γεγονότα, για έντονα έρωτικά συναισθήματα. Δεν υίοθετεί έγωϊστικές εκφράσεις και μένει μονάχα στό κύκλο τής καθημερινής ανθρώπινης ζωής. Στο σημείο αυτό ή σύνδεση στή μορφή τής λαϊκής ζωής και τής λαϊκής μας ποίησης, άπόλυτα έπιτρεπτή και αναγκαία, μπορεί νά δώσει πολύτιμα συμπεράσματα. Έτσι λοιπόν οι συνεχείς γνωριμίες του Τσιριγώτη με νέους λαούς, οι έπαφές του με διάφορους πολιτιστικούς φορείς, τόν απομάκρυναν από τή στατικότητα, τό συντηρητισμό και τούδωσαν δικαιώματα για άσταμάτητες ψυχολογικές ανανεώσεις. Ταυτόχρονα ή δυναμική αντιμετώπιση του εκφυλισμού, ή αυτοάμυνα, με συνεχείς τροποποιήσεις και συμπληρώσεις, με προσαρμογές στις διάφορες καταστάσεις. Έδωσαν τόν ειδικό χαρακτήρα στή Τσιριγώτικη κοινωνική ζωή, και στή ποίησή της. Έξάλλου οι κατά κανόνα ειρηνικές άναμετρήσεις με τόν όποιοδήποτε δικαιολογούν τήν άπουσία τής ιστορικοηρωικής υπόμνησης, αλλά και έπιτρέπουν στό θρύλο, στή δυσδιμονία, στή παράδοση νά πάρουν σημαντικές θέσεις στή ποιητική δημιουργία. Μάλιστα συμβαίνει αυτά τά τραγούδια, με τούτο τό περιεχόμενο, νά είναι τά μεγαλύτερα σέ έκταση, χωρίς όμως νά μπορούμε νά τά κατατάξουμε στα ιστορικά ή στις παραλλαγές.

Με τή σειρά τους, ο μόνιμος πόθος τής επιστροφής του ξενητεμένου, τό χαρούμενο γεγονός του γάμου, ή όμορφιά τής νιότης, ή θρησκευτικότητα, ή οικειότητα με τή φύση κι άλλα τής ζωής «συνηθισμένα» και ρευστά κάνουν τήν παρέλασή τους στή λαϊκή μας ποίηση, άντιφέγγοντας τίς οικονομικές συνθήκες και τό ήθικοδιανοητικό επίπεδο του Τσιριγώτη. Όλα θέβαια μένουν προσαρμοσμένα στή νοοτροπία από τίς γενιές που έφυγαν σχεδόν πάντα με τή νοσταλγία για κάτι χαμένο και με τή λαχτάρα για κάτι καλύτερο.

Αν ο παραπάνω προβληματισμός πάνω στο άνώνυμο λαϊκό μας τραγούδι δέχτηκε κάποιες, έστω και ύποθετικές λύσεις, δυστυχώς δεν είναι ο μόνος. Πέρα από τή γέννηση, προβληματική μένει και ή σημερινή έκφραση, ή γνησιότητα του στίχου, ή συνεξέταση στίχου μουσικής και χορού, ή περίπτωση συμφωμών. Γιατί σίγουρα ο Τσιριγώτης τραγουδιστής λαός σκόπιμα ή άσκοπα σ' ένα πολύχρονο διάβα έφερε άλλιώσεις γλωσσικές, πραγματικές, μορφολογικές από παρακούσματα, από σφάλματα λήθης ή και άνάγκες συμπλήρωσης. Και ενώ από τή μία δεν υπάρχει ή βοηθητική γλωσσική εργασία για τή τοπική διάλεκτο, από τήν άλλη μερι' είναι σχεδόν άδύνατη ή καταγραφή τής λαϊκής μουσικής που και αυτή με τή σειρά της άναμφίβολα δέχτηκε παραχαράξεις. Έξάλλου προσεκτική μελέτη τής συλλογής του άείμνηστου Ν. Ποτήρη θεβαιώνει για κάποιες παρεμβάσεις του προσωπικές, άκούσιες μά και έκούσιες στό λαϊκό μας τραγούδι ή καλύτερα στή λαϊκή μας ποίηση. Υπάρχουν τραγούδια με Πελοποννησιακή ρίζα και μαντινάδες δίστιχες με Κρητική που στο παρελθόν υίοθετήθηκαν σάν σύμφωνες με τή Τσιριγώτικη νοοτροπία και σήμερα φαίνονται δικά μας δημιουργήματα. Σε πριπτώσεις μάλιστα στιχογραφικής τροποποίησης, ή εξέτασή μας από εύρύτερο φάσμα οδηγεί σέ συμπεράσματα για ύπάρξεις παραλλαγών.

Δεν είναι δύσκολη ή διαπίστωση πώς χρειάζεται μεγάλος άγώνας για τή δημιουργία μιας συστηματικής και έπιστημονικής συλλογής. Στη ταξινόμησή μας πέρα από τά τραγούδια τής τάβλας (π.χ. νυφιάτικος) πρέπει νά άναζητήσουμε τήν όσο γίνεται κοντονότερη μουσική τους πριν δώσουμε τελικές γνώμες. Έστω και μετρημένοι άνθρωποι πάνω στό Τσιρίγο μπορούν νά μας βοηθήσουν. Πάντως γενικά άς μή ξεχνούμε πώς αυτά τά τραγούδια δώσανε κάποτε διέξοδο στήν έσωτερική σκέψη και άντίληψη, τή ψυχική άναστάτωση του Τσιριγώτη. Έκπροσωπούν τή μαζική του ευαισθησία που έύσκολα πολύ μπορεί νά άποδώσει όποιαδήποτε μορφή τέχνης.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΜΗΝΟΣ
ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ

Ἐλεύθερες γνώμες

Γιὰ μιὰ Ομοσπονδία Κυθηραϊκῶν Συλλόγων καὶ ἓνα Παγκυθηραϊκὸ Συνέδριο

Ἡ ὀργάνωση τῶν ἀτόμων σὲ ὁμάδες ὁποιασδήποτε μορφῆς καὶ προορισμοῦ, πού ἔχει τὴ βάση της στὸ γνωστὸ ἀπόφθεγμα «Ἡ δύναμις ἐν τῇ ἐνώσει», εἶναι ἀποδεδειγμένο ὅτι ἔχει ἀξιόλογα ἀποτελέσματα σ' ὅποιο τομέα τῆς ἀνθρώπινης δραστηριότητος καὶ ἂν ἀναφέρεται ἡ ὀργάνωση αὐτή. Ἄλλοιῶς θὰ ἦταν ἀπραγματοποίητο ὁποιοδήποτε οὐσιαστικὸ ἀποτέλεσμα ἀπὸ ἄτομα πού θὰ ἦταν ὑποχρεωμένα νὰ ὀράσουν μεμονωμένα. Γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο, ὅτι ὑπάρχουν ὄρια πέρα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία εἶναι ἀνίσχυρη νὰ ἐπιτύχη ἀποτελέσματα ἀνάλογα μὲ τὴ καταβαλλόμενη προσπάθεια.

Θὰ πρέπει ὅμως νὰ γίνῃ δεκτὸ ὅτι σ' αὐτὴ τὴ βάση στηρίζονται καὶ οἱ διάφορες Ἐνώσεις τῶν φυσικῶν προσώπων, στὶς ὁποῖες περιλαμβάνονται καὶ οἱ παντὸς εἶδους πατριωτικοὶ σύλλογοι, πού δὲν περιορίζονται μόνο στὴν ἀλληλοβοήθεια καὶ στὴν ἀνάπτυξη πνεύματος ἀλληλεγγύης μεταξὺ τῶν μελῶν τους ἀλλ' ἐπεκτείνουν τὴ δράση τους καὶ στὰ βασικὰ προβλήματα πού εἶναι φυσικὸ ν' ἀπασχολοῦν τὴ γενέτειρά τους (οἰκονομικά, ἐκπολιτιστικά καὶ μορφωτικά, ἐκπαιδευτικά, τουριστικά κ.λ.π.).

Στὸ δεύτερο αὐτὸ μεγάλο τομέα δράσεως, τὰ πατριωτικὰ σωματεῖα συναντοῦν πολλὰς δυσχέρειες, ἂν σκεφθῆ κανεὶς ὅτι θρῖσκονται ἐγκατεσπαρμένα σ' ὅλο τὸ κόσμον, κυρίως σὲ μεγάλες πόλεις ὄχι μόνο τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ ἐκεῖ πού ξηνητεύονται κατὰ δεκάδες οἱ Ἕλληνες γιὰ τὴ δημιουργία καλλίτερης τύχης καὶ πού τὸ ἐνδιαφέρον τους γιὰ τὴ γενέτειρά τους ἀπὸ τὴν ἔλλειψη συνεχοῦς ἐπικοινωνίας μ' αὐτὴν εἶναι πολὺ πιθανόν, μὲ τὴ πάροδο τοῦ χρόνου, νὰ ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα τὴ χαλάρωση κάθε προσπάθειας γιὰ τὴ διατήρηση ἀρρηκτοῦ τοῦ δεσμοῦ μὲ τὴ πατρίδα.

Θὰ πρέπει ὥστόσο νὰ θεωρηθῆ εὐτύχημα ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια καὶ ἡ Πολιτεία καταβάλλει προσπάθεια γιὰ νὰ κρατήσῃ ἀμείωτο τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ξηνητεμένων παιδιῶν της γιὰ τὴ πατρίδα τους. Σήμερα μάλιστα, ὅπως διαβάσαμε τώρα τελευταῖα στὸν ἡμερήσιο Τύπον, ἡ Κυβέρνηση, μέσα στὸ ὅλο πρόγραμμα τῆς ἀλλαγῆς ἔχει περιλάβει καὶ συγκεκριμένους διαδικασίες πᾶν ὅπου θέμα αὐτό. Τραπὴ ἀπόδειξη γι' αὐτὸ εἶναι τὸ ὅτι ἴδρυσε

καὶ Ὑφυπουργεῖο Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ, πράγμα πού δείχνει ὄχι μόνο τὸ ἀμεσο ἐνδιαφέρον τῆς Κυβερνήσεως γιὰ τὴ σύσφιγξη τῶν σχέσεων τῶν ἀποδήμων Ἑλλήνων μὲ τὴ πατρίδα τους ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιθυμία της γιὰ τὴ δημιουργία στὶς Χῶρες τοῦ ξηνητεμοῦ κάποιου κλίματος πού μπορεῖ νὰ ἔχει, ὅταν χρειαστῆ, εὐνοϊκὲς γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἐπιπτώσεις.

11

Ἄλλ' εἶναι πολὺ φυσικὸ τότε νὰ μᾶς τεθῆ τὸ ἐρώτημα. Γιατί ὅλη αὐτὴ ἡ συζήτηση ἀφοῦ ἡ Πολιτεία ἔχει ἀναλάβει ἐνεργὸ ρόλο στὸ τομέα «Ἀπόδημος Ἑλληνισμός»; Γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο γιατί τὸ Τσιρίγο ἔχει ὄχι καὶ εὐκαταφρόνητο ἀριθμὸ ἀποδήμων κυρίως στὶς Ἡν. Πολιτείες τῆς Ἀμερικῆς καὶ στὴν Αὐστραλία. Ἄν μάλιστα εἶμαι καλὰ πληροφορημένος οἱ Τσιριγιῶτες τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς ὑπολογίζονται σὲ ἀρκετὲς δεκάδες χιλιάδες, εἶναι ὅλοι τους πολὺ καλὰ ἐγκατεστημένοι καὶ παρὰ πολλοὶ θρῖσκονται καὶ σὲ ὑψηλὸ ἐπίπεδο εὐημερίας.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι αὐτὲς οἱ ἀκμάζουσες Κυθηραϊκὲς παροικίες ἔχουν ὀργανωθῆ ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια σὲ πατριωτικούς συλλόγους στὶς μεγαλύτερες τουλάχιστον πόλεις (λ.χ. Ν. Ὑόρκη, Σίδνεϋ, Βαλτιμόρη, Σάν Φραντζίσκο κ.ἄ.) μὲ ἀξίολογη δράση ὄχι μόνο στὰ διάφορα προβλήματα πού ἀνακύπτουν στὶς σχέσεις τους μὲ τὴς δευτέρους πατρίδες τους ἀλλὰ καὶ στὶς προσπάθειες τους γιὰ τὴ διατήρηση ἀρρηκτοῦ τοῦ δεσμοῦ τους μὲ τὴ γενέτειρά τους. Καὶ αὐτὸ τὸ πετυχαίνουν ὄχι καὶ λίγο χάρις στὴ σωματειακὴ τους ὀργάνωση. Γιὰ τοῦτο θὰ ἔλεγα μάλιστα ὅτι εἶναι καιρὸς καὶ σὲ πολλὰς ἄλλες Κυθηραϊκὲς παροικίες, μὲ ἀρκετὸ φυσικὸ ἀριθμὸ μελῶν, κάποιον νὰ πάρουν τὴ πρωτοβουλία συστάσεως καὶ σ' αὐτὲς τὶς πόλεις Κυθηραϊκῶν Συλλόγων. Ὅταν ἡ δράση τῶν συλλόγων στὴ Ν. Ὑόρκη ἢ στὸ Σίδνεϋ εἶναι τέτοια πού μᾶς ἀφήνει ἐκπληκτους, γιατί καὶ τόσες ἄλλες παροικίες νὰ ὑστεροῦν στὴ σωματειακὴ ὀργάνωση;

Γιατί εἴτε τὸ θέλουσε εἴτε ὄχι, μέσα ἀπὸ τὴ δράση τῶν συλλόγων αὐτῶν πεοῦναι καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν συμπολιτῶν μας γιὰ τὴ γενέτειρά τους. Καὶ εἶναι πάμπολλοι οἱ ἐκδηλώσεις αὐτοῦ τοῦ ἐνδιαφέροντος στὸ τομέα τῶν

κοινωνημάτων έργων, ώστε δεν χρειάζεται να τις απαριθμήσω αφού είναι σ' όλους μας γνωστές.

III

Ο ἄρρηκτος ὄμως δεσμός με τὴ γενέτειρα δὲν εἶναι εὐκολο νὰ καλλιεργηθῆ καὶ νὰ διατηρηθῆ χωρὶς νὰ προηγηθῆ κάποια προεργασία μεταξύ ὄλων τῶν Κυθηραϊκῶν Συλλόγων. Χωρὶς μιὰ τέτοια προγραμματισμένη συνεργασία, ἐπάνω στὰ κυθηραϊκὰ θέματα γενικώτερης φύσεως, εἶναι πολὺ πιθανὸν μιὰ μέρα, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτό, ν' ἀρχίσῃ ἡ χαλάρωση τοῦ δεσμοῦ με τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα. Καὶ αὐτὸ θὰ εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη ζημιὰ γιὰ τὸ τόπο μας.

Ἀκόμη μάλιστα σήμερα, πού ἡ Πολιτεία ἀποφάσισε νὰ ἔχῃ ἐνεργὸ ἀνάμειξη στὸ τομέα τοῦ Ἀποδόχμου Ἑλληνισμοῦ, νομίζουμε ὅτι οἱ πατριωτικοὶ σύλλογοι τοῦ Ἐξωτερικοῦ θὰ πρέπει νὰ δραστηριοποιηθοῦν με σύστημα, γιὰ νὰ ἔχουμε οὐσιαστικὰ ἀποτελέσματα στὴ πορεία τῶν ζωτικῶν προβλημάτων πού ἀπασχολοῦν καὶ τὸ δικό μας ἐρημωμένο νησί καὶ ὅλο τὸ Κυθηραϊκὸ στοιχεῖο.

Πιστεύουμε δηλαδὴ ἀκράδαντα ὅτι χωρὶς ὀργανωμένη καὶ συστηματικὴ συνεργασία τῶν πατριωτικῶν συλλόγων τοῦ ἐξωτερικοῦ με τοὺς ὁμόλογους τοὺς τοῦ ἐσωτερικοῦ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προκύψῃ ὄφελος ἀνάλογον πρὸς τὶς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν. Αὐτὴ ὄμως ἡ συστηματικὴ συνεργασία ὄλων τῶν πατριωτικῶν σωματείων προϋποθέτει συνεχῆ ἐπαφὴ μεταξύ τους. Καὶ ἐδῶ εἶναι τὸ πρόβλημα. Εἶναι δυνατὴ ἡ ἐπαφὴ αὐτὴ χωρὶς τὴ μεσολάβηση κάποιου ἐνδιάμεσου ὄργανου πού θ' ἀποτελέσῃ τὸ συνδετικὸ κρίκο καὶ τὸ ρυθμιστὴ αὐτῆς τῆς συνεργασίας;

Ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο αἰσθάνθηκα καὶ πάλι, ὕστερα ἀπὸ 45 χρόνια (βλ. ἄρθρον μου εἰς Κυθηραϊκὴν Δράσιν τῆς 10 Ν)βρίου 1936 ὑπὸ τὸ τίτλο: Ἀνάγκη Ὁμοσπονδιακῆς Ἑνώσεως τῶν Κυθηραϊκῶν Σωματείων), τὴν ἀνάγκη νὰ ἐπανεέλθω ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ καινούργιου Κυθηραϊκοῦ περιοδικοῦ «Τὰ πνευματικὰ Κύθηρα» γιὰ τὴ σύσταση μιᾶς Παγκυθηραϊκῆς Ἑνώσεως (Ὁμοσπονδίας δηλαδὴ Κυθηραϊκῶν Σωματείων) πού θὰ ἔχῃ σὰν μέλη τῆς ὄλους τοὺς Κυθηραϊκοὺς Συλλόγους εἴτε στὴν Ἑλλάδα

εἴτε στὰ ξένα ἔχουν τὴν ἔδρα τους. Νοεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ ὅτι οἱ σύλλογοι θὰ διατηρήσουν τὴν διοικητικὴ τους ἀνεξαρτησία καὶ τὴν οἰκονομικὴ τους αὐτοτέλεια.

Μὴ νομισθῆ πάντως ὅτι «κομίζω γλαύκα εἰς Ἀθήνας» γιὰ τὴν τέτοιαν Ὁμοσπονδίαν ἔχουν ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια συσταθῆ στὴν Ἀθήνα με πολὺ καλὰ ἀποτελέσματα, σὲ πολλοὺς τομεῖς σωματειακῆς δράσεως, ἀπὸ Ἑλληνες ἄλλων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος (λ.χ. Κρήτες, Μεσσηνιοὺς Ἡπειρώτες κ.ά.) πού ζοῦν στὰ ξένα.

Μόνον με τὴ συνένωση ὄλων τῶν πατριωτικῶν συλλόγων σὲ μιὰ δύναμη, με τὴ διαρκὴ ἐπαφὴ τους καὶ τὴ προγραμματισμένη συνεργασία, πού ἐγγυάται ἕνα τέτοιο συλλογικὸ ὄργανο, ὅπως εἶναι ἡ Ὁμοσπονδία Συλλόγων, θὰ μπορέσουμε νὰ ἔχουμε πολὺ γρηγορότερα θετικὰ ἀποτελέσματα. Γιὰτὶ κάθε γενικώτερο ζήτημα, πού θ' ἀνακινεῖται ἀπὸ ἕνα πατριωτικὸ σωματεῖο, θὰ περνάει χάρις στὴν Ὁμοσπονδίαν, με κάποια διαδικασία, στὴ γενικώτερη μελέτη ἀπὸ ὄλους τοὺς Συλλόγους.

IV

Καὶ σὰν πρώτη ἐκδήλωση τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν ἀπανταχοῦ Κυθηραϊκῶν Συλλόγων θεωρῶ τὴν ἀνάγκη ὀργανώσεως τοῦ πρώτου Παγκυθηραϊκοῦ Συνεδρίου. Εἶναι νομίζω πιὰ καιρὸς οἱ Τσιριγῶτες, ἐκπροσωπούμενοι ἀπὸ τὰ Σωματεῖα τους, νὰ συναντηθοῦν στὴν Ἀθήνα σὲ μιὰ συνάντηση στὴν ὁποία θὰ ἐξετάσουν σὲ βάθος βασικὰ προβλήματα πού ἀπασχολοῦν τὴ πατρίδα τους καὶ αὐτοὺς τοὺς ἴδιους. Ἐτσι θ' ἀκουσθοῦν γνώμες καὶ προτάσεις, θὰ ληφθοῦν ἀποφάσεις καὶ θὰ γίνουν στὴ Πολιτεία ἐποικοδομητικὲς συστάσεις.

Ἡ προετοιμασία ὄμως ἐνός τέτοιου Συνεδρίου καὶ ἡ κατάρτιση μιᾶς ἡμερήσιας διατάξεως θεμάτων, προϋποθέτει χρόνον καὶ προσεκτικὴ ὀργάνωση τοῦ Συνεδρίου. Σ' αὐτὸ τὸ τομέα τὸ λόγο θὰ ἔχῃ ἡ Ὁμοσπονδία, τῶν Κυθηραϊκῶν Συλλόγων. Ἀφοῦ τίποτε δὲν εἶναι ἀκατόρθωτο γιὰ τοὺς Ἑλληνες ὅταν τὸ πιστέψουν, ὅταν τὸ ἐνστερνισθοῦν, γιὰτὶ θὰ εἶναι γιὰ τοὺς Τσιριγῶτες, πού πάρα πολλὰ ἔχουν ἐπιτύχει χάρις στὴν ἐργατικότητά τους καὶ τὴν ἐπιμονή τους;

Κ. Ε. ΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΚΟΛΑΣΜΕΝΟΙ

Ένα από τὰ πρῶτα φιλολογικὰ ἔργα τοῦ διαλεκτοῦ Κυθήριου Μιχάλη Κ. Πετρόχειλου, εἶναι καὶ τὸ παρακάτω δημοσιευμένο.

Γράφτηκε στὰ Γιάννενα τὸ ἔτος 1925, δὲν ἦταν ἀκόμη οὔτε 18 ἐτῶν καὶ μέσα ἀπὸ τίς γραμμὲς του μπορεῖ νὰ διακρίνη κανεὶς ὅλο τὸ ταλέντο καὶ τὴν εὐαισθησία τοῦ συγγραφέα, ποῦ τόσα πολλὰ προσφέρει, χρόνια τώρα, στὸν πνευματικὸ χώρο.

★

Ἐφ᾽ ἑγγαρη νυχτιᾷ. Σ' ἕνα δημοσίον κήπο ὁ Μίλτης καὶ ἡ Σίτσα μονάχοι τους.)

ΕΙΚΩΝ Α'.

ΜΙΛΤΗΣ — ΣΙΤΣΑ

ΜΙΛΤΗΣ

Γύρα στὸ ἀσπρολούλουδο ὅπῳχ' ἀνθίσει
ἔχει συνάξει μελιστάλαχτο μελίσι
στὴν ὀμορφιά ποῦ σὲ τυλίγει Σίτσα πλήθην
ἄσθηστοι πόθοι μου γλυκάχουν γύρει.
δὸς μου τὸ μῦρο τοῦ φιλιού σου γλυκειάνε ὦρα
στὴν ἀγκαλιά μου γύρει τὴν πλουτοφόρα.

(ἀπ' ἕνα κλαρί ἀκούγεται ἀηδὸν νὰ τραγουδά)

ζῦπνημα σὺ τῆς νεκρωμένης γλύκας
κελάδισμ' ἀηδόνουσταλτο τῆς νύχτας,
ἀσύγκριτο στὴ μελωδία καὶ τῆ χάρι,
τοῦ πλούσιου τοῦ φτωχοῦ ἀρμονικὸ δοξάρι
Συντρόφεψέ μας με γλυκόλαρα τραγούδια
καὶ σείς τὸ μῦρο σας χαρίστε μας λουλούδια.

Ἐλα κ' ἡ εὐτυχιά τὴν πλάση μας ξανοίγει,
τὸ κάθε πόνου δάκρυ μας στὴ λήθη πνίγει
οὐράνι' ἀναλαμπὴ γιὰ μᾶς δπου δὲν σθεῖ
τὸ χᾶδι τάπαλὸ τὸ τρυφερὸ φιλί.

ΣΙΤΣΑ

Τ' ἄλικο ρόδο κοντάρια κι' ἀσπούδα
σέρνει τ' ἀγκάθια, ψυχὴ πεταλούδα
ὡς σθῆσει ὁ πόθος σου γιὰ τὸ φιλί του
μοιρολάτρης νοιώθε ἀπαλὴ τὴν πνοή του.

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ

ΜΙΛΤΗΣ

Ὀνειρόπλεχτος πόθος τῆς ἀψήφιας με δέρνει
καὶ στὴ μάχη λιοντάρη πάντα ἡ δόξα με φέρνει
στὸ μέτωπο μ' ὀμορφιά λαυपुरίζει
τὸ στεφάνι ποῦ τρόπαιο τώρα στολίζει,
εἰς τὰ στήθη μου γροικᾷς μιὰν ἀνάσα
πάντα ἤρεμη στοῦ πολέμου τὴ λάδρα.

Μεγαλόπρεπο ἐλάφι ποῦ τρομάζει
ἢ γυναικία καρδιά πόσο μοιάζει
στ' ἀργοκύλημα δειλιάζει τῆς γλύκας
σπαρταρᾷ σὰν λογιᾶζει στιγμὲς πίκρας

(— Στὴ Σίτσα μ' ἀνοιγτὴ τὴν ἀγκαλιά του —)

Νὰ τὸ λιμάνι ἔλα κι' ἄραξε δῶ πέρα
δίχως καμμιά φουρτούνα χῶρις ἀγέρα
ἡ ἀγκαλιά μου φεγγαρόλουστ' ἀκρογιάλι
τ' ἀραγμάσου πάντα προσμένει πάλι.

ΣΙΤΣΑ

Στὴν ἀγκαλιά τοῦ ἥρωα μικρὸ στολίδι
τοῦ κορμιού μου ἡ μέση — σαν' δαχτυλίδι,—

(— τοῦ δίνεται —)

ΕΙΚΩΝ Β'.

ΠΑΤΕΡΑΣ — ΜΙΛΤΗΣ

(— Ὃταν γυρίζει σπῆτι τοῦ ὁ Μίλτης, δρῖσκει ἐτοιμοθάνατο τὸν πατέρα του, ξαφνίζεται καὶ μένει ν' ἀκοῦση τὰ στερνὰ του λόγια.—)

ΠΑΤΕΡΑΣ

Τῆς ζήσης του τὲς ὕστερες στιγμὲς σὰν κλαίει
στοῦ πόνου τὸ τραγούδι του ὀμορφολέει
τοῦ ποταμιού τῆς λίμνης ὁ κύκνος τ' ἀσπροπούλι
πὼς ἡ ζωὴ του ὀμορφοδ' ἀθήκε σὰν γιοῦλι.

Ὅμως γιὰ μένα τὸ γέρο ἀσπρομάλη
δὲν στάθηκε ποτὲ ἀμόλευτ' ἀκρογιάλι
τὴν καθ' ἀγνή μου πράξι νὰ μὴ θεθηλώσει
καθάρ' ο ἕνα νερὸ νὰ μὴν θολώσει
βουρκομέν' ἕνα δάκρυ νὰ μὴ στάξει
ἀπ' τὰ μάτια μιᾶς μικρῆς πῆχ' ἀτιμάσει.

(Ένας βήχας τόν συνεπέρνει.)

Τρεμοσβήνει από φόβο τὸ καντήλι
σὰν ξεβγαίν' ἢ πνοή μου ἀπ' τὰ χεῖλι,
κι' ἀγροικᾶς τὴν ψυχὴ μου γιομάτ' ἀντάρα,
γιατὶ γύρα μου στέκει φριχτὴ κατάρρα.

Φωτολάμπει ἐκδίκησι μέσα στὸν ἄδη
λαχταρᾶ μιὰ καρδιὰ μητέρας ἄλλης
σπλάχνο μ' ἀκόμη, μιὰ γλυκειὰ πα δούλα,
ἀπὸ ξένη μάνα καὶ δική σ' ἀδερφούλα,
ἀργὰ σὲ λίγο σὰν πεθάνω θὲ νᾶρβει
κρῦο μάρμαρο θὰ μὲ δῆ δὲ θὰ λάθει.

(Ὁ βήχας γίνεται ἀνυπόφορος)

Ὀμως σὺ ὄρφανό μου Μίλητ μ' ἀγόρι
τοῦ γονιοῦ σου τὴν πράξι τὴν ἄβλια συχῶρει
στὴν καρδιά σου ἄς φωλεύει καλωσύνη
στὴν ψυχὴ σου οὐρανόσταλη λεημοσύνη
τῆς ἀδελφῆς σου τὸ ὄμορφο θῶρι
ἀγάπα, ἀγάπα, ὅσο πιότερο μπόρει.

(Μπαίνει ὁ παπᾶς γιὰ νὰ τὸν κοινωνήσῃ, κι' ἄφου μετα-
λαβαίνει, ξεψυχᾶ, ἀκούγοντας τὰ λόγια τοῦ παιδιοῦ του.)

ΜΙΑΤΗΣ

Πέλαγο ἢ ζωὴ φουρτούνα κάθε πόθος
δοθήθεια καὶ συχώρεση ὅλα θὰ δώσω.

ΕΙΚΩΝ Γ'.

ΜΙΑΤΗΣ. ΣΕ ΛΙΓΟ ΣΙΤΣΑ

ΜΙΑΤΗΣ

(Μόνος του στὸ δωμάτιο τροποποιημένο μετὰ ἀπ' τὴν ἐκ-
φορᾶ)

"Ὅλα στὸν κόσμον περνᾶν σὰν ἀστέρια
π' ἀφήνουνε λάμψη στραφτερὴ στὰ αἰθέρια

Στὴ ζήση του ποὺ ἐδιάβηκ' ὁ πατέρας
ἀφήκε μιὰ φροντίδα του στὴν ξέρα.
σὰν κάτι ἀπ' τὸ παδί του ἤθελε ποθῆσει
λίγες στιγμὲς προτοῦ ξεψυχῆσει.

Κι' ἀντίχαρι χάρι μᾶφηκε μιὰ ἄλλη
πιὸ ὄμορφη πιὸ γλυκειὰ πιὸ μεγάλη,
χρυσάφενιο στολίδι πάντα νύχτα καὶ μέρα
ἀθάμπωτο στὸ σκοτάδι στὸ φῶς στὸν ἀγέρα,
ἀεροφίλητο λουλουδένιο ἕνα θῶρι,
συντροφὸ μου μιὰν ἀφρόπλαστη κόρη
ἀδελφὸ τῆς ἀκριβὸ νὰ μὲ κράζει
οὔτε ἕνα δάκρυ ποτὲ δὲν θὰ στάζει.

(Ἐνῶ συνεχίζει τῆς σκέψεις του ἀκούγονται θηματισμοὶ νὰ
ἐρχονται πρὸς τὸ δωμάτιο.)

Νὰ τὸ βῆμα τὸ γοργὸ πᾶνατέλει,
Μίλητ μέσα σου τῆς χαρᾶς εὐαγγέλι,

κ' εἶν' τὸ διάβα τῆς ἀδελφῆς σου ποὺ κάνει,
στοὺς στοχασμοὺς ἢ φροντίδα νὰ φτάνει.

(Μὲ χαρὰ ὅταν τὰ βῆματα ἔχουν σταθῆ στὸ πίσω μέρος
τῆς θύρας καὶ ἐτοιμάζεται νὰ τὴν ἀνοίξει.)

Σπλάχνο τοῦ πατέρα μου γλυκειὰ ἀδελφῆ μου
θαρετὰ ρίξ' τὴ λάμψη σου, στὴ ζωὴ μου!

(Ὅταν ἀνοίγ' ἢ πόρτα, ὄντι γιὰ κάθε ἄλλη παρουσιάζεται
ἡ Σίτσα.)

ΜΙΑΤΗΣ

(Ποὺ στίς ἀρχὲς δὲν νοιῶθει τὴ μοιραία συνάντησιν.)

Τραγούδια τῆς ἀγάπης μας ποῖα φέρνεις,
ἄφησμε Σίτσα πιά μὴ μὲ τρελλαίνεις
γιατὶ στὸ πατρικὸ μου σπίτι λάμπει
λουλούδι ἄγνωρο μέσα σὲ θάμψη
κείναι τῆς ἀδελφῆς μου τ' ὄμορφο θῶρι
ποὺ καρτερῶ γιὰ νὰ τῆς πῶ προχώρει!

ΣΙΤΣΑ

(μὲ φρίκη.)

Ἐγὼ ἢ μετραίσα σου γιὰ ἀδελφῆ σου!

(λιποθυμᾶ.)

ΜΙΑΤΗΣ

(Ποὺ καταλαβαίνει τὴν πλεκτῆ.)

Σκληρὴ καρδιά μου πιά λυγίσου.

"Ὡ κολασμένη ὑπαρξὴ στοχάσου,

"Ἐ! τὸ Θεὸ πιά μόνον καταρᾶ σου!

ΕΙΚΩΝ Δ'.

ΜΙΑΤΗΣ

(σὲ δωμάτιο μόνος του.)

Ράθυμη σκέψη ποὺ καταπτάλαξες στοχάσου,
ἂν στῆς ψυχῆς τὸν πόνον πιὸ γλυκὸς
στέκει χίλιες φορὲς ὁ πόνος τοῦ θανάτου
κ' ἢ περιπέχτρα ἰδέα ποὺ σὲ φλέγει,
πιὸ σουβλερὴ κι' ἀπ' τὸ δαυλί ὅπου τὸ μάτι καίει.

(Κρατᾶ στὰ χέρια του ἕνα περιστροφὸ ἔτοιμος νὰ σκοτω-
θῆ.)

"Ὀνειρο τῆς ζωῆς δέξου τ' ἀντίο
στῆς κολασμένης ὑπαρξὸς τὸν τάφο γύρο,
λιβάνι ἐπιθανάτιο, ἐτοῦτο πάρτο...
βέβυλο στόμα μου τὴν πλάση καταρᾶσου!

ΕΙΚΩΝ Ε΄.

(Σίτσα στο μοναστήρι ζητώντας τήν ἐξιλέωση γονατισμέ-
νη μπρός στον ἑσταυρωμένο.)

ΣΙΤΣΑ

Τ' ἁμαρτωλά μου χεῖλη σ' εἶπανε πατέρα
δίχως νά νοιώσω μέσα μου καμμιά φοβέρα
πάντα ὁ φιλέσπλαχνος εἶσαι Θεός
π' ἐμπρός του μετανοιώνει ὁ ἁμαρτωλός.

(Κλαῖει λίγο.)

Γιά ὕστερη παράκλησή μου δέξου,
τὸν ὕπνο τὸν αἰώνιο γιὰ στέρξου.
"Ὡ! κολασμένη ἄφησε νά ξεψυχήσω,
Εἰν' ἀργά συχώρεσι πιά νά ζητήσω.

Μάνα καὶ κόρη συντροφιά κεῖ πέρα,
Πῶς σάντικρύζω κολασμέν' ἀτμοσφαῖρα...

(Πέφτει ἡ σύλαϊα.)

ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ

Γιάννενα 1925.

Τό νησί μου τόν Χειμώνα

Τό νησί μου τό χειμώνα
μιὰ νερένια ἀνεμώνα
στοῦ ἀγέρα τὰ μαλλιά.

Τό νησί μου νυχτωμένο
εἶν' τραγούδι λυπημένο
στοῦ πελάου τήν ἀγκαλιά.

Πάει ἡ φωνή μου καί πλανᾶται
κι' ἄνοιξες ξαναθυμᾶται
πάνω ἀπ' τὸν Κάβο Μαλιά.

Τραγουδάει γιὰ τὰ παρτέρια
τὰ Τσιριγώτικα τ' ἀστέρια
γι' Αὐγουστιάτικα φιλιά.

Στό νησί μου τ' ἄγριο κῦμα
εἶναι τό δικό μου βῆμα
μιὰ λαχτάρα μου παλιά.

Σάν τὰ φῶτα τρεμοσβήνουν
μέσ τῆ λησμονιά ἀφήνουν
τήν πικρή μου τήν καρδιά.

ΝΙΤΣΑ ΦΡΙΑΛΓΚΟΥ

Ταξίδι στα Κύθηρα

Ὁ γνωστός σημαντικός Κυθη-
ριος λογοτέχνης καὶ ξεχωριστός
πατριώτης κ. Γάσης Κουκούλης,
κυκλοφόρησε πρόσφατα ἕνα περι-
φημο σύγγραμμά του με τὸν τίτλο
«ΕΛΑ ΣΤΑ ΚΥΘΗΡΑ» πού ἀφη-
σε πολὺ καλές ἐντυπώσεις. Τό δι-
ελλίο του αὐτό δὲν τό ἔλαβα. Εἶναι
συνήθεια μεταξύ λογοτεχνῶν συγ-
γραφέων νά ανταλλάσσουν τὰ ἔρ-
γα τους. Δὲν παραπονοῦμαι γιὰ
τὴν παράλειψη. Καί πιθανό νά
φταίω κι' ἐγώ γι' αὐτό, γιατί καί
ἐγώ παράλειψα νά τοῦ στείλω τὰ
ἔργα μου πού ἐξέδωσα ὡς τώρα.
Οὔτε κάνω κριτική στό ἔργο του
αὐτό, γιατί —τό ὁμολογῶ— δὲν
εἶμαι τόσο πολὺ κάτοχος τοῦ θέ-
ματος ἀφοῦ ὁ συγγραφέας τό ξέ-
ρει τό νησί μας πολὺ καλύτερα ἀ-
πό μένα. Θέλω μόνο νά σημειώσω
λίγες μου σκέψεις γιὰ τὰ Κύθηρα
μέ τὴν εὐκαιρία πού μοῦ δίνεται
τώρα μέ τὴν ἐκδόση «ΤΑ ΠΝΕΥ-
ΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ».

Ὁ συγγραφέας χειρίζεται τό
θέμα του, κατά τρόπον ἀριστουρ-
γηματικό καί πλήρη. Ἀλλά θά
ἤθελα νά ὑπογραμμίσω ἐδῶ, πώς
κάθε ἔργο μοιάζει πολὺ μέ τό νό-
μισμα πού ἔχει δύο ὄψεις. Τὴν
μιά, τὴν κύρια ὄψη, τὴν περιγρά-
φει ὁ συγγραφέας ὄχι μόνον τέ-
λεια, ἀλλά καί ἀξιοθαύμαστα. Ὑ-
πάρχει: ὅμως καί ἡ ἄλλη ὄψη. Γι'
αὐτό θά μοῦ ἐπιτραπῆ νά πῶ καί
ἐγώ τὴ γνώμη μου, ὄχι μόνο γι-
ατί τό θεωρῶ ὑποχρέωσή μου, ἀλλά
καί γιὰ νά φωτιστοῦν οἱ Κυθηριοί,
πού μένουν στό νησί ἢ πού ζοῦν
μακριά ἀπό αὐτό.

Αὐτά πού θά διαβάσει τώρα ὁ
ἀναγνώστης τὰ εἶπαν καί τὰ λέ-
γουν ὄλοι, ὅσοι ζοῦν, ἢ ἐπισκεπ-
τονται τό νησί. Ἀλλά ἀποφεύ-
γουν —ὡς φαίνεται— νά λάβουν
μιά σαφή θέση ἴσως γιὰ νά μή τυ-
χόν παρεξηγηθοῦν. Ἐγώ δὲν φο-
βοῦμαι τίς παρεξηγήσεις καί πρί-
πει νά πῶ τὴν ἀλήθεια ὅπως τὴν
βλέπω καί ὅπως τὴν κρίνω. Ἴδού

λοιπόν ἡ ἀντίθετη ὄψη τοῦ νομί-
σματος. Ὑπάρχουν οἱ ἀρμόδιοι
πού μπορούν νά λάβουν τὰ μέτρα
τους καί οἱ ἄλλοι πού θά ἱκανοποι-
ηθοῦν γιατί βρέθηκε κάποιος νά
τοῦς τά... κοπανίσει.

Πρῶτα - πρῶτα. Ἡ ἐξωτερική
συγκοινωνία εἶναι ὀδυνηρή, καί
πολὺ δύσκολη, πρό πάντων τὸν
χειμῶνα. Τό ἕνα ἢ δύο καράβια
τὴν ἐβδομάδα πού ἐξυπηρετοῦν
τοὺς Κυθηρίους εἶναι ἀνεπαρκῆ.
Ἡ ἐσωτερική συγκοινωνία σχεδόν
ἀνύπαρκτη. Γιὰ νά πάει ἕνας ἀπό
τό χωριό του στό Μυρτίδια π.χ. ἢ
στήν Ἁγία Ἐλέσα ἢ στήν Ἁγία
Μονή, πρέπει νά πάρει ταξί πού
στοιχίζει πανάκριβα. Μιά φορά
γιὰ νά πάω ἀπό τὴν Καρβουνάδα
στήν Ἁγ. Πελαγία πλήρωσα γιὰ
ταξί 300 δραχμὲς μόνο γιὰ τὴ με-
τάβαση.

Πολλοί Κυθηριοί ἐπαγγελματί-
ες εἶναι πολὺ δύσκολοι στίς συναλ-
λαγές τους. Κάποια μέρα, ἐπειδὴ
τό ψωμί πού ἔπαιρνα ἀπό ἕνα
πρατήριο ἄρτου δὲν μοῦ ἄρρεσε, πη-
γα μόνος μου στόν φούρνο καί ζή-
τησα ἕνα καλό. Ὅταν μοῦ τό ἔδω-
σε ὁ φουρνάρης, τοῦ εἶπα νά μοῦ
τό ζυγίσει. Αὐτός μοῦ ἀπάντησε:
— Δὲν μοῦ ἔχεις ἐμπιστοσύνη;
Τοῦ ἀπάντησα «ὄχι». Καί τοῦ πρό-
σθεσα πώς εἶναι ὑποχρεωμένος νά
ζυγίσει τό ψωμί σάν τό πουλά καί
νά συμπληρώνει τό τυχόν λιποδα-
ρὲς μέ ἕνα ἄλλο κομμάτι. Ὁ φουρ-
νάρης, κούνησε τό κεφάλι του σάν
νά μέ οἰκτείρει καί μοῦ ἀπαντά:

— Ἄμ. ἂν σέ ἀκούγα, ἐγώ θ'ἔ-
πρεπε νά κλείσω τό φούρνο μου!
Στό νησί ὑπάρχει ὑδρευση, ἄλ-
λά εἶναι ἀνεπαρκῆς. Καί γι' αὐτό
τά καλοκαίρια, πολλὰ χωριά δὲν
ἔχουν ὅσο θά ἤθελαν νερό. Τὰ λα-
χανικά καί φρούτα λίγα. Περιμέ-
νουν νά ἔλθει ἀπὸ τὴν μακρινή
Νεάπολη τῆς Πελοποννήσου κανέ-
να αὐτοκίνητο νά τροφοδοτήσει τὰ
χωριά μέ τσιμάτες, φρούτα κ' ἄλ-
λα εἶδη. Καί τότε οἱ μανάβηδες

ἀποφεύγουν νά πουλᾶνε τὰ δικά
τους εἶδη, ὥσπου νά ξεπουλήσει
πρῶτα τό ξένο αὐτοκίνητο...

Ψάρια ἐκλεκτά δὲν βρίσκεις τὰ
καλοκαίρια. Ἐκτός ἀπὸ τὰ μικρά
καί τὰ δεύτερα, πού τὰ λένε
«σκάρτα» καί αὐτὰ ὄχι πάντα. Ἄν
εἶναι κανεῖς τυχερός μπορεί νά
βρεῖ ψάρι ἐκλεκτό στόν Αἰδέμονα.
Οἱ ψαράδες ἂν πιάσουν καλὰ ψά-
ρια, τὰ διοχετεύουνε στό μεγάλα
μαγαζιά ἢ τὰ μπαρκάρουν στόν
Πειραιᾶ.

Ξενοδοχεῖα καλὰ δὲν ὑπάρχουν.
Ὑπάρχουν μόνο καλὰ ἐστιατόρια
καί ἐκεῖ μπορεί νά φάει κανεῖς κα-
λά καί οἰκονομικά. Ἰδιαίτερα ση-
μειῶνω τό ἐστιατόριο τοῦ «Πιέ-
ρου» στό Λιβάδι πού εἶναι τό μω-
ναδικό μαγαζί πού μπορεί νά εὐ-
χαριστηθεῖ ὄλος ὁ κόσμος πού τό
προτιμᾷ.

Οἱ νησιῶτες ἐξυπηρετοῦνται ἀ-
πό τὰ μικρά περιβολάκια πού φυ-
τεύουν ὁ καθένας στό χωράφι του,
ἀλλά μόνο οἱ ἴδιοι. Γιὰ τοὺς πολ-
λοὺς τὰ εἶδη εἶναι λιγοστά.

Στό Τσιρίγιο ὑπάρχει κτηνία-
τρος. Ἀλλά ἐγώ δὲν εἶδα ποτέ νά
γίνει ἐξέταση τῶν σφαγίων ἀπὸ
τόν κτηνίατρο, πρὶν πουληθοῦν.
Αὐτά καί ἄλλα πολλὰ θά εἶχα νά
σημειώσω, ἀλλά φοβοῦμαι πώς ἴ-
σως μερικοί μέ κατακρίνουν ὡς
τάχα δυσφημηστή τοῦ νησιοῦ. Δὲν
ἔχω αὐτὴ τὴν πρόθεση. Νομίζω
πώς θά μπορούσε νά βελτιωθεῖ ἡ
κατάσταση. Καί πρὶν τελειώσω,
πρέπει νά τονίσω, πώς ἡ συνεργα-
σία μου στό περιοδικό αὐτό θά
πρέπει νά εἶναι καθαρά λογοτε-
χνική. Αὐτό θά γίνει ἀπὸ τό ἄλλο
φύλλο. Καί ὡς τότε ὅσοι θέλουν
ἄς πᾶνε στό Κύθηρα. Θά τοὺς λει-
ψουν πολλὰ πράγματα. Ἀλλά θά
βρίσκουν πάντα μπόλικο τό βλῆτο
καί τὴν σκορδαλιά πού οἱ Τσιρι-
γώτισσες εἶναι μαστόρισες καί τε-
χνίτρες σ' αὐτήν.

ΔΗΜ. Γ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
(Τάκης Μώμος)

Σκέψεις γιὰ τὴν Κυθηραϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ τὴ συνέχισή της

Ὁ Ἀρχιτέκτων Μηχανικὸς Δημήτρης Ζαγλανίκης, δὲν εἶναι μόνον ὁ καθ' ὅλα ἄριστος ἐπιστήμων πού τιμᾷ τὸ Κυθηραϊκὸ ὄνομα, ἀλλὰ εἶναι συγχρόνως καὶ ὁ θαυὸς μελετητὴς τῶν παραδόσεων τοῦ τόπου μας, σὲ ὅλες τὶς ἐκφράσεις της.

Οἱ δημοσιευόμενες ἀπόψεις του, μὲ τὶς ὁποῖες τιμᾷ τὴν ἔκδοσή μας, ἄς ἀποτελέσουν τὸν ὁδηγὸ γιὰ κάτι καλύτερο στὸ Νησί μας, γιὰ ὅσους θὰ θελήσουν νὰ ἀσχοληθοῦν σοβαρὰ μὲ τὸ πρόβλημα τῆς διατήρησης τῆς παραδοσιακῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ μορφῆς.

Στὸ χώρο τῶν «Πνευματικῶν Κυθέρων» περιλαμβάνονται καὶ τὰ ἀρχιτεκτονικὰ καὶ γενικότερα τὰ χτιστὰ δημιουργήματα πού μᾶς κληροδότησαν οἱ παλιότερες γενιὲς τοῦ νησιού, καὶ θὰ ἦταν παράλειψη ἂν δὲν διατυπώνονταν σὲ τοῦτο τὸ περιοδικὸ μερικὲς σκέψεις γι' αὐτὴν τὴν κληρονομιά καὶ κυρίως γιὰ τὴ συνέχισή της.

Ἄν μελετήσουμε προσεκτικὰ ὅσα ἀπ' αὐτὰ τὰ κτίσματα δὲν διαλύθηκαν ἀκόμη καὶ μεταφράσουμε τὴ σιωπηλὴ γλῶσσα τῆς δομῆς καὶ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μορφῶν τους εἰς τὴ δική μας προφορικὴ γλῶσσα, θὰ πληροφορηθοῦμε πολλὰ γιὰ τὶς ἀνάγκες, τὶς ἱκανότητες, τὶς διαθέσεις καὶ τὶς ἰδέες τῶν ἀνθρώπων πού ἔχτισαν καὶ χρησιμοποίησαν αὐτὰ τὰ κτίσματα, καθὼς καὶ γιὰ τὸν τρόπο καὶ τὰ μέσα πού μεταχειρίστηκαν γιὰ νὰ δαμάσουν τὰ δυσκολοδόμητα ὑλικά πού βρίσκονται στὸ νησί.

Γι' αὐτὸ, αὐτὰ τὰ ἄψυχα κτίσματα εἶναι οἱ ζωντανοὶ μάρτυρες τοῦ παρελθόντος καὶ μποροῦν νὰ μᾶς διηγηθοῦν ἀπὸ «πρῶτο χέρι» πολλὰ ἀπ' τὰ ἱστορικὰ γεγονότα πού ἔγιναν στὸ νησί κατὰ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων μποροῦν νὰ μᾶς πληροφορήσουν ποιοὶ ἦρθαν σὰν «προστάτες» ἢ κατακτητὲς καὶ νὰ μᾶς ποῦν ἀπὸ πού ἦρθαν, ποιοὶ ἦταν καὶ πῶς ἔζησαν οἱ ἀνθρώποι πού κατάφυγαν καὶ ρίζωσαν στὸ νησί ὕστερα ἀπὸ καταστροφὲς καὶ ἐρημώσεις, καὶ ἀκόμα νὰ μᾶς δεῖξουν πού καὶ πῶς ἀγωνίστηκαν γιὰ νὰ ἐπιβιώσουν καὶ νὰ προκόψουν, ἀδοθήτοι πολλὲς φορές καὶ κατατρεγμένοι ἀπὸ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, ἀγωνιζόμενοι στὰ κάστρα, στὰ χωράφια, στὰ ἐργαστήρια, στὴ θάλασσα.

Ἡ τεχνικὴ καὶ ἡ τέχνη αὐτῶν τῶν κτισμάτων — συνδυαζόμενη μὲ ἄλλες δημιουργίες τῶν κατοίκων τοῦ νησιού

στὸ χώρο τῶν ἐφαρμοσμένων τεχνῶν, τῆς λογοτεχνίας, τῆς μουσικῆς, τοῦ χοροῦ, κλπ. — θὰ μᾶς μιλήσουν ἀκόμη γιὰ τὶς ψυχικὲς διαθέσεις τῶν προγόνων μας, τὶς ἀγωνίες, τὶς ἐλπίδες καὶ τὰ ὄνειρά τους, τοὺς φόβους καὶ τὴν ἔντονη ἐρησκευτικὴ πίστη τους. καὶ γενικότερα θὰ μᾶς θυμίσουν πολλὲς ξεχασμένες σήμερα ἢ παραγνωρισμένες κοινωνικὲς, οικονομικὲς, πολιτιστικὲς, τεχνικὲς, πολεμικὲς, ἐρησκευτικὲς καὶ τόσες ἄλλες διαστάσεις τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων πού εἶχαν κατοικήσει στὸ νησί ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερα καὶ πάνω στὶς ὁποῖες μπορούμε νὰ βασιστοῦμε γιὰ νὰ ἐξηγήσουμε πολλὰ ἄλλα φαινόμενα τῆς Κυθηραϊκῆς ζωῆς.

Γι' αὐτὸ, αὐτὰ τὰ ἀπομεινάρια, παρ' ὅλο πού τὰ περισσότερα δὲν τὰ ἔχουν φτιάξει οἱ ἐπίσημοι ἐκπρόσωποι τοῦ Κράτους, ἀλλὰ ἀνώνυμοι λαϊκοὶ τεχνίτες μὲ ἐλάχιστα μέσα, εἶναι τὰ χειροπιαστὰ ἴχνη πού ἄφησαν οἱ πρόγονοί μας καὶ μᾶς συνδέουν ὀργανικὰ μὲ τὴν ἐθνικὴ μας ὑπαρξὴ καὶ μὲ τὴν καταγωγὴ μας, καὶ σχηματίζουν ἕνα μέρος τῆς Ἑθνικῆς, Ἑπτανησιακῆς καὶ Κυθηραϊκῆς ταυτότητάς μας.

Παρ' ὅλο πού ὅλα τὰ κτίσματα τοῦ νησιού εἴτε βρίσκονται σκορπισμένα εἴτε σχηματίζουν συγκροτήματα ἢ οἰκισμούς, ἔχουν νὰ μᾶς ποῦν κάτι ἀπὸ τὴν ἱστορία ἢ προϊστορία τοῦ τόπου, δὲν εἶναι βέβαια οικονομικὰ ἐφικτὸ νὰ συντηρηθοῦν ὅλα γιὰ νὰ διατηρηθοῦν καὶ πέρα ἀπὸ τὴν ὀφέλιμη ζωὴ τους.

Ἐχει ὁμως ὑπονρέωση, ἡ Πολιτεία νὰ προστατεύσει καὶ νὰ διατηρήσει ὅσα ἀπὸ αὐτὰ τὰ μνημεῖα ἔχουν καλλιτεχνικὴ ποιότητα καὶ συμπεκνωμένη ἱστορικὴ ἀξία.

Τέτοια κτίσματα στὸ νησί εἶναι πολὺ περισσότερα ἀπὸ ἐκεῖνα πού ἔχουν χαρακτηριστεῖ ἐπίσημα διατηρητέα ἀπὸ τὶς ἑρμόδιες Κρατικὲς Ὑπηρεσίες καὶ πού σήμερα ἐγκαταλειμμένα καὶ ἀπροστάτευτα, μάχονται μόνα τους γιὰ τὴν ἐπιβίωσή τους, ὄχι μόνον κατὰ τῶν στοιχείων τῆς Φύσης, ἀλλὰ πολλὲς φορές καὶ κατὰ τῶν ἰδίων τῶν ἀνθρώπων πού τὰ καταστρέφουν γιὰ νὰ πάρουν τὰ ὑλικά καὶ τὸ λιγοστὸ χώρο ποὶ πιάνουν.

Πέρα ἀπὸ τὴ διαφύλαξη τῆς χτιστῆς κληρονομιάς μας, εἶναι ἀνάγκη νὰ ρίξουμε κοί μιὰ ματιὰ στὴν ἐπίδραση πού πρέπει νὰ ἔχει ἡ παραδοσιακὴ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ νησιού

στη σημερινή και μελλοντική ανοικοδόμησή του.

Νομίζω ότι δεν πρέπει να δεχθούμε αυτό που υποστηρίζουν μερικοί νοσταλγοί της παλιάς «καλής εποχής» όπως την ονομάζουν, ότι δηλαδή οι σημερινές οικοδομές και οικισμοί πρέπει να γίνουν όπως εκείνες του παρελθόντος, για να συνεχισθεί έτσι ανέπτυξη, όπως λένε, ή παράδοση, και τούτο γιατί σήμερα διαθέτουμε νέα τεχνολογία και μηχανικά μέσα, με τα οποία μπορούμε να χτίσουμε οικοδομές πιο άνθεκτικές στο χρόνο και στις βίαιες επιδράσεις, με καλύτερη προσαρμογή στις νέες ιδέες και στις ανάσεις της σύγχρονης ζωής, και κυρίως με πιο χαμηλό κόστος και γενικότερα με περισσότερες δυνατότητες ως προς τις παλιές.

“Αν π.χ. χτίσουμε σήμερα δλους τους τοίχους ενός σπιτιού με συνηθισμένους ασβεστολιθικούς αργόλιθους, οι τοίχοι αυτοί θα στοιχίσουν ακριβά, παρ’ όλο που τέτοιες πέτρες υπάρχουν άφθονες στη γύρω φύση, καί τούτο γιατί απαιτούν πολύ δουλειά για να χτιστούν, θά έχουν μεγάλο πάχος, και συνεπώς θά αφαιρέσουν σημαντικό μέρος από τον όφελιμο χώρο της οικοδομής, θά επιβαρύνουν την κατασκευή με υπερβολικά φορτία, δεν θά προσφέρουν θερμομόνωση ανάλογη με το βάρος και τον όγκο τους, θά προσφέρουν άλλα υλικά και δεν μπορούμε να κατασκευάσουμε σε τέτοιους τοίχους αρκετά μεγάλα ανοίγματα για να μπορέσουμε να ενώσουμε τους εσωτερικούς χώρους της οικοδομής με το εξωτερικό περιβάλλον της.

Σε ένα πέτρινο σπίτι είναι δύσκολο να αφαιρέσουμε ένα τοίχο για να προσθέσουμε νέους χώρους ή να διαρρυθμίσουμε και να προσαρμόσουμε την οικοδομή σε νέες απόρροιας μελλοντικές ανάγκες που συχνά απαιτεί ο νέος τρόπος ζωής και συνεπώς οικοδομή με τέτοιους τοίχους χωρίς σκελετό από μπετόν άρμε δεν έχει μεγάλη προσαρμοστικότητα σε αλλαγές και ακόμη δεν μπορεί να αποκτήσει μεγάλη άντοχη στις σεισμικές δονήσεις όσο μια μελετημένη κατασκευή, από μπετόν άρμε, και αυτό έχει σημασία για το νησί, γιατί από σεισμική άποψη δρίσκεται σε επικίνδυνη ζώνη.

Μπορούμε αντίθετα να χρησιμοποιήσουμε τους αργόλιθους για τη διαμόρφωση του γύρω από την οικοδομή χώρου, ή και σε δευτερεύουσες κατασκευές.

Δεν είναι σωστό λοιπόν να κατηγορούμε το μπετόν άρμε και πολλά άλλα νέα υλικά για τις τόσες παράλογες κατασκευές που έχουν γίνει, όπως π.χ. τὰ σπ’τια — κουτιά, που έκτοπιζοντας το πράσινο τὰ στρίμωξαν στις «μπετονένιες πόλεις».

Υπεύθυνοι για τέτοιες απαράδεκτες καταστάσεις δεν είναι τὰ υλικά αλλά εκείνοι που από άγνοια ή από αδυναμία έφαρμόσαν την αντίστοιχη πολιτική. ή εκείνοι που έμελέτησαν και έκτέλεσαν τέτοια έργα, με μόνο κριτήριο ή κερδοσκοπία.

Κάθε υλικό έχει τὰ δικά του πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα και ο πραγματικός δημιουργός μπορεί να συνθέσει έργα με αισθητική όμορφιά, λειτουργική ορθότητα και κατασκευαστική αρτιότητα, χρησιμοποιώντας τις δυ-

νατότητες που δίνουν στην κατασκευή τὰ πλεονεκτήματα κάθε υλικού.

Γι’ αυτό, δεν μπορούμε να άπαρνηθούμε τὰ νέα υλικά και ιδίως τις δυνατότητες της άντοχής και πλαστικότητας του μπετόν άρμε, εκείνο όμως που πρέπει να τονίσουμε είναι ότι δώσαμε περισσότερη άπ’ όσο έπρεπε σημασία στα νέα υλικά, και υποτιμήσαμε τὰ παραδοσιακά ντόπια υλικά, γιατί ξεχάσαμε ότι τὰ περισσότερα από αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε πολλά μέρη ενός κτίσματος μαζί με τὰ νέα, και να δώσουν πιο άρμονικά αποτελέσματα από άποψη τέχνης, τεχνικής και οικονομίας, ως προς τη χρησιμοποίηση μόνο νέων ή μόνο παραδοσιακών υλικών.

Έπίσης δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε σοβαρά ότι ή λειτουργία και ή διάταξη μιάς οικοδομής, ή ενός οικισμού, πρέπει να είναι όπως εκείνες των παραδοσιακών οικοδομών και χωριών, γιατί σήμερα ή ζωή και τὰ μέσα που διαθέτουν οι κάτοικοι του νησιού έχουν αλλάξει.

Τὰ μηχανικά μεταφορικά μέσα, ιδίως το αυτοκίνητο και το τρακτέρ, που αντικατοστήσανε το γαϊδουράκι, απαιτούν διαφορετική προσπέλαση στον οικισμό και στην οικοδομή.

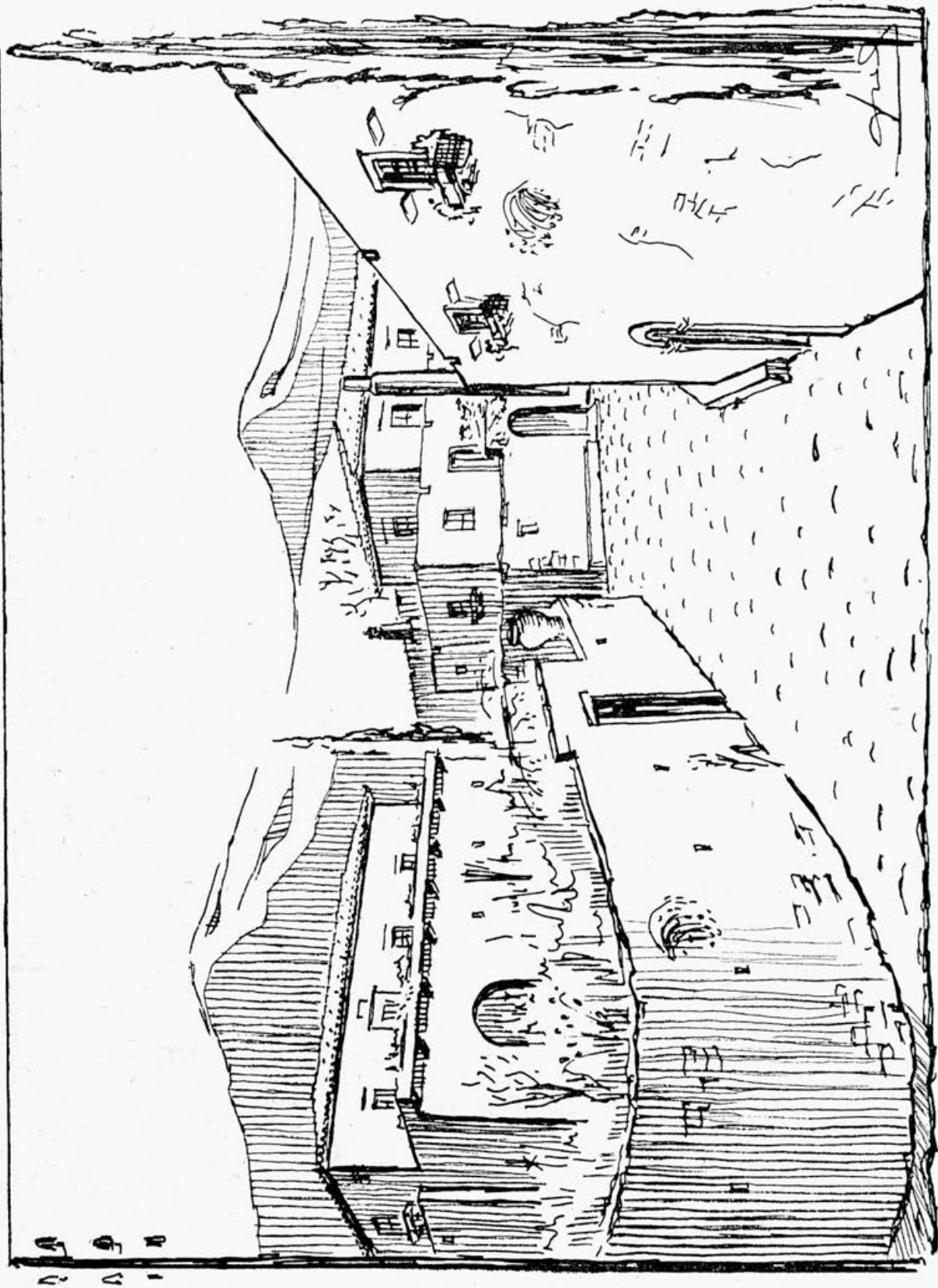
Οι στενοί δρόμοι και τὰ μονοπάτια, που έξυπηρετούσαν πολύ καλά μιά περασμένη εποχή, πρέπει τώρα να αποκτήσουν μεγαλύτερο πλάτος και όδόστρωμα, για να μπορέσουν να άνταποκριθούν στην άνετη κυκλοφορία των τροχοφόρων.

Θά ήταν παράλογο αν ίσχυριζόμασταν πως δεν πρέπει να χρησιμοποιούμε αυτούς τους άψυχους σκλάβους, που ο άνθρωπος άπόκτησε με τόσους κόπους και δυσκολίες, δηλαδή τὰ νέα μηχανικά μέσα, με τη δικαιολογία ότι κάποτε, όταν πολλαπλασιαστούν επικίνδυνα, από σκλάβοι μπορεί να γίνουν άφεντικά μας και να μάρ καταστρέψουν με τις διαρκώς αύξανόμενες ταχύτητες και τη μόλυνση που αφήνουν στο περιβάλλον, γιατί αυτά τὰ μέσα πολλαπλασιάζουν και προεκτείνουν τις δυνατότητές μας και μάρ βοηθούν στην άνετώτερη αύξηση του εισοδήματός μας, φθάνει έμεις να τὰ χρησιμοποιούμε με μέτρο και σωστά, για να μη μάρ καταστρέψουν.

Η άρνηση τέτοιων κατακτήσεων του πολιτισμού μας θά ήταν μιά ήττοπάθεια.

Έξ άλλου, αν σαν έθνος δεν συναντήσουμε μεγάλες καταστροφές στο δρόμο μας, ή όρθολογιστική χρήση των νέων μέσων και οι συνεχείς επενδύσεις σε ύποδομές, θά βοηθήσουν τις νεώτερες γενιές να αύξήσουν το μέσο εισόδημά τους, να άνεβάσουν το διοτικό επίπεδό τους και να άποκτήσουν τη δυνατότητα να χτίσουν κατοικίες καλύτερα προσαρμοσμένες στις νέες απαιτήσεις της ζωής, δηλαδή πιο εύρύχωρες, πιο γερές, με καλύτερη δομή, διάταξη και έξοπλισμό, ως προς τις παλιές.

Στις μέρες μας όμως, ιδίως μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, με τον πυρετώδη καλπασμό προς την αύξηση του «κατά κεφαλή εισοδήματος» δώσαμε υπερβολική σημασία και προτεραιότητα στην ψυχρή οικονομική παραγω-

Σκαρίφημα Τσιριγώτικων Παραδοσιακών Σπιτιών.

γικόττητα του ανθρώπου και των έπενδύσεων, έπειδη μās δίνει τή δυνατότητα νά άποκτήσουμε περισσότερα άγαθά, νά χτίσουμε πιό πλούσιες και πιό άνετες οικοδομές και νά ύλοποιήσουμε έτσι περισσότερες σύγχρονες άνεσεις.

Θεωρήσαμε βασικό κριτήριο για μιá οικοδομή τις ύλικές άνεσεις που άνεβάζουν τó «βιοτικό επίπεδο» και δώσαμε μικρότερη άπ' όσο έπρεπε σημασία στην «ποιότητα τής ζωής» που δέν μετριέται με τó χρήμα, δηλαδή στη χαρά, στην ίκανοποίηση των αισθήσεων και στην ψυχική ζεστασία που νοιώθει ó άνθρωπος όταν κατοικεί σε αισθητικά ώραία, ύγιεινή και με καλή λειτουργία και κατασκευή οικοδομή, γιατί μιá καλή κατοικία, ή χώρος εργασίας, σε άρμονικό και καθαρό περιβάλλον, δέν προσφέρει μόνο ύλικές άνεσεις, αλλά και ύγεία στην ψυχή και στó σώμα και επηρεάζει τούς κατοίκους της ψυχολογικά, και δημιουργεί σ' αυτούς διάθεση πρòς τήν αίσιοδοξία, τά πολιτιστικά ιδεώδη, τή δημιουργία και τήν παραγωγή.

Οί διαθέσεις αυτές μπορούν νά τραθήξουν τόν άνθρωπο άπό τήν άδιαφορία και τήν πληκτικότητα τής ρουτίνας και νά τόν άνεβάζουν σε ένα κόσμο πιό ιδανικό, και για νά άνέβει κανείς σε ένα τέτοιο κόσμο δέν είναι άπαραίτητο τó ύψηλό «βιοτικό επίπεδο» που δημιουργείται με τó μεγάλο εισόδημα, γιατί ó πλούτος και ή άφθονία των ύλικών αγαθών μπορεί και νά καταστρέψουν τήν «ποιότητα τής ζωής» όταν χρησιμοποιούνται άπερίσκεπτα.

Π.χ. αν για τήν κατασκευή, ενός σπιτιού ξοδεύτηκαν πολλά χρήματα, αυτό δέν σημαίνει ότι θα έχει πιό καλή μορφή και πιό έξυπηρετική διάταξη άπό ένα άλλο με ίσο όγκο που στοίχισε φτηνότερα, διότι ή δημιουργία ενός κτίσματος με καλή λειτουργία και ύψηλη αισθητική εμφάνιση δέν άπαιτεί άκριβά ύλικά, γιατί ή τέχνη δέν προϋποθέτει και δέν έπιδιώκει νά έπιδείξει πλούτο.

Καλλιτεχνική σύνθεση και έξυπηρετική διάταξη των χώρων, καθώς και καλή λειτουργική και αισθητική προσαρμογή τής κατασκευής στó τοπίο, μπορεί νά δημιουργηθεί και με τά πιό φτωχά και άσήμαντα ύλικά, φθάνει νά ύπάρχει όρθολογισμός και πέρα άπ' αυτόν καλλιτεχνική διάθεση και δημιουργική φαντασία.

Μιá άρμονική σύνθεση όγκων, έπιφανειών και χρωμάτων, που μπορεί νά γίνει και με χρησιμοποίηση ντόπιων παραδοσιακών ύλικών, όπως π.χ. άργόλιθων, σχιστόπληκων κεραμικών, κυπαρισσόξυλων, πωρόλιθων, κλπ., με συνδυασμό ένδεχομένων νέων ύλικών, όπως π.χ. μπετόν

άρμέ, μπορούν νά δείξουν άπροσποίητα τήν καλή δομή και λειτουργία του κτίσματος, και νά δημιουργήσουν με τρόπο μυστηριώδη ύψηλη αισθητική έκφραση, που έχει τή δύναμη νά άνοίγει διάπλάτα τήν ψυχή μας, νά ίκανοποιεί τις αισθήσεις μας και νά μās χαρίζει ψυχική εύφορία, ίκανοποίηση και χαρά.

Πρέπει λοιπόν νά μελετήσουμε τις έμπειρίες των παλιών κατοίκων του νησιού που είναι άποτυπωμένες στα παραδοσιακά κτίσματα, όπως τούς τρόπους που χρησιμοποίησαν και δόμησαν τά παραδοσιακά ύλικά, τήν αισθητική και λειτουργική προσαρμογή των κτισμάτων στó εύαίσθητο τοπίο και στó κλίμα του νησιού, καθώς και στις άνάγκες των ανθρώπων εκείνης τής έποχής και νά χρησιμοποιήσουμε πολλές άπό αυτές τις έμπειρίες με κατάλληλη άναπροσαρμογή στα νέα ύλικά και στα σημερινά τεχνοοικονομικά και ιδεολογικά δεδομένα των κατοίκων του νησιού.

Έτσι τά νέα κτίσματα θα είναι προσαρμοσμένα λειτουργικά, αισθητικά και κατασκευαστικά στις σύγχρονες άπαιτήσεις τής ζωής και συγχρόνως ή μορφή τους θα δείχνει ότι κατάγονται άπό τά παραδοσιακά κτίσματα του τόπου, γιατί θα καθρεφτίζουν με ειλικρίνεια τις μορφές, τó χρώμα και τó πνεύμα των παραδοσιακών κτισμάτων του νησιού, καθώς και τήν ήρεμη ύγιεινή και άπέριτη ζωή των κατοίκων του, χωρίς νά μιμούνται άχρωμες μορφές τής 'Αθήνας ή τής Εύρώπης που σε πολλές περιπτώσεις κατασκευάστηκαν με μοναδικό γνώμονα τήν κερδοσκοπία και τήν ύλική σκοπιμότητα και που πολλές φορές αντίπαθούν οι ίδιοι οι 'Αθηναίοι ή αντίστοιχα οι Εύρωπαίοι.

Έτσι, ή αισθητική και ή λειτουργία τής νέας άρχιτεκτονικής του νησιού θάχει τήν Κυθηρακή σφραγίδα, γιατί δέν θα μιμείται με δουλικές αντιγραφές ντόπια ή ξένα πρότυπα, αλλά θα συνεχίσει τήν παράδοση του νησιού δημιουργικά με άρμονική χρησιμοποίηση παραδοσιακών και νέων ύλικών, με προσεκτικές μεταφυτεύσεις μορφολογικών στοιχείων άπό τήν παραδοσιακή τέχνη του τόπου και με προσαρμογή στις νέες άπαιτήσεις τής ζωής, καθώς και στην πλαστικότητα τής λεπτής και ιδιότυπης φυσιογνωμίας του Κυθηραϊκού τοπίου.

Έτσι, μέσα στó γενικότερο πλαίσιο διαφύλαξης τής πολιτιστικής παράδοσης του νησιού, θα διαφυλαχθούν πολλά αξιόλογα στοιχεία τής λαϊκής άρχιτεκτονικής και τέχνης και θα δοθεί μιá συνέχεια στην παραδοσιακή εμφάνιση τής κληρονομιάς μας.

Διάσημοι Κυθήριοι του παρελθόντος

ΛΕΥΚΑΔΙΟΣ ΧΕΡΝ

Ἡ γνωριμία μου με τόν Λευκάδιο Χέρν υπήρξε... ρομαντική και περιέργη! Ἀπό μαθητής στό Γυμνάσιο εἶχα πάντοτε τήν μανία τῶν διεθνῶν ἐπαφῶν, ἔτσι, μεταξύ τῶν ἄλλων προσώπων με τά ὅποια ἀλληλογραφοῦσα περιλαμβάνονταν κι ἕνας συνομήλικός μου Γιαπωνέζος.

Κάποτε γιά δῶρο μου ἔστειλε ἕνα μικρό βιβλίο με τ' ὄνομα «KWA'DAN». Γραμμένο στήν Ἀγγλική, περιλάμβανε μικρές ἐξωτικές ἱστορίες καί σάν συγγραφέας του ἀναφερότανε κάποιος... Λευκάδιος Χέρν!

Τό πρῶτο του ὄνομα μου ἔκανε ἐντύπωση καθώς θύμιζε τό γνωστό μας νησί τοῦ Ἰουνίου. Πῶς νά ὑποπτευθῶ ὅμως ὅτι ὁ Χέρν ἦταν ὄχι μόνο Ἑπτανήσιος ἀλλά καί Τσιριγώτης;

Πραγματικά ὁ Λευκάδιος Χέρν γεννήθηκε τό 1850 στή Λευκάδα γι' αὐτό πήρε καί τ' ὄνομα. Πατέρα του υπήρξε ὁ Ἴρλανδός Ἀξιωματικός Κάρολος Χέρν καί μητέρα του ἡ Κυθῆρια Ρόζα Ἀντι. Κασιμάτη. Γνωριστήκανε ὅταν ἔκεινος ὑπηρετοῦσε στό νησί μας.

Ἐξή μόλις χρόνων, οἱ γονεῖς του τόν φέρανε στήν Ἰρλανδία. Ἐκεῖ ὅμως ἡ ζωή του φύλαγε μερικές δυσάρεστες ἐκπλήξεις. Ἡ μητέρα του ἐγκατέλειψε τό σπιτικό τους καί ὁ πατέρας του προχώρησε σ' ἕνα δεύτερο γάμο. Ὁ Λευκάδιος χωρίς τή σιοργή καί τήν προστασία τῆς οἰκογένειας, υἱοθετήθηκε ἀπό μιά θρησκώληπτη ρωμαιοκαθολική θεία πού, προορίζοντάς τον γιά κληρικό, τόν ἔστειλε νά σπουδάσει στό Ντάραμ. Ἀλλά κι ἐδῶ ἡ ἀτυχία τόν ἀκολουθοῦσε σέ κάθε του βήμα...

Ὑπακούοντας σέ μιά κρυφή ἐπιταγή τῆς ψυχῆς, ὁ νεαρός Λευκάδιος πετᾷ στήν ἀκρῆ τά ἱερά βιβλία καί στά 18 του χρόνια ξεκινᾷ γιά τήν Ἀμερική. Φτωχός καί χωρίς ἐπάγγελμα σταθερό, πρῶτα στή Ν. ὸρκη καί στή συνέχεια στό Σινσινατί τῆς Ν. ὸρλεάνης, φευτοῦζει εἴτε σάν διορθωτής σ' ἐφημερίδες εἴτε σάν ρεπόρτερ. Τελικά σέ μιά διορίζεται καί ἀρχισυντάκτης.

Ἡ πέννα του με τόν καιρό, ἄλλοτε σοβαρή κι ἄλλοτε δηκτική, ἀπικτᾷ θαυμαστές καί φίλους. Ὁ ἴδιος ὅμως δέν αἰσθάνεται διόλου ἄνετα με τόν ἀμερικάνικο τρόπο ζωῆς. Ἴσως καί οἱ πρῶτες του καταβολές ἴσως καί ἡ μοῖρα του, τόν προορίζουν γιά κάτι ἄλλο... ἄλλοῦ...

Ἡ «μαγεία τῆς Ἀνατολῆς» δέν εἶναι μιά φράση δίχως νόημα. Ἀλλά ἔκφραση καταξιωμένη. Τό 1887 συναντοῦμε τόν Λευκάδιο στίς Γαλλικές Ἰνδίες νά ταχυδρομεῖ ἀνταποκρίσεις στίς ἐφημερίδες του τῆς Ἀμερικής. Ἐκεῖνα τά τεχνιδιωτικά του ἔχουν μιά χάρη πού σπανίζει. Δέν περιγράφει μόνο, σπουδάξει κατὰ βάθος τά θέματα πού τόν συγκινοῦν. Τόν δημοσιογράφου σύντομα διαδέχεται ὁ ἐπιστήμονας καί ὁ σοφός.

Δέν παραμένει στήν Ἰνδία. Κίτρι σάν φωνή μυστηριακή τοῦ ζητᾷ νά προχωρήσει ἀκόμη πιό μακριά. Τό 1890 πατᾷ τό πόδι του στήν Ἰαπωνία, στή «Χώρα τοῦ Ἀνατέλλοντος Ἡλίου», γιά νά τῆς χαρίσει ὄχι μόνο σελίδες ἀπαράμιλλης ἐμπνευσης καί γοητείας ἀλλά καί τήν ἴδια του τήν ψυχή.

Μέχρι τό 1854, ἡ Ἰαπωνία εἶχε κλειστές τίς πόρτες της στοῦς Ἐυ-

ρωπαίους. Μ' ὅλο πού εἶχαν διαδοθεῖ τά παραμύθια τοῦ Μάρκο Πόλο κι ἕνα σωρό... συκοφαντικές ἱστορίες γιά τήν μακρινή ἐκείνη χώρα. Ποῖός ὅμως εἶχε σκύψει μέ στοργή ἐπάνω της; Ποῖός εἶχε σῆρει τό πέπλο τοῦ μυστηρίου της ὄχι με τό ἀλλαζονικό χέρι τοῦ περιέργου ἢ τοῦ κατακτητῆ ἀλλά με τήν λεπτότητα τοῦ ἐρευνητῆ καί τοῦ φίλου;

Ὁ Λευκάδιος Χέρν διαθέτει καί τή δύναμη καί τήν ἱκανότητά. Τήν ἐμπιστεύτηκε καί γρήγορα κέρδισε τήν ἐμπιστοσύνη της. Τόν συναντοῦμε νά κυκλοφορεῖ ἐκεῖ ντυμένος με τήν στολή τῶν τότε Ἰαπώνων, νά μαθαίνει τή γλώσσα τους καί νά κάνει γάμο με μιά χαριτωμένη ἀριστοκράτισσα Γιαπωνεζούλα. Τόν συναντοῦμε καθηγητῆ τῆς Ἀγγλικῆς στό Πανεπιστήμιο τοῦ Τόκυο νά κερδίζει

τήν αγάπη και τόν θαυμασμό τών φοιτητών του. Από τό 1890 και για 14 δλόκληρα χρόνια. Τόν συναντούμε, ακόμη, νά δέχεται τό Βουδδισμό, κατανοώντας έως τήν πραγματικότητα τής μις αιώνας Θρησκείας.

Τί έγραψε ο Χέρν; Ποιήματα, διηγήματα, μελέτες... όλα γύρω από τόν χαρακτήρα του Γιαπωνέζου και τίς παραδόσεις του. Οί μύθοι, τά σύμβολα, ή προγονολατρεία, τά φαντάσματα, τά όνειρα, οί θεοί και οί ήρωες, με τήν πνοή τής έμπνευσής του αποκτούν σάρκα, νόημα και αξία.

Υπήρξε, ισχυρίζονται οί βιογράφοι του, ένας από τούς πρωτο-

πόρους και θεμελιωτές τής νέας Ίαπωνίας, πού οί τεράστιες πρόσδοι της ξάφνιασαν τήν Ύφήλιο στον Ρωσοϊαπωνικό Πόλεμο...

Έκλεισε ήσυχα τά μάτια του τό 1904. Σε κάθε επέτειο του θανάτου του οί Γιαπωνέζοι τόν τιμοῦν σάν επίλεκτη προσωπικότητα τής χώρας τους, τού έχουν αφιερώσει μνημεία και ειδικές Έταιρείες μελετοῦν τά συγγράμματά του.

Μας έχει αφήσει αρκετά βιβλία ο Λευκάδιος Χέρν: «JAPAN'S RELIGION», «IN GHOSTLY JAPAN», «JAPAN», «KWA'I-DAN»... είναι μερικά και τά μνημονεύω ένδεικτικά. Στά Έλληνι-

κά έχουν μεταφραστεί μικρά του μόνο κείμενα πού έπιασε τό μάτι μου σέ λογής περιοδικά. Άσφαλώς θά πρέπει κάποτε τό έργο του νά γίνει ευρύτερα γνωστό και στήν πατρίδα μας. Τό αξίζει.

Τί δώσανε, τάχα, τά Κύθηρα στό Λευκάδιο Χέρν; Στά φανερά, πολύ λίγα... Στά κρυφά, τό αίμα τής μητέρας του, φορτισμένο με τίς Τσιριγώτικες πνοές, με τίς λαχάρες του ταξιδιού, τής γνώσης, τής περιπέτειας...

Μέσα στό έργο του, τά Κύθηρα ζοῦν και τό Φώς τους λάμπει!

ΔΙΟΝ. ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΣ

Τό καλοκαίρι, βρέθηκε στά Κύθηρα για πρώτη φορά, μαζί με τούς γονείς της, ή δωδεκάχρονη Μάρθα Άθανασοπούλου, μαθήτρια τής έκτης Δημοτικού. Άγναντεύοντας κάποια μέρα τόν φουρτουνιασμένο Μαλέα, έγραψε τούς παρακάτω στίχους, πού ή εδαισθητη παιδική της ψυχή, αποτύπωσε με ειλικρίνεια και ρεαλισμό σ' ένα φύλλο τετραδίου.

Τής εύχόμαστε, τό Νησί μας ν' αποτελέση ένα ποιητικό ξεκίνημα στή ζωή της.

Η ΘΑΛΑΣΣΑ

Ω θάλασσά μου, θάλασσα
του τόπου μας στολίδι
πού όλων δίνεις χαρά
μά κι' όλων τή λύπη.

Μές στή γαλήνια τήν καλή
και ξάστερη ήμέρα
όλοι έσέ λυμπίζονται
κι' έσένα αγαποῦνε.

Μά στήν άντάρα του βοριά
πού ο άνεμος σηκώνει
όλες οί μάνες 'σε μισοῦν
κι' έσένα καταριοῦνται.

Γιατί σάν άγριο θεριό
τά παλληκάρια πνίγεις
και τά σκεπάζεις άμέριμνα
στά δλόβαθα νερά σου.

"Ήταν ή όχι Κυθήριος ο Ιωάννης Βηλαράς ;

Πολλά υποστηρίζονται για την καταγωγή του Ιωάννη Βηλαρά, του πρωτοποριακού λογοτέχνη του 18ου αιώνα. Έτσι, πολλοί τον αναφέρουν Τσιριγώτη, άλλοι, — οι περισσότεροι —, δεν έχουν καμμία αμφιβολία ότι ο Βηλαράς είναι Ήπειρώτης, από τα Γιάννενα.

Πριν όμως πω οτιδήποτε άλλο, θα πρέπει, νομίζω, να αναφερθούν ωρισμένα πράγματα πάνω στο άτομο του λογοτέχνη που αν και σφράγισε με την παρουσία του τα τέλη του 18ου αιώνα και τις αρχές του 19ου, έμεινε ωστόσο παραγνωρισμένος, παραγκωνισμένος μέσα στην άχλύ της, μακρινής πιά για μας, εποχής.

Γεννημένος στα 1771, ο Ιωάννης Βηλαράς υπήρξε ο πλατιά καλλιεργημένος άνθρωπος, που, παρά το γεγονός ότι μοίρασε το κέντρο δάρους του σε πολλούς διαφορετικούς τομείς, κατάφερε σε κάθε περίπτωση να ανταπεξέλθει και μάλιστα παραπάνω από ικανοποιητικά: μελετητής της αρχαίας Έλληνικής γραμματείας, μεταφραστής της, μυθογράφος, αισθηματογράφος, λυρικός (άρκαδισμό ή ποιμεινικό ιδανικό άποκαλεί ο Παλαμάς το ρεύμα, το τοποθετημένο στον προρομαντισμό, που ακολούθησε ο Βηλαράς), σατιρικός ποιητής. Και πέρα από αυτά, σπουδαίος βοτανολόγος, γνώστης των φυτικών και μεταφυσικών επιστημών και με αξιόλογες γνώσεις χημείας.

Πάνω από όλα όμως, υπήρξε ο άνθρωπος που πρώτος άρχισε τον αγώνα για την αποκατάσταση της Έλληνικής γλώσσας, αγώνα που έμελλε να συνεχισθεί για πολλές δεκαετίες, φτάνοντας μέχρι τις μέρες μας. Είναι εκπληκτικό το γεγονός ότι ο Βηλαράς τόλμησε να σηκώσει το ανάστημά του σε μία εποχή όπου, εκτός από τον Τουρκικό ζυγό (ζούσε τότε στα Γιάννενα ο ποιητής), η χώρα πραγματικά καταδυναστευόταν από τις λεκτικές

άτασθαλίες των «λογιωτάτων», μιάς μερίδας δηλαδή ανθρώπων που παραμόρφωσαν φρικτά τη γλώσσα, που την κατάντησαν βαριά και άκαμπτη στο όνομα μιάς παρεξηγημένης αρχαιολατρείας και με αποτέλεσμα να μη δρίσκει ή γλώσσα αυτή καμμία άπληξη στο λαό.

Δεν υπήρξε λοιπόν ο Ψυχάρης, ο πατέρας του γλωσσικού ζητήματος. Υπήρξε απλώς ο ανακινητής του. Και πάλι δεν «εθεράπευσε» την καθομιλουμένη. Προσπάθησε να «φτιάξει» καθομιλουμένη, να κατασκευάσει μιά γλώσσα μέσα από εργαστηριακά πειράματα και νραφειακές μελέτες. Το άποτυχομένο αποτέλεσμα ήταν μιά γλώσσα έξ ίσου άφύσικη και γεμάτη ακρότητες, όσο και η «λογία» γλώσσα.

Ο Βηλαράς δεν έφτιαξε γλώσσα, αγάπησε τη γλώσσα όπως τη δρήκε, και ή χρησιμοποίησε όπως τη δρήκε, άσύλητη, άπλη και ζωντανή, κυλθ άνετα χωρίς παραβιάσεις και διορθωτικές «ένέσεις», άκόμα και με τους σολοκισμούς της που γίνονται έξ ίσου άποδεκτοί. Μέσα από τους άγανες του Βηλαρά για τη γλώσσα, και μέσα από την πραγματικά φωτισμένη σάτιρά του που οε πολλά σημεία κινείται παράλληλα μ' εκείνη του Σουρή και του Βάρναλη, διαφαίνεται το φιλελεύθερο πνεύμα του λογοτέχνη, ή πικρία του για τον ξεπεσμό της Ελλάδας του καιρού του και οι πρωτοποριακές για την εποχή ιδέες του που μπορούν να συνοψισθούν σε δυό του στίχους:

«Ω πρόληψες του κόσμου, τύρανοι της
ψυχής,
ο κόσμος σάς λατρεύει για νάναι δυ-
συχής».

Αυτός ήταν με λίγα λόγια ο Βηλαράς. Όσο για την καταγωγή του, ο Παλαμάς τον θεωρεί Ήπειρώτη, ο Κραψίτης Κυθήριο, ενώ ο ίδιος ο ποιητής υποστήριξε σε κατάθεσή του στις 4.

2.1796 στη Βενετία, ότι γεννήθηκε στα Κύθηρα. «Προσαχθείς ο Ιωάννης Βηλαράς του Στεφάνου, γεννηθείς έν Κυθήροις, συνήθως διαμένων έν Ιωαννίνοις...»

Τόν Ιούνιο όμως του 1797, 119 περίπου όμογενείς της Βενετίας ύποβάλλουν στις αρχές μιά έγγραφη διαμαρτυρία για την επέμβαση Λατων ιερέων στις κηδείες των Έλληνορθόδοξων. Ανάμεσα στις ύπογραφές ύπάρχει και ή παρακάτω: ZIOBANI BEL-LAPA NTA ZIANNINA.

Ός πρὸς την κατάθεση του Βηλαρά τής 4.2.1796, που δόθηκε κατά τη διάρκεια δικής κατά την όποία ο Βηλαράς κατηγορήθηκε στη Βενετία ως κατάσκοπος των Γάλλων, ο Κ. Μέρτζιος, άντεπιστέλλον μέλος της άκαδημίας Αθηνών, υποστηρίζει πώς ο ποιητής έπ.τηδες δήλωσε ότι γεννήθηκε στα Κύθηρα γιατί θα άντιμετωπιζόταν με μεγαλύτερη έπιείκεια ως ύπήκοος της Βενετίας (τά έπτάνησα δρίσκονταν τότε υπό την κατοχή των Ένετών) παρά της Όθωμανικής αυτοκρατορίας. Συνεχίζοντας, ο Κ. Μέρτζιος, ίσχυρίζεται ότι τα Κύθηρα δάλεξε ο Βηλαράς ως το πιό άπομακρυσμένο νησί των Έπτανήσων και, δεδομένου ότι στην Βενετία ύπήρχαν Κερκυραίοι, Κεφαλλούτες, Λευκαδίτες, Ζακύνθιοι αλλά όχι Κυθήριοι, θα ήταν δύσκολο να έλεγχει ή αλήθεια της περι Κυθηραϊκής καταγωγής μαρτυρίας του.

Άφ' έτέρου ο Κ. Μέρτζιος αναφέρει ότι ή σχετική έρευνα συνεχίσθηκε και στα Κύθηρα όπου στα Κρατικά αρχεία (Δέσμη 855 Γενικού κατά θάλασσαν Προβλεπτού) δρέθηκαν κατάλογος με έκατό περίπου όνόματα Κυθηρίων τής 7ης Ιουνίου 1714. Ανάμεσα σ' αυτά τα όνόματα πουθενά δεν αναφέρεται το όνομα Βηλαράς. Ός πρὸς τον πρώτο ίσχυρισμό του κ. Μέρτζιου, έχω να πω ότι στην Βενετία του τέλους του 18ου αιώνα ύπήρχαν

Κυθήριοι. Τουλάχιστον ένας αναφέρεται στην έπιτηρίδα του Φλαγγινιανού Έλληνομουσείου της Βενετίας, ως σπουδαστής της Φλαγγινιανής σχολής.

Όσο για τα εκατό όνόματα Κυθηρίων κατά το 1714 σαφώς δεν αποτελούν το σύνολο των Κυθηραϊκών ονομάτων, λείπουν δὲ πολὺ γνωστά καὶ ἀναμφισβήτητα Τσιριγώτικα ἐπώνυμα.

Δὲν μπορεῖ κανεὶς λοιπὸν νὰ εἶναι δέβας γιὰ τὸν τόπο γέννησης τοῦ Ἰωάννη Βηλαρά.

Τὸ πρόβλημα παραμένει. Σκοπὸς μου δὲν ἦταν νὰ τὸ λύσω ἀλλὰ ἀπλᾶ νὰ προσπαθῆσω νὰ τὸ πλησιάσω σκιαγραφώντας παράλληλα τὴν προσωπικότητα τοῦ Βηλαρά. Ἴσως μὲ ἀσυστηματικώτερη ἐρευνα θὰ μπορούσε νὰ φέρει θετικώτερα ἀποτελέσματα.

Ἴσως ἀκόμα, τελειῶς τυχαῖα, κάποιοι μελετητὴς πέσει πάνω στὸ ὄνομα Βηλαράς ψάχνοντας γιὰ κάτι ἄσχετο.

Ὁ — καλῶς ἐννοούμενος — σωβινισμὸς μας ὡς Κυθηρίων θὰ κολακεύταν δέβαια μὲ τὴν θεβαιότητα ὅτι ὁ Ἰωάννης Βηλαράς ὑπῆρξε Τσιριγώτης — ἤδη κολακεύεται μὲ τὴν ἀβεβαιότητα — ἂν καί, πιστεύω, ὅτι, τελικά, ἴσως νὰ μὴν ἔχει καὶ τὴν σημασία: Τσιριγώτης ἢ Ἑπειρώτης, ὑπῆρξε σίγουρα Ἕλληνας.

ANNITA Π. ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ

Ἐλεύθεροι στίχοι

Μὲ ἀγάπη στὸ Τσιρίγο

Στοὺς ποιητὲς ΠΑΝΟ ΦΥΛΛΗ
καὶ ΔΙΟΝΥΣΗ Β. ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟ
καὶ στὴ Μάνα ΑΓΑΠΗ ΣΠ. ΚΑΣΙΜΑΤΗ

✱

Σὲ θυμάμαι
εἶχες τὰ μάτια τῆς νύχτας
σὲ θυμάμαι
εἶχες τὰ μάγουλα τῆς σελήνης
σὲ θυμάμαι
εἶχες τὰ χεῖλια τῆς θάλασσας.

• • •

Σὲ θυμάμαι Τσιρίγο
μὲς τὰ μαλλιά σου λουζόντουσαν τ' ἀστέρια,
οἱ κάποιες πεταλοῦδες τοῦ Καραβᾶ
ἀγκαλιάζουνε τὴν φωνή σου,
ἐκεῖ κάτω στὰ Μυρτίδια
σὲ θυμάμαι Τσιρίγο,
γιατί στὸ κορμί σου σουλατσάρουν τὰ κύματα
σὲ θυμάμαι Τσιρίγο
γιατί κεῖ πάνω στοὺς Ἁγίους Ἀκίνδυνους,
ὁ ἥλιος κοκκίνιζε ἀπὸ ζήλεια ὅταν γέλαγες.

• • •

Σὲ θυμάμαι Τσιρίγο,
θυμάμαι ἐκεῖνο τὸ φευγάτο μου μεσημέρι
μὲ τὸ «ΕΛΕΝΑ» τὸ καράβι τῆς γραμμῆς
ἀπὸ τὸ ὀμορφάγριο καψάλι,
θυμάμαι Τσιρίγο, πού ξεψύχαγε
πάνω στὸ στῆθος σου τὸ κάποιο δάκρυ μου
ΤΣΙΡΙΓΟ ΣΕ ΘΥΜΑΜΑΙ
δὲν σὲ ξέχασα — ἐδῶ ποῦμαι στὴν ἄχαρη
καὶ μαυρισμένη Ἀθήνα, σὲ θυμάμαι.

Ἀθήνα 29 Ἰούλη 1982 (Ἀνέκδοτον)

ΑΝΤ. Ν. ΣΥΜΠΛΑΛΑΣ

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΡΑ

Κατούνιος ο Κυθήριος σαφός του 16ου αιώνα

Τό καλοκαίρι πού μάς πέρασε ἡ Δύση τῆς «Φ. τ.Κ.» ἐπήρε ἕνα γράμμα ἀπό ἕναν ἐκλεκτό Κυθῆριο πού ζεῖ μόνιμα στή Συμπρωτεύουσα, ἀλλά πού δέν παύει νά ἀσχολεῖται γιά κάθε τί τό Τσιριγώτικο.

Τό περιεχόμενο ἦταν μιά ἐκπληξίς ἀλλά καί ἀποκάλυψις συνάμα, γιατί ἔδειχνε ὅτι ἐκτός ἀπὸ τοὺς καθιερωμένους σύγχρονους Κυθῆριους ἱστορικούς, κι' ἄλλοι συμπατριῶτες μας ἀναδιφῶν τό ἱστορικό παρελθὸν τοῦ Νησιοῦ μας, καί μόλις ἀνακαλύψουν κάτι τό ἐνδιαφέρον, σπεύδουν νά τό φέ-

ἱστορικούς μας, θά ἀναλάβουν μιά παραπέρα ἐνημέρωση τῶν Κυθῆριων, γύρω ἀπὸ τὴν προσωπικότητα καί τὴν δράση τοῦ Ἀριστοτέλειου Φιλοσόφου Ἰωάννη Κατούνιου.

Σ. Σ.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῆ 15-6-82

Κύριε Διευθυντά,

Ἐνα γράμμα ἀπὸ τὰ Κύθηρα στάθηκε ἡ ἀφορμὴ νά ἐ-

ρουν στήν δημοσιότητα γιά νά γίνῃ κτήμα τῶν πολλῶν ἀλλά καί ἀφετηρία γιά παραπέρα ἔρευνες καί ἐντοπισμούς τῆς ἀλήθειας τῶν ἱστορουμένων.

Ἐκρίναμε ὅτι τό κείμενο τῆς ἐπιστολῆς εἶχε τόσο ἐνδιαφέρον ὥστε θά ἦταν προτιμότερο νά τιμῆσῃ τό πρῶτο τεύχος τοῦ περιοδικοῦ μας. Ἐζητήσαμε τὴν ἀδεια τοῦ ἀποστολέως ἢ ὁποῖα εὐγενῶς μάς παρεχωρήθη καί ἔτσι παραδίδομε στοὺς Κυθῆριους, ἀπὸ τῆς στήλης μας, ἕνα πραγματικά ἀξιόλογο, πόνημα πού δέν θά σταματήσει μέ τὴ σημερινὴ δημοσίευσή του, ἀλλά θά συνεχίση νά μάς ἀπασχολεῖ καί σὲ ἐπόμενα τεύχη.

Ἐλπίζουμε, ὅτι ἐν τῷ μεταξύ κάποιος ἀπὸ τοὺς

πικκοινωήσω μαζί σας. Ὁ συμπολίτης πού τό ἔγραψε εἶναι μόνιμος κάτοικος τοῦ νησιοῦ μας. Μοῦ ἔγραφε γιά κάτι ὑποθέσεις πού ἀφοροῦν τό Ναό τοῦ Ὁσίου Θεοδώρου καί γιά μερικά ἱστορικά γεγονότα πού πᾶνε πίσω στήν ἐποχὴ τῶν Ἰσαύρων (740) καί μέχρι τό 1630. Ἀναφερόμενος στά γεγονότα τοῦ 1630 μοῦ γράφει: (Διατηρῶ τὴν ὀρθογραφία καί τὴ σύνταξη τῆς ἐπιστολῆς). «Τό Ναό ἀνεκαίνισε ὁ ἐξόριστος ἐπίσκοπος Βαλεριανός, σὲ συνεργασία μὲ τόν Κατούνιο, διευθυντὴ τοῦ Κολλεγίου τῆς Ἰμπολόνια τῆς Ἰταλίας, ἔφτιαξαν τὴν καινούργια ἐπισκοπὴ καί τό Πατριαρχεῖο τὴν ἔκαμε Ἀρχιεπισκοπὴ καί ἔσωσε τὴν Κρήτη ἀπὸ τόν ἐξισλαμισμό. Ὅλα αὐτὰ τὰ ντοκουμέντα τὰ κρατῶ μὲ κάθε λεπτομέρεια...». Πρέπει νά

πώ ότι σάν διάβασα τά παραπάνω ξμείνα κατάπληκτος γιατί κάθε άλλο παρά περίμενα νά άκούσω από Κυθήριο τό όνομα του Κατούνιου και μάλιστα κατά ένα τόσο αύθεντικό τρόπο. Άμέσως ή θύμησή μου πέταξε αρκετά χρόνια πίσω. Ήταν στό 1970 πού γιά πρώτη φορά από ένα άρθρο πού διάβασα στό περιοδικό «Μακεδονική Ζωή» έμαθα γιά τόν Κατούνιο τήν καταγωγή του και τό έργο του. Ό Κατούνιος έφέρετο σάν Βεροιώτης Κυθηραϊκής καταγωγής πού γεννήθηκε στή Βέροια και σπούδασε στήν Ίταλία κλπ. Έκει διέπρεψε, και γιά τή σοφία του και τίς γνώσεις του, έθεωρείτο γιά τήν έποχή του σάν ό νεώτερος Άριστοτέλης. Ύστερα από λίγο καιρό, και γιά μικρό χρονικό διάστημα, έτυχε νά βρεθώ στήν Άθήνα. Έδω είχα τήν εύκαιρία νά ανταμώσω μερικούς συμπολίτες λογίους, πού ασχολούνται με τά Ιστορικά, λαογραφικά, φιλολογικά κλπ. θέματα του τόπου μας. Σέ συζήτηση πού έκαμα μαζί τους, τους παρέθεσα όσα αναφορικά με τόν Κατούνιο είχα διαβάσει στήν «Μακεδονική Ζωή» και τους ρώτησα νά μου πούν τί ξέρανε γι' αυτόν και τό έργο του.

Ή άπάντηση σέ όλες τίς περιπτώσεις ήταν άπαγορευτική. Άπλούστατα, όλοι οι Κυθήριοι πού ρώτησα γιά τόν Κατούνιο ξέρανε τόσα όσα ήξερα και γώ πρίν διαβάσω τό σχετικό με τή ζωή και τή δράση του άρθρο στή «Μακεδονική Ζωή».

Αυτή είναι ή μαύρη αλήθεια. Γύρισα στό σπίτι μου και άρκέστηκα νά δώσω μερικά λόγια γιά τά Κύθηρα μαζί με μία φωτογραφία από τή γέφυρα του Κατουνίου πού δημοσιεύτηκαν στό περιοδικό «Μ. Ζωή» γιά νά μάθουν οι ενδιαφερόμενοι ότι ό τόπος καταγωγής του Κατούνιου έξακολουθούσε νά υπάρχει. Και ύστερα; Ύστερα παρηγορήθηκα με τή σκέψη ότι ΰεν ήμουνά ό μοναδικός Κυθήριος πού άγνοούσε τόν πνευματικό γίγαντα του 16ου αιώνα πού με τή σοφία του και τό έπιστημονικό του έργο κατέπληξε τό Δυτικό κόσμο. Άπό τότε έπαψα νά ασχολούμαι με αυτό τό θέμα. Τό γράμμα από τά Κύθηρα με τό άπρόσμενο περιεχόμενό του κέντρισε ξανά τό ενδιαφέρον μου γιά τόν Κατούνιο. Στή συνέχεια έστειλα στό συμπολίτη μας στό Κύθηρα μία κάρτα με εύχές γιά τό Πάσχα και χωρίς νά του άποκαλύψω τί έγνώριζα έγώ γιά τόν Κατούνιο, του ζήτησα νά μου γράψη τί γνωρίζει γι' αυτόν. Τυτόχρονα άρχισα μία έρευνα γιά νά συγκεντρώσω όσο τό δυνατόν περισσότερες πληροφορίες γύρω από τόν Κατούνιο. Τά άποτελέσματα τής έρευνάς μου και τήν άπάντηση του συμπολίτη μας από τά Κύθηρα θά σάς τά πώ παρακάτω και άφού πρώτα κάμω μία διευκρίνιση. Πρώτα - πρώτα σάν δ'άβασα τό κείμενο του συνημμένου έντύπου, διεπίστωσα ότι ήταν άσαφές και γεμάτο από μή τεκμηριωμένες πληροφορίες και άντιφάσεις. Αυτό με έβαλε σέ σκέψη. Πρέπει νά πώ ότι όσο περισσότερο τό μελετούσα τόσο και ρίζωνε μέσα μου ή πεποίθηση ότι κάτι δέν πήγαινε καλά με αυτή τήν ύπόθεση. Άρχισα νά πιστεύω ότι ό Κατούνιος δέν ήταν Βεροιώτης Κυθηραϊκής καταγωγής αλλά γνήσιον τέκνον τών Κυθέρων.

Συνέχισα τή συγκέντρωση πληροφοριών αναμένοντας τήν άπάντηση από τά Κύθηρα στό έρώτημά μου γιά τόν Κατούνιο. Τό έσώκλεστο έντυπο πού είναι προϊόν πνευματικής δουλειάς πολλών «ειδικών», δίνει κατά κάποιο τρόπο μία εικόνα τής ζωής, τής προσωπικότητας του έπιστημονικού έργου, και γενικά τής κοινωνικής και εθνικής δράσης του Κατούνιου. Κείνο πού δέν κατορθώνει νά άποδείξει, και πού είναι ή κύρια έπίδιψη του κειμένου, είναι ό Ισχυρισμός ότι ό Κατούνιος είναι Βεροιώτης Κυθηραϊ-

κής καταγωγής. Όπως θά δείτε τό έντυπο μαζί με τά άλλα συνημμένα άπεκαλύψαν ότι τόν Κατούνιο υιοθέτησαν οι Βεροιώτες και ότι οι θεοτί γονείς του φτάσανε στό σημείο νά του στήσουν προτομή στό πιό έμφανές μέρος τής πόλης τους. Τά έγκαινία έγιναν τό 1981. Δέν θά σχολιάσω τό πράγμα. Προσωπικά σάν Κυθήριος, άρκούμαι νά τους εύχαριστήσω γιά τή μεγάλη τιμή πού έκαμαν σέ ένα συμπολίτη μας. Άλλωστε δέν πρέπει νά ξεχνάμε και τό «των άνδρών των υπερόχων είναι πάσα γή πατρίς». Στόχος μου είναι νά καλέσω όλους τους Κυθηριούς σέ έναν χωρίς προηγούμενο συναγεμώ γιά τόν έπαναπατρισμό του Κατούνιου του μεγαλύτερου πνευματικού τέκνου τών Κυθέρων όλων των εποχών. Βλέπω ότι δικαιολογημένα έχετε τήν άγωνία νά μάθετε τί μου άπάντησε ό θεματοφύλακας τής πατρικής μας κληρονομίας από τό νησί στό άπλό έρώτημά μου «Γράψε μου τί ξέρεις γιά τόν Κατούνιο». Ίδού τό σχετικό άπόσπασμα από τήν έπιστολή του: (Διατηρώ τή σύνταξη και τήν όρθογραφία.) «Ό Ίωάννης Κατούνιος έγεννήθη εις τά Κύθηρα από άρχοντική οικογένεια τό 1572 και πέθανε τό 1657. Ό πατέρας του έλένετο Δημήτριος. Έσπούδασε στή Ρώμη τό 1605 έως τό 1608. Και κατόπιν έδίδασε στό ίδιο επί τέσσαρα χρόνια και άφού έλαβε τή λεγομένη δάφνη τής φιλοσοφίας και Θεολογίας έπειτα έδίδαξε στό Πανεπιστήμιο τής Μπολόνια από τό 1616—1632. Κατόπιν έγκατεστάθη μόνιμως στή Πάντοβα όπου ανάλαβε εκεί τή διεύθυνση του εκεί έλληνικού κολλεγίου τό όποιον είχε ίδρύσει κάποιος Έπτανήσιος μεγαλέμπορος Παλαιοκαπάς. Έκει έβγαίνουν παράδες μορφωμένοι και δάσκαλοι πού έστέλλονται στό Έπτάνησα. Ό Κατούνιος έσκέφθη ότι ένα παραρτήμα τής Σχολής αυτής νά κτίση εις τήν πατρίδα του τά Κύθηρα νά βγαίνουν εκεί παπαδοδάσκαλοι και νά στέλνουν και στήν Κρήτη πού κινδύνευε εκείνη τήν έποχή νά έξιλαμισθή. Συνεργάσθη με τόν Βαλεριανό πού έτυχε νά είναι έξόριστος στό Τσυρίγο αλλά είχε δικαιωθή και ξαναζωντάνεψε τήν Έπισκοπή και ανακαίνισε και τόν Ναό». Νομίζω ότι δέν χρειάζεται άλλη άπόδειξη γιά τήν Κυθηραϊκή καταγωγή του Κατούνιου. Πρίν κλείσω τό γράμμα μου δέν μπορώ νά μή παραθέσω μερικά άποσπάσματα από τό έσώκλειστο κείμενο τής διάλεξης του κ. Ήλίας Τριανταφυλλίδη. Τούτο άποτελεί μία συρραφή (έρανισμός) από τίς εργασίες διαφόρων ειδικών πού ασχολήθηκαν με τό θέμα Κατούνιος. Αυτός είναι και ό λόγος πού δέν παρουσιάζει όμοιομορφία δομής και συνοχή άποδείξεων και συμπερασμάτων. Πιθανόν πολλοί από αυτούς πού ασχολήθηκαν με τόν Κατούνιο, όχι Κωττούνιο ή Κουτούνιο όπως τόν θέλουν οι Βεροείς και ή έγκυκλοπαίδεια, νά πήγαν στή Ρώμη στήν Μπολόνια στήν Πάντοβα κλπ. γιά νά πάρουν στοιχεία γιά τίς μελέτες τους. Κείνο πού φοβούμαι είναι ότι ποτέ κανείς δέν έκαμε τόν κόπο νά πάη στό Κύθηρα πού δρ'σκεται και τό χωριό Κατούνι. Και τώρα παραθέτω ένα άπόσπασμα από τό κείμενο τής διάλεξης του κ. Ήλίας Τριανταφυλλίδη. «Ό πατέρας του Ίωάννη Δημήτριος Κωττούνιος έγκατεστημένος μόνιμα στή Βέροια ασχολούνταν με τό έμπόριο. Ή καταγωγή του ήταν από τά Κύθηρα. Ή οικογένειά του ήταν από τίς άρχοντικές τής πόλης μας και είχε δικό της οικόσημο, πού στό κάτω μέρος είχε τά όνόματα των τριών υιών του Άγγέλου - Λάμπου ή Λάμπρου (πιθανόν Χαράλαμπου) και Ίωάννη. Τά τρία άδέλφια είχαν και μία άδελφή τήν Θεολόγα».

Έδω θά ήθελα νά παρακαλέσω τόν κ. Τριανταφυλλίδη νά μάς πεί 1) πότε έγκαταστάθηκε ή οικογένεια του Κα-

τούνιοι στη Βέροια 2) πότε και πού γεννήθηκε ο Ίωάννης 3) Ποία ήταν η μάνα του και ποία η καταγωγή της 4) τί απέγιναν τά μέλη τῆς οικογενείας Κατούνιου πού παρέμειναν στη Βέροια μετά τήν ἀναχώρηση τοῦ Ίωάννη καί τοῦ ἀδελφοῦ του 5) ποῖο ἔργο ἔκαμε ὁ Ίωάννης εἰς τή Βέροια πού νά ἀποδεικνύει ὅτι ἦταν γέννημα θρέμμα Βεροιώτης. Αὐτά καί πολλά ἄλλα πρέπει νά μάς πεί ὁ κ. Τριανταφυλλίδης γιά νά δικαιώσει καί τή φράση τοῦ προλόγου τοῦ ἐντύπου ὅτι: «Ἡ ὁμλία τοῦ κ. Τριανταφυλλίδη ἦταν τεκμηριωμένη καί ἀρκετά ἐνδιαφέρουσα γιά ὄν σκοπό πού ἐπεδίωκε». Παραθέτω καί μία ἄλλη παράγραφο πού ὁ κ. Τριανταφυλλίδης τήν ἀποδίδει στόν εἰδικό γι' αὐτό τό θέμα κ. Ζαχ. Τσιριγάνη πού εἶναι καθηγητής τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς στά Γιάννενα. «Φαίνεται πώς ὁ Κωτούνιος γιά νά γίνη δεκτός σέ τόσο μεγάλη ἡλικία στό Κολλέγιο, δέν ἀποκλείεται νά εἶχε μαζί του συστατικές ἐπιστολές ἀπό τόν Πατριάρχη καί ἄλλους ἐπιφανεῖς λογίους ἢ καί πολιτικούς. Ἴσως ἀκόμη γιατί εἶχε μάθει καλά τή Λατινική. Ἄλλά καί ἂν αὐτό δέν εἶναι ἱκανό τό πιθανότερο εἶναι ὅτι μπήκε στό Κολλέγιο ὡς προστατευόμενος τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας. Γιατί λόγω τῆς μακρινῆς του καταγωγῆς ἀπό τά Κύθηρα πού ἦταν κτίσις Βενετική εἶχε συμπεριληφθεῖ στούς μαθητές πού μέ τό κληροδότημα πού κάποιος Ἐπίσκοπος Κισσάμου Κρήτης Σωσαφάτ Παλαιοπαππᾶς πεθαίνοντας εἶχε ὀρίσει ἀπό τά ἔσοδα τῆς Ἐπισκοπῆς του νά στέλνονται στη Ρώμη γιά σπουδές 12 μαθητές κάθε χρόνο ἀπό τίς Βενετοκρατούμενες περιοχές...».

Ἐδῶ σταματῶ γιατί ξέν ἀντέχω στήν ἀντικειμενικότητα μέ τήν ὁποία γράφεται ἡ ἱστορία ἀπό τούς εἰδικούς. Δέν κάνω κριτική τοῦ κειμένου, δέν εἶναι δική μου δουλειά. Ἄρκομαι στήν παράθεση τοῦ κειμένου γιά νά δεῖτε πώς γράφεται ἡ ἱστορία καί τά ὑπόλοιπα τά ἀφήνω στήν κρίση σας. Κεῖνο πού δέν πείθει εἶναι τό «Λόγω τῆς μακρινῆς του καταγωγῆς ἀπό τά Κύθηρα» ἔχουν δίκιο. Πάνω στή

σπουδή τους νά ἀποδείξουν τό ἀναπόδεικτο πέφτουν σέ ἀνεπίτρεπτες ἀντιφάσεις. Στήν ἀρχή, σελίδα 1 παρ. 2 γράφουν ὅτι ὁ πατέρας του ἦταν ἀπό τά Κύθηρα. Ἐδῶ κάποιος ἄλλος, εἰδικός τόν θέλει μόνο μακρινῆς καταγωγῆς ἀπό τά Κύθηρα. Δυστυχῶς ἡ ἱστορία, γιατί γιά ἱστορία πρόκειται, δέν γράφεται μέ τόν ὑποθετικό λόγο, τήν ἀμφιβολία καί τήν ἀντίφαση. Ἀκόμη περισσότερο δέν εἶναι προῖον εἰκασιῶν καί αὐθαιρέτων συμπερασμάτων. Εἶναι ἕνα ἄθροισμα τεκμηριωμένων ἀληθειῶν καί γεγονότων, εἶναι μία λαμπάδα πού φέρνει τό φῶς ἀπό τό μακρινό παρελθόν καί τίποτε ἄλλο. Γιά μία ἀκόμη φορά πρὶν κλείσω τό γράμμα μου θέλω νά διαβεβαιώσω τούς συμπαθεῖς Βεροιώτες ὅτι δέν ἔχω τίποτα ἐναντίον τους. Ἐπαναλαμβάνω τίς προσωπικές μου εὐχαριστίες γιά τή μεγάλη τιμή πού κάμανε σέ ἕνα ξεχασμένο, καί γιατί ὄχι ἄγνωστο μέχρι τώρα συμπολίτη μας. Πιστεύω κ. Διευθυνστέ ὅτι μέ τή «Φωνή τῶν Κυθῆρων» θά θελήσετε νά ἐνημερώσετε τούς συμπολίτες μας πάνω στό θέμα «Κατούνιος». Τόν Κατούνιο τόν Τσιριγάνη, πού στήν ἐποχή του, γιά τίς γνώσεις του τό φιλοσοφικό του ἔργο καί τήν πνευματική του ἱκανότητα κλπ. ἐθεωρεῖτο ἰσάξιος τοῦ Ἀριστοτέλη. Σᾶς κούρασα.

Θά κλείσω τό γράμμα μου ἀφοῦ πρῶτα διατυπώσω τή γνώμη ὅτι πρέπει νά βρεθεῖ ὁ κατάλληλος, Τσιριγάνης κατά προτίμησιν, πού θά ἡγήθει τοῦ συναγερμού γιά τόν ἐπαναπατρισμό τοῦ Κατούνιου. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός δέν πρέπει νά εἶναι μόνον εἰδικός ἀλλά νά ἔχει καί θέληση νά ἐργασθεῖ. Πρέπει ἀκόμη νά διαθέτει χρόνο καί σχετική οἰκονομική ἀνεση γιατί θά χρειασθοῦν μερικά ταξίδια καί ἐδῶ καί στό ἐξωτερικό. Μόνον ἔτσι θά μπορέσει νά μάς δώσει μία ἀντικειμενική καί ὀλοκληρωμένη μονογραφία καί μία πλήρη εἰκόνα γιά τή ζωή καί τό ἔργο τοῦ μεγαλυτέρου Κυθηρίου σοφοῦ ὄλων τῶν ἐποχῶν.

Θ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

Κυθηραϊκές οικονομικές σειρές

Η «στενωπός» του Τσιρίγου

Υπό ΗΛΙΑ ΜΑΡΣΕΛΛΟΥ, Οικονομολόγου

Όταν ένας τόπος, (Κύθηρα) βρίσκεται στα πρόθυρα της οικονομικής και κοινωνικής του ανάπτυξης, υφίσταται τρεις τουλάχιστο κατά την γνώμη μας επιρροές και επιδράσεις. Πολύ περισσότερο εμφανείς γίνονται οι επιδράσεις όταν ο τόπος διαθέτει και συγκριτικά πλεονεκτήματα (φυσικές καλόνες αρχαιολογικούς θησαυρούς, Ιστορία, σπάνιο άρχαιο, Ήλιο, άερα, θάλασσα). Με μία κατάλληλη ή όχι αντιμετώπιση αυτών των επιδράσεων ο τόπος επιταχύνει ή επιβραδύνει την ανάπτυξη του.

Οι βασικοί παράγοντες των επιδράσεων αυτών είναι ο παράγοντας ΤΟΠΙΟΣ, ο ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΟΣ ή ΚΡΑΤΙΚΟΣ παράγοντας και ο «ΞΕΝΟΣ» παράγοντας. Ο πρώτος είναι, αυτός καθ' έαυτός ο Κυθηραϊκός χώρος, ο δεύτερος, βρίσκεται στον έξω - Κυθηραϊκό χώρο και ο τρίτος στον έξω - Έλληνικό χώρο (κυρίως).

Με άλλα λόγια, υπάρχουν τρεις βασικές επιρροές, στενά μεταξύ τους συνδεδεμένες αλλά και πολλές φορές συγκρουόμενες. Από τη σωστή αντιμετώπισή τους θα εξερωτηθεί ή νέα «Τάξη πραγμάτων» στην χωροταξικοκοινωνική δομή του νησιού μας και θα προκύψει ή μελλοντική του οικονομική και κοινωνική πορεία μέχρι τη στροφή του αιώνα μας.

α) Η ΤΟΠΙΚΗ (ή ΕΞΕΛΕΚΤΙΚΗ) επίδραση αρχίζει από τον ίδιο τον τόπο, που άσκει μία έλξη στους ανθρώπους με τις φυσικές του όμορφιές και τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα. (Ο τόπος επηρεάζει τους ανθρώπους και οι άνθρωποι τον τόπο). Η έλξη αυτή δημιουργεί μία επιρροή σ' αυτούς που θα τον κατοικήσουν. Αυτή ή επίδραση καθυστερεί όσο καθυστερεί ή πρόσβαση σ' αυτόν τον ΤΟΠΟ, ή ανάπτυξη του, όμως, είναι ραγδαία μόλις εμφανιστεί ένα ξεχωριστό πλεονέκτημα (π.χ. κατασκευαστεί λιμάνι, αεροδρόμιο, ή βρεθεί νερό).

Αυτή ή επίδραση είναι συνάρτηση και του χρόνου, των Τοπικών αντίληψεων της εποχής, της πραγματικότητας, της φοράς των πραγμάτων. Ο «Ιορδάνης της εξέλιξης δεν στρέφεται ποτέ πίσω» αλλά κυλώντας διαπλατύνει, τους δρόμους της αξιοποίησης της γνώσης φέρνει αναπτυξιακή συνήδεια, και προκαλεί τους ανθρώπους να ξεφυγίσουν «έαυτούς και τον τόπο» με την δημιουργία ενδιαφέροντος ή πόλων έλξης. Αυτό το ενδιαφέρον θα δημιουργήσει την άμιλλα και αυτή με τη σειρά της θα φέρει την πρόοδο. Έτσι, οι περιοχές που θα φανούν θα αποτελέσουν όντοπτες ζωής, οικιστικές, μονάδες, πληθυσμιακό σύνολο, οργανωμένη Κοινωνική δομή με πολιτιστικές ταυτόχρονα ανάγκες και δραστηριότητες. Τα αναπτυξιακά σωματεία

του νησιού μας θα παίξουν σπουδαίο ρόλο σ' αυτό.

β) Η ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΗ επίδραση παρουσιάζεται προς το παρόν με τη μορφή του κράτους (μέχρι που να διαμορφωθεί ο θεσμός της Έπαρχιοποίησης του προγραμματισμού κάτι, που ούτε ή Κυβέρνηση ούτε ή αντιπολίτευση έπαγγέλλεται) μέχρι οι Τοπικές αρχές αναλάβουν πρωτοβουλίες.

Αυτή ή επίδραση υλοποιείται με Διοικητικά μέτρα (άποκεντρωτικά θέματα, διοικητικές ενέργειες των Όργαν. Τοπ. Αυτοδιοίκησης). Με Οικονομικά μέτρα (χρήση Οικονομολογικών μεθόδων χρησιμοποιώντας Οικον. και στατιστικά δεδομένα για τη μελέτη της αξιοποίησης του Κυθηραϊκού χώρου, πιστώσεις κλπ.). Με Νομοθετικά μέτρα (όπως οι πρόσφατοι αναπτυξιακοί νόμοι 1116)1981 και 1262)1982 περί κινήτρων).

γ) Η ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ επίδραση είναι αυτή που άσκειται από τους άποδημους και την Παροικία, με άλλα λόγια ο «Έξω παράγοντας» του νησιού μας. Κανείς δεν μπορεί να άμφισβητήσει πως πολλά έργα υποδομής αλλά και αναπτυξιακά έγιναν στο νησί μας με την συμβολή και τη συνδρομή των άποδήμων (κεντρικός Ερόμος, Νοσοκομείο, Σχολεία κλπ.). Η Οικονομική παρουσία των άποδήμων έδωσε ζωή στο νησί μας και άποτελεί ίσως ένα μεγάλο όπλο του Τσιρίγωτη για μία πρόκληση στην έκάστοτε Κυβέρνηση.

Αυτή ή συμβολή τους, ίσως στο μέλλον να είναι ή άφορμή για μία δυναμικότερη παρουσία τους στο νησί με έπενδυτικές προσπάθειες, αν άκολουθηθεί ή πολιτική που πρέπει στο θέμα. Αυτή είναι ή λεγόμενη «Ξένη βοήθεια» του νησιού.

Πολλές φορές αυτές σ' επιδράσεις συγκρούονται μεταξύ τους. Παράδειγμα σύγκρουσης Πολιτειακής και Τοπικής επίδρασης είναι οι αντίρρήσεις για ολοκλήρωση του αεροδρομίου από μερικούς Ιδιοκτήτες εκτάσεων στην περιοχή. Παράδειγμα συγκρούσεως Πολιτειακής και Συναισθηματικής (Άποδήμων) είναι ή μελλοντική σύγκρουση για το Ιδιοκτησιακό. Το Ιδιοκτησιακό επίσης υπήρξε άφορμή, σύγκρουσης καθ' επανάληψη μεταξύ Πολιτειακής και τοπικής και επίσης του μελλοντικού Διοικητικού φορέα και των Ιδιωτών καθ' επέκταση.

Άλλά και παράδειγμα σύμπτωσης και συμπληρωματικότητας είναι ή άποπεράτωση και συντήρηση του Γηροκομείου Κυθήρων όπου οι τρεις παράγοντες συνυπάρχουν και άλληλοσυμπληρώνοντας και οι τρεις παράγοντες βοη-

θοὺν στὴ διατήρησή του. Ἄν αὐτὴ ἡ σύμπνοια συνεχιστεῖ τὰ οἰκονομικὰ δεδομένα ποὺ ὑπάρχουν εἶναι ἄρκετὰ γιὰ νὰ ἐξαχθεῖ τὸ ἀσφαλὲς συμπέρασμα προγραμματισμοῦ, πὼς σὲ λίγα χρόνια στὸ νησί μας θὰ ὑπάρχει πλήρης ἐπάρκεια νεροῦ (ἴσως πάλι νὰ γεμίσει — τώρα δμως σύγχρονους — νερόμυλους), νὰ ἀξιοποιηθεῖ ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος του, ἡ Ἡλιακὴ του καὶ Αἰολικὴ ἐνέργεια πού, σὲ λίγα μέρη εἶναι τόσο ἐκμεταλλεύσιμη, οἱ ἀρχαιολογικοὶ μας θησαυροί, τὸ Ἄρχεῖο, οἱ φυσικὲς καλλονές, τὰ λι-

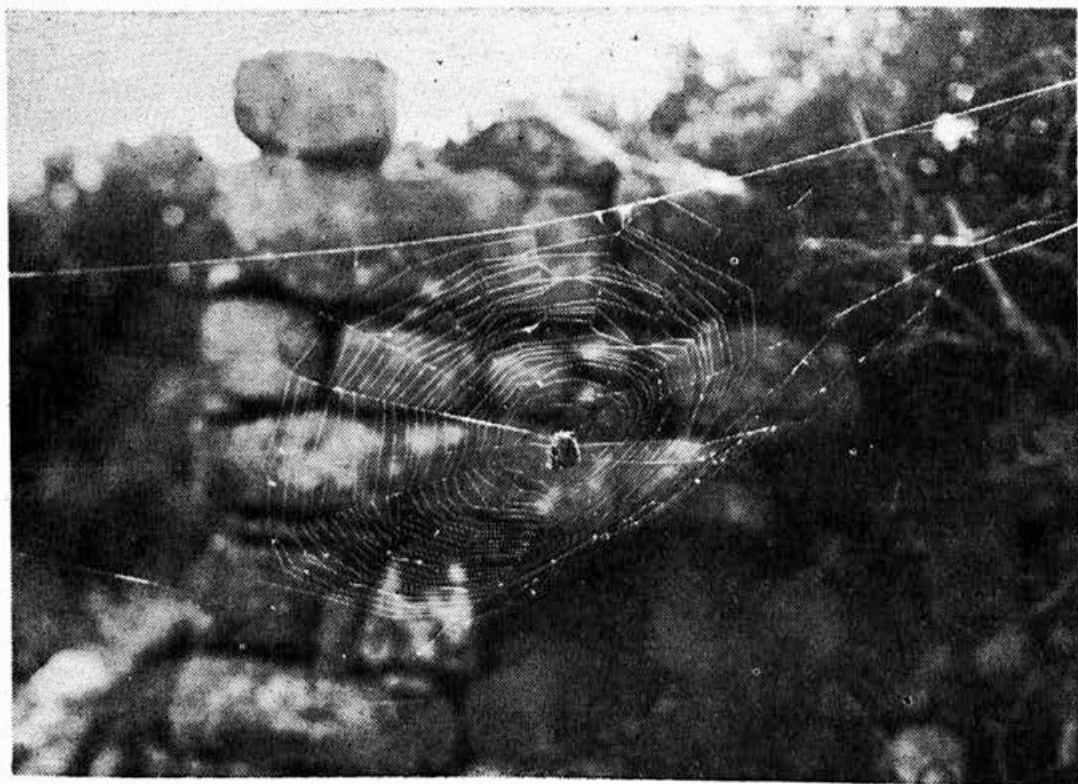
μανάκια, καὶ ἡ γεωγραφικὸ - ἐμπορικὸ - στρατηγικὴ θέση τῶν Κυθῆρων.

Ἄν αὐτὲς οἱ τρεῖς ἐπιδράσεις ἀξιοποιηθοῦν σωστά, τότε τὸ μικρὸ διάστημα ποὺ ἀκολουθεῖ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ὁ «λαιμὸς τοῦ μπουκαλιού» ἢ ἡ Στενωπὸς γιὰ τὴν δική μας τὴν Κυθηραϊκὴ Οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη. Ἡ περίοδος αὐτῆς τῆς στασιμότητος ἢ τῆς προετοιμασίας γιὰ τὴν Κυθηραϊκὴ Οἰκονομικὴ ἀπογείωση.

Φωτογραφικὰ καλλιτεχνήματα

Μιὰ ἄλλη πτυχὴ στὶς πνευματικὲς ἀνησυχίες τῆς Ἀννίτας Παναρέτου, εἶναι ἡ καλλιτεχνικὴ φωτογραφία. Ἕνα μικρὸ δείγμα, μᾶς δίνει μὲ «Τὶς ἀράχνες στὴν ξερολιθιά».

Εἶναι ἄραγε συμβολισμὸς «πρὸς τὴν φθίνουσαν Νῆσον» ἢ ἀποτύπωση ἐνός ἀπὸ τὰ κομψοτεχνήματα τοῦ φυσικοῦ κόσμου;

Μιά μικρή εισαγωγή

στις Τσιριγώτικες ρίμες

Ἀφιέρωμα στὸν ΣΠΥΡΟ ΣΤΑΘΗ, ΘΕΜΙΣΤ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟ, ΦΩΤΟ ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟ καὶ ΣΟΦΟΚΛΗ ΚΑΛΟΥΤΣΗ.

Εἰς τὰ Ἑπτάνησα (Ζάκυνθος, Ἰθάκη, Κέρκυρα, Κεφαλληνία, Λαυκάς, Παξοὶ καὶ Κύθηρα) Δημοτικά τραγούδια χωρὶς μουσικὴ εἶναι κάτι τὸ τελείως ἀγνωστο, μπορῶ νὰ πῶ ὅτι σὲ ὅλα τὰ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ τραγουδιῶνται ἀπὸ τὸν λαό, ὅπου τὸ μουσικὸ τοῦ ἀσθημα ὅπως ξέρουμε ὅλοι μας εἶναι πάρα πολὺ ἀνεπτυγμένο καὶ ἰδιαίτερα αὐτὸ τὸ φαινόμενο παρατηρεῖται στὸ ΤΖΑΝΤΕ ἢ ΖΑΚΥΝΘΟ καὶ στὸ ΚΟΡΦΟΥ ἢ ΚΕΡΚΥΡΑ. Μὰ τὰ πλεονά πολλά τραγούδια τῆς Ἑπτανήσου εἶναι ΕΡΩΤΙΚΑ καὶ ὅπου αὐτὰ συνηθῶς καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκφράζανε τοὺς ΑΦΕΛΕΙΣ ΠΟΘΟΥΣ τοῦ ΛΑΪΚΟΥ ΕΡΑΣΤΗ.

Ἐδῶ στὴν Ἑπτάνησο πρέπει νὰ εἶσαι πάρα πολὺ προσεχτικὸς καὶ συνάμα ἄλλο τόνο μελετημένος γιὰ νὰ συνάξεις, νὰ συλλέξεις τραγούδια καὶ αὐτὸ γιατί στὸ στόμα τοῦ λαοῦ ἀνακατεύτηκαν, κοματιάστηκαν, ζυμώθηκαν καὶ γίνανε στὸ τέλος τὰ γνήσια Δημοτικά τραγούδια μὲ πολλὰ τοῦ ΡΗΓΑ, τοῦ ΤΥΠΑΛΔΟΥ, τοῦ ΣΟΛΩΜΟΥ. Καὶ ὅπου μαζί μ' αὐτοὺς τοὺς ξεχωριστοὺς, διαλεχτοὺς ποιητὲς μας, πήραν καὶ ἄλλων πολλῶν ἀγνώστων, ἀσημάντων ἀγραμμάτων ἢ ἀκόμα καὶ ἡμιγραμματοσμένων στιχοῦργῶν (Ριμαδῶρων, Ποιητάρηδων ὅπως λέγονται στὴν Κύπρο καὶ μαντιναδῶρων).

Ἔνα εἶναι βέβαιον πὼς παλιότερα ἀκουστήκανε στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ 20οῦ αἰῶνα, εἰς τὸ Τσιρίγο πάμπολλες μαντινάδες, ἀλλὰ ἂν μὲ ρωτήσετε τώρα γιὰ τὸ ἀπὸ ποῦ κρατᾶει ἢ σκουφίει τους εἶναι πάρα - πάρα πολὺ δύσκολο, σχεδὸν ἀδύνατον νὰ πῶ μετὰ θεσιότητος ποῖα εἶναι ἢ πατρίδα κάθε μαντινάδας. Γιατί ὁ στιχοπλόκος (μαντιναδόρος) τὴν ἐμπνέεται ἄμεσα· τὸ θέμα του εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ΚΥΡΙΟ καὶ ΠΑΝΤΟΤΕΙΝΟ, ἢ ΑΓΑΠΗ μὲ πᾶνέματα, ΠΑΤΡΙΔΟΛΑΤΡΙΚΑ καὶ μία μικρὴ ροπή εἰς τὰ ΠΕΙΡΑΓΜΑΤΑ, εἰς τὰ ΠΕΙΣΜΑΤΑ καὶ σπανίως εἰς τὰ ΠΝΩΜΙΚΑ καὶ ὅπως ἄκουσα ἕναν χαριτωμένο λόγο κάποτε τοῦ Μιχάλη Πετρόχειλου πού εἶπε: «πού καθὼς εἶναι ξεμπερδικλωμένη ἀπὸ τὴν καρδιά ἄθελά της μπλέκει στοῦ χορευτῆ τὰ πόδια».

Ἄλλὰ ἐδῶ πού τὰ λέμε ἢ ΤΣΙΡΙΓΩΤΙΚΗ ΜΑΝΤΙΝΑΔΑ ἔχει ἕναν παλμό καὶ μία μεγάλη, ἄφθονη ποικιλία, ἂν τύχαινε καὶ ἔκανα μία ἐρώτηση, θά γελοῦσατε, μπορεῖς ἀγαπητέ μου ἀναγνώστη νὰ μαζέψεις τὴν ἄμμο πού ἀπλώνεται στή θάλασσα; Οἱ μαντινάδες γενικά ὄχι μόνο τοῦ νησιοῦ μας, τοῦ ὁμορφου νησιοῦ μας τοῦ Τσιρίγου, ἀλλὰ στὴν Μεγαλόνησο τὴν Κρήτη καὶ στὴν ἀδόουλητη ψυχὴ τῆς Κύπρου γεννῶνται γιατί τὸ θέλει, τὸ ζητάει ἢ στιγμῆ, τὸ ζητάει τὸ κέφι καὶ πρέπει νὰ τὸ παραδεχτοῦμε ὅλοι μας, πὼς ἔχουν τὰ μεράκια τους.

Ἔχω τὴν ἐντύπωση ὅτι στὸ ὁμορφο αὐτὸ νησί, στὸ νη-

σί καὶ πατρίδα τῆς «Οὐράνιας Ἀφροδίτης» ὅπως τὴν ἀποκαλεῖ ὁ ἐξαίρετος ποιητῆς καὶ φίλος Πάνος Φύλλης, στὸ Τσιρίγο κατὰ τὸ παρελθόν πολὺ πλεονά πρὶν ἀπὸ μὲνα ὑπῆρξαν πολλοὶ καὶ ἀρκετοὶ καὶ σπουδαῖοι συλλογεῖς μαντινάδων, μὰ ἐδῶ θά ἀναφέρω τοὺς πλεονά σπουδαίους.

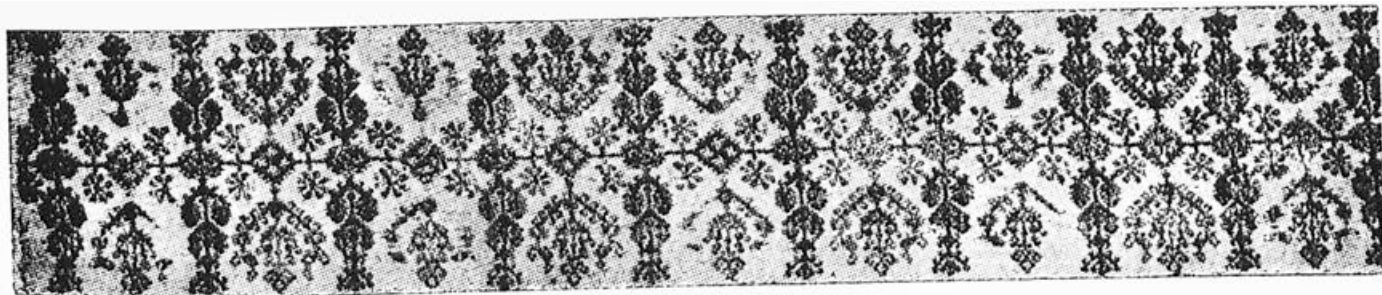
Τὸν ἀείμνηστο Γυμνασιάρχην, Ἰδρυτὴ καὶ πρῶτο καθηγητῆ τοῦ Γυμνασίου Σ.Π. ΣΤΑΘΗ ὅπου εἰς τὰ κατάλοιπα του ἔχει μιά συλλογὴ ἀπὸ τὸ 1910 περίπου 270 μαντινάδες, μετὰ ἔρχεται ὁ Δάσκαλος ἀπὸ τὸ Πάνω Λιδάδι ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ ἢ ΞΕΡΟΣ ὅπου ἦταν ὁ πατέρας, τριῶν σημερινῶν ἀξιολόγων τέκνων στὴν Ἀθηναϊκὴ - Κυθηραϊκὴ κοινωνία, ὁ ΦΩΤΗΣ ΚΑΒΟΣ (Γιάννης Τριφύλλης) πού μᾶς παρουσίασε ἀπὸ τὴν γνωστὴ ἐφημερίδα του «ΚΥΘΗΡΑΪΚΟΙΣ ΤΥΠΟΣ» πούδβαινε στὸν Ποταμό, τὸν σημαντικώτατο ἀριθμὸ 750 καὶ πούναι μπορῶ νὰ τονίσω μιά ἀπὸ τίς πλεονά ἀρτιώτερες, μιά ἀπὸ τίς καλύτερες συλλογὲς πού ὑπάρχουν μέχρι στιγμῆς καὶ τώρα τελευταῖα μᾶς παρουσίασε μὲ ξεχωρὴ ἐπιμέλεια μιά ὁμορφὴ ἔκδοση ὁ γνωστός Περαιώτης Δικηγόρος ΤΑΣΗΣ Θ. ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ πού περιλαμβάνει μερικὲς ἀξιόλογες μαντινάδες στὸ περίπλανο ἔργο του «ΕΛΛΑ ΣΤΑ ΚΥΘΗΡΑ».

Κάποτε πού ἐξῆσα καὶ μεγάλωσα καὶ ἄνθρωσα στὸ πανέμορφο αὐτὸ κομμάτι τοῦ νησιωτικοῦ μας κόσμου στὸ ΤΣΙΡΙΓΟ (1941—1954) μάζεψα μερικὲς μαντινάδες, οἱ πλεονά μεγάλοι θά τίς θυμηθοῦν καὶ τίς κατέγραψα ὅπως μοῦ τίς εἶπε ἢ κερά Κατίνα ἀπὸ τὰ Φατσάδικα στὰ 1950 στὴ Χώρα καὶ τίς ἀφιερῶνω εἰς τὴν σεπτὴν καὶ ἱερὴ μνήμη τῆς μητέρας μου ΑΓΑΠΗΣ Σ.Π. ΚΑΣΙΜΑΤΗ καὶ στὸν πατέρα μου ΝΙΚΟ ΑΝΤ. ΣΥΜΙΓΔΑΛΑ πού μ' ἔμαθε νὰ ἀγαπῶ αὐτὴν τὴν ὁμορφὴ μεριά τῆς Ἑλλάδας πού λέγεται Κύθηρα - Τσιρίγο, τίς ἀφιερῶνω ἐπίσης καὶ σὲ ὅλους τοὺς φίλους καὶ συμμαθητὰς μου καὶ συγγενεῖς ἀπὸ τὸ Τσιρίγο.

1. Ἐμίσηψες χρυσὲ ἀητέ, ἄχ!! μὴ μὲ λησμονήσεις, στὴ ξενιτειὰ πού πεσοπατὰς, ἀλλὴ μὴν ἀγαπήσεις.
2. Ἡ ἀγάπη σὰ τὸ μενεξέ κρυφὰ στὰ φύλλα ἀνθίζει, κι ὅσο βαθύτερα κρυφτεῖ, τόσο γλυκὰ μυρίζει.
3. Ψαράς ἐγίνης στὴ στεργιά μ' ἀγκίστρια δολωμένα, ψάρεψες τὴν καρδούλα μου π' ὄλο πονεῖ γιὰ σένα.
4. Στὸν Ἄδη θε νὰ κατεβῶ καὶ τρίζουν τὰ χαλίκια, γιὰ δὲς χαρὰ τὴν ἔχουνε τὰ ἔρημα σκουληκία.
5. Κρυφὴ ἔταν ἢ ἀγάπη μας σὰ σπούρος στὸ πεπόνι, καὶ μᾶς τὴν ἐφάνέρωσαν οἱ ἄσπλαχνοι γειτόνοι. κλπ.

Ἄπὸ τὸ ἀνέκδοτο ἔργο: «ΑΘΑΙΝΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ».

ΑΝΤΩΝΗΣ Ν. ΣΥΜΙΓΔΑΛΑΣ

Τὸ μεγαλύτερο ἐπίτευγμα

Κυθηρίου πολιτικού

Ὁ βουλευτὴς Κυθήρων, παρὰ τὴν λυσώδη ἀντίδραση τῶν βουλευτῶν τῆς Λακωνίας, ΠΑΝ. ΚΟΣΜΑ ΤΣΙΤΣΙΑΙ-ΑΣ, τὴν δωδεκάτην Νοεμβρίου 1928 κατέθεσε εἰς τὴν Βουλὴν πρότασιν νόμου ὑπογραφείσαν ὑπὸ 50 βουλευτῶν καὶ ἀποτελουμένην ἐξ ἐνός μόνου ἄρθρου, διὰ τῆς ὁποίας τὰ Κύθηρα ἀποσπῶμενα τοῦ Νομοῦ Ἀργολιδοκορινθίας προσεκολλῶντο διοικητικῶς μὲν εἰς τὸν Νομόν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, δικαστικῶς δέ, εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Πρωτοδικείου Πειραιῶς. Τὴν πρότασιν αὐτήν, ὑπεδέχθη εὐμενῶς ἡ ὑπὸ τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον κυβερνήσις καὶ ἀφοῦ αὕτη ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ἐδημοσιεύθη ὡς Νόμος ὑπ' ἀριθ. 3787 εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχος πρῶτον τῆς 16 Ἰανουαρίου 1929 φύλλον τῆς ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως. Δέκα πέντε ἡμέρας ἀργότερα ἐδημοσιεύετο καὶ τὸ ἐκτελεστικὸν διάταγμα τῆς ὑπαγωγῆς μας δικαστικῶς εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Πρωτοδικείου Πειραιῶς.

Οἱ προτείναντες βουλευταὶ ἦσαν οἱ:

Παναγιώτης Κ. Γαιταίλιας Κυθήρων
 Γεώργιος Σακαλῆς Πειραιῶς
 Νικόλαος Ἀθραάμ Πειραιῶς
 Πέτρος Εἰδοπιπῆς Νάξου
 Συμεὼν Συμεωνογλου Πειραιῶς
 Γεώργιος Παπανδρέου Λέσβου
 Λεωνίδα Μακᾶς Ἀθηνῶν
 Πολ. Πολυχρονίδης Χανίων
 Κωνστ. Α. Πολυχρονάκης Ἡρακλείου
 Ἀντώνιος Γαλανάκης Ἡρακλείου
 Ὀμηρος Πανταζίδης Χίου
 Εὐάγγελος Πριμίδης Πειραιῶς
 Μιχαὴλ Αἰλιανός Ἀθηνῶν
 Νικόλαος Γουργουδῆς Παρνασσίδος
 Γεώργιος Βότσαλος Λέσβου
 Χρ. Λαδᾶς Ἀθηνῶν
 Εὐστ. Μαλαμίδας Δομοκοῦ
 Μαν. Βολουδάκης Χανίων

Γεώργιος Ἡσαῖος Πειραιῶς
 Θᾶνος Κριμπᾶς Μεσσήνης
 Παναγ. Στυλιανόπουλος Μεσσήνης
 Ἰωάννης Μπουρνιάς Καρυστίας
 Λάμπρος Λαμπριανίδης Δράμας
 Αἰζάρος Θεοδορίδης Δράμας
 Νικόλαος Ἀσκούτσης Ρεθύμνης
 Μιχαὴλ Κοθρῆς Αλασηθίου
 Μιχαὴλ Κωνσταντόπουλος Σερρῶν
 Γεώργιος Σίδερης Καρδίτσας
 Νικόλ. Ξηρός Φθιώτιδος
 Σταῦρος Κωνσταντόπουλος Καλαμῶν
 Ἰωάννης Καλογεράς Ἀθηνῶν
 Κωνστ. Βουδούρης Ὀλυμπίας
 Ἀπ. Παπακοκινόμου Ἀλμυροῦ
 Κωνστ. Σαρακηνός Κερκύρας
 Φωκίων Ζαῆμης Καλαθρότων
 Παναγ. Κοκκινάτος Πρεβέζης
 Νικόλ. Τζεριμᾶς Βεροίας
 Δημοσθένης Φλωριᾶς Σερρῶν
 Βασ. Κυρέλλος Θηβῶν
 Ἐμμ. Τριποδάκης Χανίων
 Γεώργ. Ροδόπουλος Τυρνάβου
 Ἰωάν. Γιαμούζης Ἐλασσῶνος
 Ἐμμ. Μαχαίρας Πειραιῶς
 Χρ. Πανταζίδης Ἐβρου
 Βύρων Καραπαναγιώτης Λέσβου
 Ἠλίας Ἀσιπώτης Χίου
 Χρ. Ζουμῆς Χαλκίδος
 Σταῦρος Χούρσογλου Ἀθηνῶν
 Μᾶρκος Τσαρλαμπᾶς Λευκάδος

Ὁ τότε βουλευτὴς Π. Κ. Γαιταίλιας ἐκτός ἀπὸ τὴν λυσώδη ἀντίδραση τῶν βουλευτῶν τῆς Λακωνίας, εἶχε καὶ τὴν ἀντίδραση τῶν βουλευτῶν τῆς Ἀργολιδοκορινθίας.

Τὸ παρὸν ἐστῶρισμα ἀφιερώνεται εἰς τὸν Κυθηραϊκὸν λαόν, μαζί με τὸ ρητό: «ΤΗΣΔΕ ΟΡΣΙΑΣ ΦΥΛΑΚΕΣ ΓΕΝΟΙΣΘΕ». Δηλ. αὐτῆς ἐδῶ τῆς κληρονομίης νά γίνετε φύλακες.

ΒΙΚΤΩΡ ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

ΑΠΟΔΗΜΙΑ

"Όταν αφήσαμε τή γῆ τού αγαπούσαμε
μεταγκιωμένοι ἀληθινά ὡς τό βαθύ ἑαυτό μας,
ντυμένοι τήν ὠχρότατη τού δειλινού ἱκεσία,
μ' ἓνα τραγοῦδι μέσα μας, πρὶν νά γενεῖ τραγοῦδι,
γιά τῶν ἀνθρώπων τούς καύμούς,
γιά τή χαρά τού κόσμου...

"Όταν τά κύματα μᾶς πῆραν ἀπ' τή μάνα μας
κόβοντας τό γαλάζιο παραυῆθι πού μᾶς λίκνιζε,
σέ μικρές κίτρινες καί πράσινες πίκρες...
Πρὶν νά γαρῶμε γιά τό βασιλόπουλο
πού θά ξανάβρισκε τή ρηγοπούλα,
προτοῦ νά δοῦμε τά σπαρτά στους γρυσαφένιους κάμπους
ὕμνο νά ὑψώνουν βουερό στό μόχλο τῶν χεριῶν μας...
Μ' ἀναμμένες τίς φλέβες μας
μικρές ὀλοκόκκινες φωτιές,
ὡς προσοδοῦσαν οἱ τρόγονοι μας τά παλληκάρια τους,
τού ξεκινούσαν γιά τόν πόλεμο,
ἀπ' τά γκρεμνά τ' Ἄη - Συμεοῦ...

"Όταν ἀπλώθηκε στά μάτια μας ἡ θάλασσα
χωρίς ἀσπρή, χωρίς σημάδι φιλικό,
χωρίς ἀπόκριση,
πνίγο-τα- τό -αρά-νο μ' ἓσ' στ' ἀργυρό της γέλιο,
τότε διπλώσαμε τήν καρδιά μας
στῆς -ικσοδάφνης τά φύλλα
καί κλάψαμε...

Γιατί δὲν εἴμαστε πιά ταιδιά
γιά νά γιομίσουμε τά ποκάμισά μας μὲ ροδόφυλλα
καί νά τετροβολήσουμε τόν ἥλιο,
γιά ν' ἀλειστοῦνε μὲ ροδόμελο
ἀ-τό τά κύπελλα τῆς αὐγῆς
καί νά τινάξουμε στους ἀνέμους τήν κραυγή μας...

Μά τό ταξίδι τό μεγάλο, εἶχε ἀρχινήσει πιά
κί' ἓνα καινούργιο φῶς
σέ μακρινή γαρά μᾶς προσκαλοῦσε.
Μέσα στό νοῦ μας,
σάν σ' ἓνα κῆτο τρωινό,
εἶγαν φωλιάσει κιόλας
τά πρῶτα μελισσόπουλα τῆς ἀλήθειας.

ΝΙΚΟΣ ΣΤΑΦΥΛΟΠΑΤΗΣ

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ

25η ΜΑΡΤΙΟΥ 1982

Ἡ Ἑλένη Χάρου — Κορωναίου, δὲν εἶναι μόνον ἡ Φιλολογος Καθηγήτρια τοῦ Γυμνασίου Κυθήρων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἡ γνώστης εἰς βάθος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ παράλληλα τῆς ἱστορίας τοῦ Νησιοῦ μας.

Ἐνα μικρὸ δείγμα, μᾶς δίνει μὲ τὴν δημοσιευμένη ὁμιλία της στὴν ἑφετεῖνῃ ἐπέτειο τῆς Ἑθνικῆς Ἑορτῆς τῆς 25ης Μαρτίου. Ὅμιλία πρὸ ἐντυπωσίωσε καὶ πρὸ ἀξίζει νὰ λάβῃ εὐρύτερη δημοσιότητα, ἀπὸ τίς στήλες τοῦ περιοδικοῦ μας.

★

Εἶναι πολὺ δύσκολο γιὰ ἓνα ταπεινὸ ὁμιλητῆ, πρὸ τοῦ τυχαίνει κάποτε κάποτε ὁ κλῆρος καὶ ἡ τιμὴ νὰ ἐκφωνεῖ λόγους μὲ τὴν εὐκαιρία μιᾶς ἐθνικῆς ἑορτῆς, νὰ δρῖσκει κάθε φορὰ τὰ πρὸ κατάλληλα λόγια, τὰ πρὸ ἐμπνευσμένα, τὰ πρὸ ἀντάξια καὶ τὸ σπουδαιότερο τὰ πρὸ πρωτότυπα γιὰ νὰ τιμηθεῖ τῆ μνήμη ἡρώων. Ὁ ἔπαινος τῶν νεκρῶν ἡρώων τῆς πατρίδος εἶναι ἔργο δύσκολο. Αὐτὴ τῆ φυσικὴ ἀδυναμία τοῦ ὁμιλητῆ νὰ ἀποδώσει μὲ λόγια τὴ μεγαλοσύνη τῶν ἔργων τὴν ἐκφράσανε ἀκόμα καὶ κορυφαῖοι ρήτορες τῆς ἀρχαιότητος ὅπως ὁ Περικλῆς. Καὶ στὴ σημερινὴ μεγάλη μέρα τῆς διπλῆς γιορτῆς δὲν ἔχει θέση μόνο ὁ ἔπαινος γιὰ τοὺς ἥρωες, γιὰ τοὺς μάρτυρες τῆς πατρίδας, γιὰ τοὺς ἐθνομάρτυρες, γιὰ τοὺς πρωτομάρτυρες τῆς λευτερίας γιὰ τοὺς πρωτεργάτες τῆς ἐθνικῆς παύσεως, τοὺς ὁποίους θυμόμαστε κάθε χρόνο, τοὺς τιμοῦμε καὶ τοὺς ὑποχρυσόμαστε. Εἶναι ἀκόμα καὶ τὸ νόημα τῆς γιορτῆς. Καὶ τὸ νόημα τοῦ 21 δὲν μπόρει νὰ ἀποδοθεῖ μὲ κοινὰ καὶ τετριμμένα λόγια, μὰ θάπρεπε νάχει κανεὶς τὴ λῆρα τοῦ Κάλβου, τοῦ ποιητῆ τῆς μεγαλοσύνης καὶ τῆς εὐγένειας γιὰ νὰ ὑψώσει τὴ φωνὴ του ὡς τ' ἀστέρια καὶ νὰ δεῖ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 21 σὰν μιὰ ἡρωϊκὴ πράξη, πρὸ ἐνσαρκώνει μιὰ ἠθικὴ ἰδέα. Ἡ νὰ εἶσαι προικισμένος, μὲ τὴ μελωδικότητα τοῦ Σολωμοῦ, πούγινε ποιητῆς καὶ διδάσκαλος τοῦ 21.

Πάντως αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωση νὰ πῶ γιὰ τοὺς πρὸ μικροῦς, πῶς αὐ-

τὴ τῆ μέρα πρέπει πάντα νὰ θυμόμαστε, πῶς ἓνας λαός, ὁ λαός μας, ξεκίνησε ἓνα ἀγῶνα ἄπραγος, κουρελῆς, ἀδοξασμένος με μοναδικὸ σύντροφο τὴν πίστη του καὶ τὴν ἀγρία λαχτάρια του γιὰ τὴ λευτεριά. Πάλεψε καὶ ἀγωνίστηκε μὲ πολλοὺς ἀπὸ ἀρετὴ καὶ ἐδειξε, πῶς εἶναι ἀπὸγονος ἐκείνων πρὸς ὁ Μακρυγιάννης τοὺς ὀνομάζει «οἱ γοναῖοι τῆς ἀνθρωπότητος». Κι αὐτοὶ οἱ «γοναῖοι» εἶναι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες.

Γιὰ τοὺς πρὸ ὄριμους ἄς ποῦμε κατὶ, πρὸ δὲν δόθηκε εὐκαιρία ἄλλῃ φορὰ ἀπὸ τούτῃ δῶ τῆ θέση.

Ποιὸ ρόλο ἔπαιξαν τὰ Κύθηρα στὰ προεπαναστατικὰ χρόνια, στὴν προετοιμασία τοῦ μεγάλου ξεσηκωμοῦ καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἐπανάσταση;

Ὅπως ξέρομε τὰ Κύθηρα κατάλαβαν ὀριστικὰ τὸ 1502 οἱ Βενετσιάνικοι, πρὸ δρῖσκονταν διαρκῶς σὲ ἐμπόλεμη κατάσταση μὲ τοὺς Τούρκους. Ὅπως καὶ τόσες ἄλλες βενετοκρατούμενες περιοχὲς τὰ Κύθηρα ἔγιναν θέατρο αὐτῶν τῶν τρομακτικῶν συγκρούσεων ἀνάμεσα στοὺς δύο ἐχθρούς, πρὸ γιὰ νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, δὲν ξέρομε ποιὸς ἦταν ὁ χειρότερος καὶ τίνοος τὴν κυριαρχία νὰ προτιμήσουμε, ἀφῶ ὁπωσδήποτε ἔπρεπε κάποια ἀπὸ τίς δύο νὰ ὑποστούμε. Ἐδῶ ἀκριβῶς ταιριάζει ἡ λαϊκὴ παροιμία πρὸ λέει γιὰ κάποια ὀνάρια πρὸ μάλων σὲ ξένον ἀχυρῶνα.

Τὸ 1530, τὸ 1537, τὸ 1571 τὰ παράλια τῶν Κυθῆρων δέχονται τὰ πλῆγματα ἐπιδρομῶν τῶν Πειρατῶν ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους εἶναι καὶ Τούρκοι.

Κατὰ τὸν τελευταῖο Βενετοτουρκικὸ πόλεμο 1714 — 18 οἱ ραγιαδες δρῖθηκαν μπροστὰ σὲ ἓνα τρομερὸ δίλημμα. Μὲ τοὺς νὰ ταχθοῦν; Ποιοὺς νὰ βοηθήσουν; Ἡ κυριαρχία τῶν Τούρκων φαινόταν ἀναπόφευκτη. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μερὴ ἡ Βενετία ἐξασθενεῖ καὶ παρόλῳ πρὸ ἦταν χριστιανικὴ δύναμη, ἦταν ἐχθρική στὴν ὀρθοδοξία. Οἱ Τούρκοι πάλι ὑπόσχονταν στοὺς Ἕλληνες, ἂν θὰ κυριαρχοῦσαν, νὰ τοὺς ἐξασφαλίσουν τὴν διαφύλαξη τῆς ὀρθοδοξίας τους καὶ κάποια δικαῶματα ἐκκλησιαστικῆς καὶ διοικητικῆς αὐτονομίας. Οἱ Ἕλληνες δὲ δρῖσθησαν. Ἄλλοι δοῖθησαν τοὺς Βε-

νετοὺς ἐναντίον τῶν Τούρκων, ἄλλοι τοὺς Τούρκους ἐναντίον τῶν Βενετῶν. Τέτοιες διχογνωμίες παρουσιάστηκαν καὶ στοὺς Κυθηρίους Λίγο πρὸ τοῦ πέσει ἡ Μονεμβασιά στὰ χέρια τῶν Τούρκων ὁ Καπουδᾶν Πασὰς Τζανούμ Κόττσα κύκλωσε τὰ Κύθηρα μὲ ἓνα μέρος τοῦ Τουρκικοῦ στόλου. Οἱ Κυθηριοὶ ἔπρεπε νὰ διαλέξουν τοὺς Βενετοὺς ἢ τοὺς Τούρκους; Μερικὲς οἰκογένειες τοῦ Νησιοῦ προτίμησαν τὸ δεύτερο καὶ ἔστειλαν μυστικὰ ἀποστολὰς μὲ μηνύματα στὸν Καπουδᾶν Πασὰ καὶ τοῦ πρότειναν τὴν ἀναίμακτη παράδοση τῆς πρωτεύουσας τοῦ νησιοῦ. Ἄλλοι Κυθηριοὶ πάλι προτιμοῦσαν τὴ Βενετσιάνικη κυριαρχία καὶ ὑποστήριζαν τοὺς Βενετοὺς κατὰ τῶν Τούρκων. Τελικὰ οἱ Τούρκοι, ἀφῶ κατέλαβαν τὴ Μεθώνη, δόδησαν τὸ στόλο τους στὰ Βάτικα καὶ ζήτησαν τὴν παράδοση τοῦ φρουρίου τῆς Χώρας. Ἐπειδὴ ἔλειπαν τὰ ἐφόδια καὶ προπάντων ἐπειδὴ ὑπῆρχαν σοβαρὲς διαφωνίες στὴν Κυθηραϊκὴ πρωτεύουσα, ὁ Βενετὸς προβλεπτῆς ΜΑΡΣΕΛΛΟ πείστηκε τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1715 νὰ παραδώσει μὲ δρους τὸ νησί στοὺς Τούρκους. Στὰ Κύθηρα ἀποδιδάστηκαν τουρκικὰ ἀγῆματα καὶ σιγὰ σιγὰ ὅλα τὰ νότια παράλια τῆς Πελοποννήσου ἀφέθησαν στὴ διάκριση τῶν Τούρκων.

Τὸ 1716 ἔγινε τρομερότερη ναυμαχία, στὴν ὁποία νίκησαν οἱ Βενετοὶ καὶ ξαναπῆραν τὰ Κύθηρα.

Ἀκόμα τὰ Κύθηρα κατὰ καιροὺς δέχθηκαν πρόσφυγες ἀπὸ τὴ Πελοπόννησο καὶ τὰ νησιά, δρους γλύτωσαν ἀπὸ τὴ θηριωδία τῶν Τούρκων. Τὸ 1759 στὸ κίνημα τῶν Ὀρλώφ ξεσηκώθη ἡ Πελοπόννησος καὶ οἱ Σπετσιώτες ἔλαβαν μέρος καὶ κατεστράφησαν. Πολλοὶ κάτοικοι κατέφυγαν στὰ Κύθηρα γιὰ νὰ σωθοῦν, ὅπως καὶ οἱ Μονεμβασιώτες ὅταν οἱ Τούρκοι κατέλαβαν τὴ Μονεμβασιά. Μάλιστα στὴν πολιορκία τῆς Μονεμβασιάς ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ 1686 ἔλαβαν μέρος καὶ Κυθηριοὶ μὲ ἀρχηγὸ τὸ Νικόλαο Καλοῦση καὶ πολέμησαν ἡρωϊκὰ καθὼς καὶ στὴν πολιορκία τῆς Μεθώνης μαζί μὲ ἄλλους 7 νήσιους.

Ὅταν τὸ 1821 ἔφτασαν ἀόριστες πληροφορίες γιὰ τὸ κίνημα τοῦ Ὑψηλάντη στὴ Μολδοβλαχία, ὁ Τούρκος

Πασάς τών Χανίων ήθελε νά μάθει ἄν ἦταν ἀλήθεια τὰ περὶ Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Στέλλει λοιπὸν στὰ Κύθηρα ἄνθρωπο πληρωμένο, ἀξίόπιστο πρόσωπο νά μάθει τὰ Νέα. Ἦλπιζε ὅτι οἱ πληροφορίες θὰ ἦταν ἀκριβεῖς, διότι τότε τὰ Κύθηρα εἶχαν ἀγγλική κατοχή, ἢ ἀγγλική προστασία ὅπως λέγεται γιὰ νά μὴ κάνει κακὴ ἐντύπωση.

Αὐτὴ ἡ ἀγγλικὴ προστασία, ποὺ δὲν ἤθελε νά δυσαρκετήσῃ τοὺς Τούρκους μὲ τὸ πρόσχημα τῆς οὐδετερότητας παίρνει σκληρὰ μέτρα καὶ ἀντιμάχεται μὲ κάθε τρόπο τὴν ἐθνικολυτρωτικὴ ἐξέγερση τῶν ραγιάδων. Παρὰ τὶς ἀπειλὲς τῶν ἄλλων καὶ τὴν τρομοκρατία τὰ 7νησα στέλνουν στὶς ἀπέναντι ἀκτὲς ποσότητες τροφίμων, χρημάτων, πολεμοφοδίων. Οἱ 7νήσιοι ἱερεῖς ὁ κατώτερος κληρὸς κηρύσσουν ἀπὸ τὸν ἄμβωνα τὴν ἐπανάσταση καὶ τελοῦν δοξολογίες ὑπὲρ εὐδοώσεως τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνα. Ἀκολουθοῦν συλλήψεις, διωγμοί, ἐξορίες. Ἐνας Ζακυνθινὸς Παπα — Καντούνης, ποὺ συνελήφθη, γιὰ τὴ λειτουργία ἐδέηθη «ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν ἐπαναστάντων Ἑλληλῶν», ἐξορίζεται στὰ Κύθηρα καὶ φυλακίζεται στὸ Κάστρο τῆς Χώρας.

Ἐπειτα οἱ Ἄγγλοι ἀπαγόρευσαν τὴν προσέγγιση Ἑλληνικῶν πλοίων στὰ 7νησιακὰ λιμάνια. Ὅλα τὰ 7νησα ξεσηκωθήκανε. Τὰ Κύθηρα δὲν ὑστέρησαν. Οἱ κάτοικοι τοῦ Καραβὰ κατόρθωσαν νά συλλάβουν ἓνα τουρκικὸ καράβι, ποὺ εἶχε 50 Τούρκους καὶ πήγαινε στὴν Κρήτη. Οἱ Καραβίτες, ποὺ βρίσκονταν στὴν πολεμικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς γειτονικῆς Πελοποννήσου, συνέλαβαν τοὺς 50 Τούρκους καὶ τοὺς ἐξόντωσαν. Οἱ Ἄγγλοι ἔστειλαν ἀμέσως ἀποστολὰς γιὰ νά συλλάβουν τοὺς πρωταίτιους ἀλλὰ οἱ Καραβίτες ἀντισταθῆκανε μὲ τὰ ὄπλα. Τότε οἱ Ἄγγλοι ἐκήρυξαν στρατιωτικὸ νόμο, ὅπως καὶ σὲ ὅλα τὰ 7νησα καὶ ἔστειλαν ὅλη τὴ δύναμη τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἀστυνομίας τῶν Κυθῆρων κατὰ τῶν Καραβιτῶν. Πολλοὺς συνέλαβαν καὶ φυλακίσανε. Δύο Καραβίτες τοὺς κρεμάσανε καὶ τὰ πτώματά τους, πισσωμένα, τὰ ἐκθέσανε σὲ δημόσιο χῶρο. Πολλοὶ κατέφυγαν στὴν Πελοπόννησο καὶ ἐνώθηκαν μὲ τὶς ἐπαναστατικὰς δυνάμεις. Τότε εἶχε καταφύγει στὰ Κύθηρα ὁ ἱατροφιλόσοφος καὶ ἱερεὺς Πύρρος ὁ Θετταλὸς μὲ πληθὺς γυναικόπαιδα ἀπὸ τὴ Μάνη, καὶ ἐπειδὴ ἐδέηθη στὴ Μυρτιδιώτισσα «ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως τῶν χριστιανῶν Ἑλλήνων καὶ κατατροπώσεως τῶν Ἀγαρηνῶν» ἐδιώχθη. Τὸ 1824 δὲν πιά ἡ ἐπανάσταση εἶχε ριζώσει ἤρ-

θαν κάποια μηνύματα κινδύνου. Ὁ Σουλτάνος εἶχε κάποιες διαπραγματεύσεις μὲ τὸν Πασά τῆς Αἰγύπτου νά συνεργαστοῦν γιὰ νά καταπνίξουν τὴν ἐπανάσταση. Οἱ πληροφορίες πύκνωναν κι ἔρχονταν κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια. Ἀποφάσισε, λέει, ὁ σατράπης τῆς Αἰγύπτου νά μᾶς ἀφανίσει ὀλοτέλα. Σὲ 2 ὥρες θὰ ἔπαιρνε τὴν ἔδρα Σπέτσες, Ψαρά.

Ἀπὸ τὰ Κύθηρα ὁ Ἰωάννης Κλάδος καὶ ὁ Βασίλειος Φώτης στέλνουν πληροφορίες στὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση στὸ Ναύπλιο. Φαίνεται ὅτι ναύλωσαν ἐπίτηδες καράβι μὲ δικά τους ἔξοδα κι ἔστειλαν γράμμα. «Ἐφτασε, λέει, (στὰ Κύθηρα) ἀπὸ Ἀλεξάνδρεια ἓνα αὐστριακὸν ἐμπορικὸν πλοῖον διὰ ἡμέρας 17 εἰς τὸ ὁποῖον μέσα εἶναι ὁ Παν. Ἀλμπανάκης ὅστις διέτριψε εἰς Ἀλεξάνδρεια σχεδὸν μῆνας τρεῖς καὶ μᾶς διηγεῖτο τὰ ἀκόλουθα...»

Στὴ συνέχεια ὁ Κλάδος γράφει ὅλες τὶς λεπτομέρειες τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Ἀλμπανάκη, ποὺ εἶδε μὲ τὰ μάτια του τὴ μεγάλη ἐτοιμασία τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλὰ καὶ τὴν μεγάλη ἀναξίτητα καὶ ἀνανδρία τῶν Ἀράβων στρατιωτῶν ποὺ μπαρκάρουν παρὰ τὴ θέλησί τους γιὰ τὴν ἐπανάσταση μὲ τὸ ὄλεθρο τέλος τῆς στρατιάς τοῦ Δράμαλη. Ὁ ἴδιος Κυθήριος Ἰωάννης Κλάδος θεωρεῖ καθῆκον του καὶ ὑποχρέωσή του νά εἰδοποιήσῃ τὴν κυβέρνηση, ὅταν ἔφτασε στὰ Κύθηρα μὲ αὐστριακὴ γολέτα ἀπὸ τὰ Χανιά, ἀπ' τὴν ὁποία ἔμαθαν ὅτι ὁ αἰγυπτιακὸς στόλος εἶχε 160 πλοῖα καὶ 18.000 στρατό. Κι ἀκόμα αὐτὸς ὁ Κλάδος ναύλωσε πλοῖο καὶ μετέφερε πολεμοφόδια καὶ 5 κανόνια στοὺς Ἑλληνας ἀγωνιστὲς τῆς Κορίνθου. Σ' ἀντίποινα οἱ Τούρκοι σφάζουν 30 Κυθῆριους τῆς Σμύρνης. Γενικὰ ἀνέπτυξε σπουδαία ἐθνικὴ δράση αὐτὸς ὁ Κυθήριος πληροφοριοδότης ποὺ ἦταν φιλικὸς καὶ ὑποπρόξενος τῆς Ρωσίας. Τελικὰ ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος ἔκανε ἀπόβαση στὴν Πελοπόννησο. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἄργησε νά κινηθεῖ καὶ τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1825 λόγω τῆς μεγάλης κακοκαιρίας ἀγκυροβόλησε στὰ Κύθηρα. Οἱ Κυθῆριοι τοὺς πληροφορήσαν γιὰ τὴν Αἰγυπτιακὴ νηπομπή, ποὺ πέρασε ἔξω ἀπὸ τὰ Κύθηρα. Ἀνάμεσα στὶς ἄλλες προσωπικότητες ποὺ πέρασαν ἀπὸ τὸ νησι (Κολοκοτρώνης, Λάμπρος Κατσώνης) εἶναι καὶ ὁ Μισοῦλης ἐπικεφαλῆς μοίρας ὑδραίων καραβίων, ποὺ γιὰ ἓνα διάστημα ἦταν στὴ θάλασσα τῶν Κυθῆρων καὶ παρακολουθοῦσαν τὶς κινήσεις τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Κάποτε πηγαίοντας γιὰ Κρήτη ἀναγκάστηκε

νά προσορμισθῆ στὸν Αὐλαίμιο. Ἀλλὰ καὶ ὁ ναύαρχος τοῦ τουρκικοῦ στόλου Ἰαρά ἀλλῆς μὲ τὸ στόλο του κάνοντας τὸν περίπλου τῆς Πελοποννήσου πέρασε μέσα ἀπὸ τὴ Χύτρα ἀποφεύγοντας τὴ Βόρεια πλευρὰ τῶν Κυθῆρων.

Καὶ οἱ Κυθῆριοι συνεχίζουν στὸν ἀγῶνα ὁ καθένας ὅπως μπορεῖ. Ἄλλος μὲ τὰ ὄπλα, ἄλλος μὲ χρήματα ἄλλος μὲ τὴ διπλωματία.

Στὸ Μεσολόγγι προεπαναστατικὰ εἶχε σχηματιστεῖ ἓνας μικρὸς στόλος, στὸν ὁποῖο ἦταν ἀξιωματικὸς κάποιος Κυθήριος (Κων)νος Πρινέας γνωστὸς κατὰ τὸν ἀγῶνα σὰν Τσιριγώτης. Θὰ ἦταν παράλειψη ἂν δὲν ἀναφέραμε ἐπίσης γιὰ τὴ δράση τοῦ Ἐυνάρδου ποὺ εἶχε σχέση μὲ τὰ Κύθηρα.

Ὁ Ἑλβετὸς τραπεζίτης Ἐυνάρδος εἶναι ἀπὸ τοὺς γνωστότερους φιλέλληνες.

Κατὰ τὴν ἐπανάσταση στέλνει στὴν Ἑλλάδα ἓνα πράκτορά του Πετρίσι ὀνόματι μὲ πολλὰ φορτὰ προορισμένα γιὰ τὰ Κύθηρα. Ἐδῶ σκοπεύει ὁ Ἐυνάρδος νά σχηματίσῃ σημαντικὴ ἀποθήκη καὶ νά μεταφέροντα φορτὰ στὴν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα καὶ ἰδίως σὲ φρούρια, ὅπου ὑπάρχει ἀνάγκη.

Οἱ Ὑδραῖοι ναυτικοὶ θὰ μπορούσαν εὐκόλα νά ἔρχονται στὰ Κύθηρα καὶ νά παίρνουν. Μάλιστα ὁ Ἐυνάρδος θέλει νά μάθει ποιά οἰκογένεια εἶναι ἡ ἰσχυρότερη στὸ νησι καὶ περισσότερο ἀφοσιωμένη στὴν Ἑλληνικὴ Ὑπόθεση. Γιὰ νά πληρώσει τὰ ναῦλα τῶν πλοίων εἰς Κύθηρα δέθεσε πάνω ἀπὸ 1.000 γρόσια. Στὴν ἀποθήκη ποὺ δημιουργήθηκε στὰ Κύθηρα προῖστατο κάποιος Γκόρντον, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὶς ἀποστολὲς τῶν βοηθημάτων.

Ἐτσι τὰ ταπεινὰ Κύθηρα δίνουν ἓνα ἀξιόλογο παρὸν στὸν ἐθνικοαπελευθερωτικὸ ἀγῶνα. Ἡ προσφορά τους εἶχε σημασία διότι ἐδόθη ἀπὸ τὸ ὑστέρημά τους καὶ μάλιστα κάτω ἀπὸ τὸς ὀντίξοις συνθήκες. Τὰ Κύθηρα ἔνωσαν τὴ φωνή τους μὲ τὰ ἀδελφία τους τῆς 7νήσου.

Ἐτσι ἔχομε κι ἐμεῖς μερίδιο στὴν τιμὴ ποὺ τονίζεται μὲ τοὺς στίχους τοῦ Σολωμοῦ

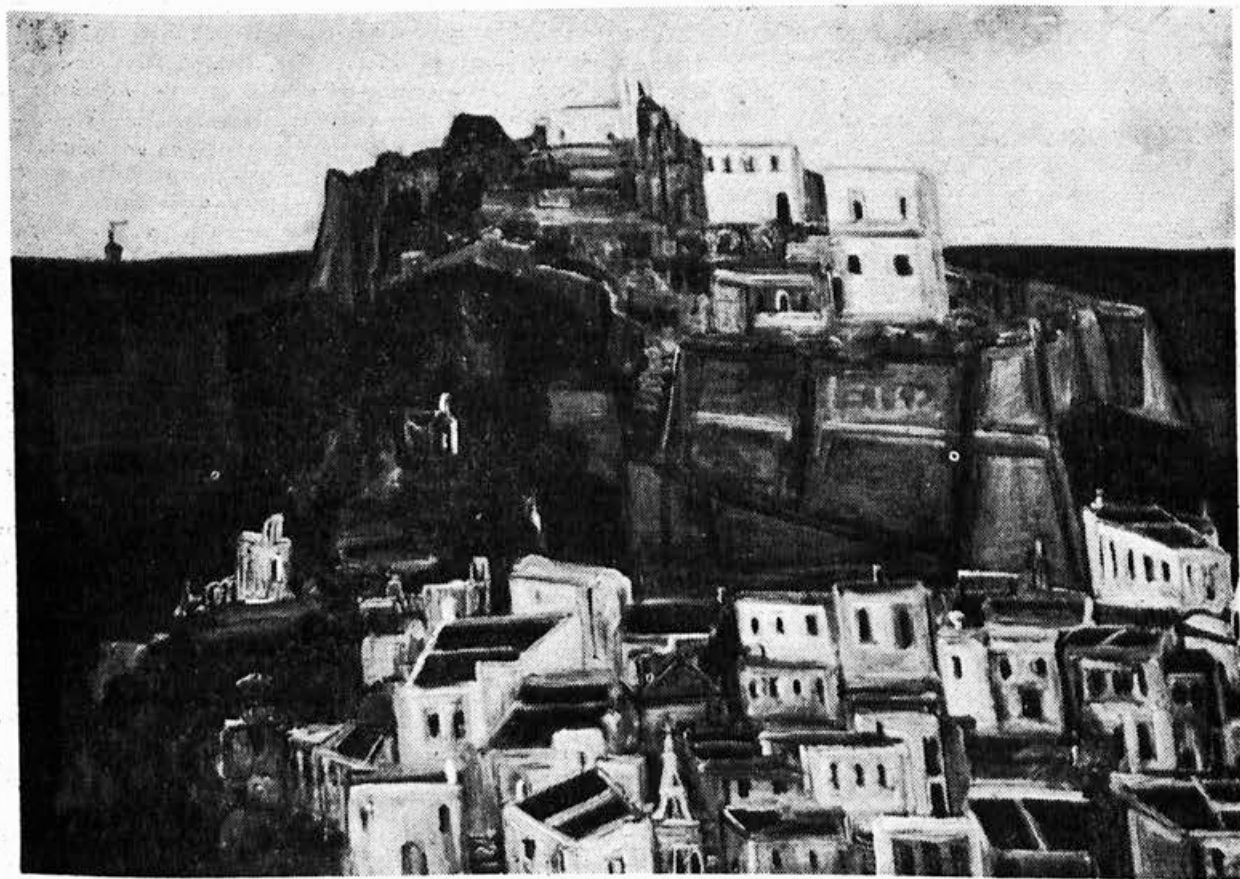
Ἐφώνησαν ὡς τ' ἀστέρια
τοῦ Ἴονιου καὶ τὰ νησιά
καὶ ἐσηκώσανε τὰ χέρια
γιὰ νά δείξουνε χαρὰ.

ΕΛΕΝΗ ΧΑΡΟΥ — ΚΟΡΩΝΑΙΟΥ
Φιλολόγος

Κυθήριοι ζωγράφοι

Ο ζωγράφος Χαράλαμπος Π. Κορωναίος δέν χρειάζεται παρουσίαση ιδιαίτερη, από τίς στήλες μας. Είναι πιά ό φτασμένος. Όταν έργα ενός καλλιτέχνη βρίσκονται στην Έθνική Πινακοθήκη, στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης στην Βαρκελώνη, στην Πινακοθήκη του ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ, στο Πατριαρχείο Ίεροσολύμων, και σε ιδιωτικές συλλογές στην Ελλάδα και τό έξωτερικό, είναι περίττο νά γράφονται κοινοτυπίες γι' αυτόν.

Τόν ευχαριστούμε, γιατί άπάντησε στην πρόσκλησή μας νά τιμήση τό πρώτο μας τεύχος, με κάποιο δείγμα δουλειάς του, πού με πολλή χαρά παρουσιάζομε.

ΚΥΘΗΡΑ — ΧΩΡΑ

Τσιριγώτικοι καημοί

Μεσάνυχτα στην Αγία Πελαγία Τότε και τώρα

ΧΑΡΑΛ. ΕΥΑΓ. ΚΡΙΘΑΡΗ
«Τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας Ἱατρῶν Λογοτεχνῶν»

Τότε, ἦτανε λέει, (ἐδῶ καὶ πενήντα τόσα χρόνια,) δύο μικρὰ ἀδερφάκια, τὰ στερνοπούλια τῆς οἰκογένειας Παίζανε πάντα μαζί θυμώνανε, φιλιόνταν, δερνόνταν, κι' ὅταν δὲ δλέπονταν μιὰ μέρα, φώναζε ἡ μεγάλη (τρία χρόνια διαφορά):

- Πουν' ὁ μικρὸς μάνα;
- Στὸ κεραμᾶρι γιὰ νερό.

Ἔπαιρνε κι' αὐτὴ τῆ μικρῆ της σταμνούλα, κι' ἔτρεχε στὴ δρύση.

Ὡς πού νὰ μεγαλώσουνε, ἡ χαρὰ τους ἦταν οἱ δρύσες τοῦ Κεραμαριοῦ, τῆς Πορτοκαλιάς, τοῦ Ἀμηνιαλῆ, πούθρισκαν καὶ παρεούλα, τὸ μεγάλο λαγκάδι μὲ τὸ τρεχούμενο νερὸ (ποτάμι τὸ χειμῶνα), καὶ τὰ ξάγναντα γύρω ἀπ' τὸ σπίτι τους. Βλέπανε πέρα τὴ θάλασσα τοῦ στενοῦ, τ' ἀμέτρητα παπῶρια πού τὴ διασχίζανε, δοκιμάζανε νὰ τὰ μετρήσουν (πόσα τὴν ἡμέρα) μὰ δὲ μπορούσανε, καὶ λέγανε σ' ὄλους... εἶναι ἀμέτρητα! Μόνο ἔλεγε ἡ μικρῆ.

— Νὰ αὐτὸ τὸ δλέπεις τὸ μεγάλο; εἶναι Ὑπερωκεάνειο πηγαίνει στὴν Αὐστραλία.

— Μπᾶ πού τὸ ξέρεις ἀντέτεινε ὁ μικρὸς. Πάει στὴν Ἀμερικῆ. Δὲ συμφωνούσανε.

Σκολεταρούνια, ἑπτὰ χρονῶν ἐκείνη, τεσσάρων ὁ μικρὸς, τὸν ἔσερνε καὶ στὸ σκολεϊὸ ἀπὸ πίσω της. Κι' ἡ δασκάλα ἡ Κυρία Μίνα τούβαζε ἕνα σκαμνάκι πλάι στὸ πρῶτο θρανίο, κοντὰ στὴν ἀδερφή του. Στὸ τέλος, ὅταν μοίραζε στὶς μαθήτριες τὰ ἐνδεικτικά, τούδινε καὶ τὸ δικό του, (σὲ ξεχωριστὸ κόκκινο χαρτί, μὲ ἀριστα:). Τοῦ πήρανε τὸν ἄλλο χρόνο πλάκα καὶ κοντύλι, τοῦ τὸ δέσανε σὲ μιὰ κλωστή γιὰ νὰ μὴ τὸ χάνει. Καυγάδες μὲ τὴ μεγάλη, ἀγάπες τὴν ἴδια ὥρα.

Ἦρθε ὁ καιρὸς πού χωρίσανε ἀπὸ τὸ σχολεῖο, ἔγιν' αὐτὸς ἑπτὰ χρονῶν γράφτηκε κανονικὰ στῶν ἀρρένων.

— Τώρα, μάλιστ'! Μοῦγινες καὶ ἄντρας, ὄχι νάρχεται μὲ τὰ κορίτσια... τὸν πείραζε ἡ μεγάλη. Καὶ κείνη ἡ Μαριγούλα, πὼς θὰ κάνει τώρα χωρὶς ἐσένα.

— Μαμὰ ἐγρύλιζε ὁ μικρὸς. Καὶ τὴν ἔπιανε στὶς μπουινίες.

— Τ' εἶναι πάλι.

— Αὐτὴ μὲ πειράζει μὲ τὴ Μαριγούλα...

— Καλὰ ἄστηνε νὰ λέει. Εἶσαι μικρὸς ἀκόμα.

Τὴν ἔδειρε ὁμως ἡ μάνα της μιὰ μέρα, γιατί, τὴν ἔ-

κουσε μὲ τ' αὐτιά της. Τὸν εἶπε... Ἰούδα — Ἰούδας τὸ παιδί, τούτη σοῦ δίνω, τούτη σοῦ χαρίζω.

— Μὰ ἦρθε καὶ σοῦ εἶπε, ὅτι, ἐγὼ ἔφαγα τὸ γλυκό, ἐνῶ τρώει κι' αὐτός, κι' ἐγὼ δὲν τὸν μαρῶρησα...

Ἔβαλε ἡ μάνα στὸ πιὸ ψηλὸ ράφι τοῦ ντουλαπιοῦ τὸ δάξο νὰ μὴν τὸ φτάνουνε. Τὰ παιδιὰ δρῆκανε πιὸ ψηλὴ σκάλα. Βάζανε ἕνα μικρὸ τραπέζι κοντὰ, ἀνεβαίνανε. Σ' αὐτό, ὑπῆρχε ἀρμονικὴ συνεργασία. Πάει μιὰ μέρα ἡ μάνα νὰ τρατάρει γλυκό, βρῆκε πάτο τὸ δάξο. Πὼς γίνηκε, ἀπόρησε. Ἀνακρίσεις στὶς μεγάλες... Ἐκείνες τέτοιο πράμα; Ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ ξύλου, ὁμολογήσανε τὰ μικρὰ.

— Νὰ αὐτὴ ἔσερνε τὸ τραπέζι ὡς τὸ ντουλάπι...

— Ἐγὼ βρέ; Ἐσὺ τὸ ἔσερνες.

— Ἐγὼ δὲ μπορούσα, εἶναι βαρῦ...

— Νὰ σὲ λυπόμουνα, σὲ βοηθοῦσα λιγάκι ὅταν δὲν μπορούσες, μόνο, νὰ ἕνα μικρὸ σπρωξιματάκι.

Ἦστυε ὁ πατέρας κι' ἡ μάνα, ὀλημερίς τ' ἄη Γιαννιοῦ τοῦ νηστευτῆ 29 Αὐγούστου. Τὰ δυὸ μικρὰ, φογωμένα χορτασμέν' ἀπὸ βραδύς, εἶπανε πὼς θὰ νηστεύουνε αὔριο ὅλη μέρα. Δὲ θὰ δάλουνε, οὔτε νερὸ στὸ στόμα τους. Μόλις ξυπνήσανε, ἀρχίσανε. Οὔτε νερὸ. Ἔτσι; Συμφωνήσανε. Μένανε στὸ κρεβάτι. Εἶχαν ἀκουστά, ὅτι ὅταν εἶναι ξαπλωμένοι ὁ ἀνθρωπος δὲν πεινάει, κι' ὅταν κοιμᾶται μάλιστ', δὲ ζητάει ψωμί. Καὶ πότε κοιμόντουσαν, πότε τσακώνονταν. Ὡς τὸ μεσημέρακι, ἦταν εὐχαριστήμενα. Ἔ... πάει πιά πέρασε ἡ μισὴ μέρα! Σὲ λίγο, ἀρχισε ἡ μεγάλη νὰ ρωτᾶ.

— Ξέρεις τί ὥρα βασιλεύει ὁ ἥλιος; Καὶ κοίταξε ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο.

— Μπᾶ μεσουρανὶς εἶναι. Ἀπάντησε ἡ ἴδια μελαγχολικά. Ξαναπέσανε στὸ κρεβάτι. Ἀὰ πιά αὐτὸς ὁ ἥλιος... λὲς καὶ καρφώθηκε κεῖ δά!

— Μπᾶς καὶ δὲ βασιλέψει σήμερα; Ρώτησε ὁ μικρὸς. Τὸ δράδι ὁμως, θὰ φάμε πολὺ. Ἔ;...

— Μὴ μοῦ τὸ μελετᾶς βρέ, κοιμήσου σοῦ λέω... γύρισε ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, κλείσε τὰ μάτια σου... Πήγαινε κι' ἐκείνη νὰ κλείσει μάτι, δὲν τὸ κατόρθωνε. Ἔδλεπε στὸ ἀπέναντι ράφι τὸ μεγάλο δάξο μὲ τὸ μέλι, πού νὰ κοιμηθεῖ.

— Τὸ δλέπεις;... σκούντισε τὸ μικρὸ.

— Ποιό;... Ἀφοῦ μοῦπες νὰ κοιμηθῶ.

— Νὰ μωρέ, τὸ μέλι... Ἔ... καὶ νάχαμε λέει δυὸ φέ-

τες... να τόσο χοντρές λέει... δλασερό ψωμί λέει... πασα-
λειμένο με μέλι λέει.

Τρέχανε τὰ σάλια του μικρού, είδανε δξω από τὸ πα-
ράθυρο.

— Μωρέ άκούητος είναι αὐτὸς ὁ ἥλιος.

— Τὸν άτιμο... λέει ὁ μικρός. "Άχ... άναστενάζει ἡ
μεγάλη. 'Εγώ, νὰ σοῦ πῶ: Τὸ δράδυ, δταν βασιλέφει, ἐγώ
θὰ φάω μέλι μπόλικο, σὲ τρεῖς φέτες ψωμί.

— Κι' ἐγώ σὲ τέσσερις λέει ὁ μικρός, πού πήγε νὰ
μαζέψει τὰ σάλια του καὶ κοντιλίστηκε.

— 'Ωρες είναι νὰ μου πάβεις καὶ τίποτα. Καὶ τὸν χτύ-
πησε στὴν πλάτη, Χριστὸς κι' ἡ Παναγία μωρό μου. Μὴ
μ' άρρωστήσεις κι' ὄλας... Ξέρεις τί λέω ἐγώ; ἂν φάμε
λιγάκι νά... τοσοδουλάκι... μετὸ μικρὸ μας δαχτυλάκι...
θάνε άμαρτία;

— Μπᾶ.. γιατί;... δταν είναι λιγάκι.

— Ναὶ μὰ ἐσὺ θὰ τὸ μαρτυρήσεις.

— 'Εγώ;... ὄχι, νά: καὶ φίλησε σταυρό.

— Πῶς νὰ γίνεῖ δμως, πού είναι τόσο ψηλά καὶ δὲν
τὸ φτάνουμε.

Κάνανε σχέδια.

— Νά... νὰ σύρουμε τὸ τραπεζάκι λέει ἡ μεγάλη... καὶ
νὰ δάλουμε καὶ πάνω τὸ σκαμνὶ ἔ...

— Τὸ δρήκαμε! Ξεφώνησε ένθουσιασμένος ὁ μικρός.

— Σῶπα βρὲ μὴ μᾶς άκούσουνε.

"Εγινε ἡ ἐπιχείρηση, πέτυχε. Κατέθηκε τὸ δάζο στὸ
τραπέζι... τ' άνοίξανε.

— Μετὸ μικρὸ δαχτυλάκι. Λέει ὁ μικρός. Τί δάζεις
ἐσὺ τὸ μεγάλο. Σὲ λίγο, θὰ γινότανε καυγᾶς. 'Εξαφανί-
ζεται ἡ μεγάλη, καὶ νὰ τὴν σὲ λίγο, με φέτες ψωμί, καὶ
μ' ἓνα μαχαίρι, τὸ χῶνει στὸ δάζο, πασσαλεῖβει τὰ ψω-
μιά... νὰ φάε καὶ μὴ μιλάς. Τοῦ χρόνου δμως θὰ νη-
στέψουμε πού θάμαστε πιὸ μεγάλα. "Ετσι;... Λέει στὸν ά-
δερφὸ τῆς.

— Μὴν τὸ ξεχάσουμε δμως, τῆς άπάντησε ὁ μικρός.

Τὰ παιδιὰ μεγάλωναν, καὶ δγήκε στὴ μέση ἡ Αὐστρα-
λία. Σκέψη στὴν άρχή, ὕστερα, άπόφαση. 'Η μεγάλη θὰ
πάει στὴν Αὐστραλία. Τὴν καλοῦν τ' άδέρφια τῆς. 'Εκεῖ,
θ' άποκατασταθεῖ, μ' ἓναν καλὸ Τσιριγῶτη. Καὶ ἦταν ἡ
μεγάλη δέκα πέντε, καὶ ἔ μικρὸς δώδεκα.

— 'Αξέχαστος ἔμειν' ἐκεῖνος ὁ χωρισμός. "Ὀλη ἡ οἰ-
κογένεια άπόγεμα, στὴν 'Αγία — Πελαγία.

— Πότε θάρθει τὸ παπόρι...

— Λένε μεσάνυχτα κειδὰ μπρὸς — πίσω.

— Παναγία μου λέει ἡ μάνα τέτοια ὥρα... Πῶς θὰ
μπαρκάρουμε.

— Μπᾶ! καλὲς δυὸ τρεῖς νὰ τὸ περιμένεις... καὶ βλέ-
πουμε. λέει ὁ βαρκάρης ὁ γέρο Λισσαῖος μετὴ δυνατὴ
φωνάρα του, πούκανε πάντα καὶ τὸν ντελάλη. — Δὲν πάτε
κεῖ δὰ στοῦ Καψάνη νὰ ξαπλώσετε; Θὰ τὰ πάρει ὁ ὕπνος
τὰ παιδιὰ.

Τὰ δυὸ μικρά, ἦταν άχώριστα. Εἶχανε μέρες νὰ καυ-
γαδίσουνε... "Ε ἦταν καὶ μεγάλα πιά.

Ξαπλώσανε στοῦ Καψάνη τὸ άνωί, εἶχε πολλὰ κρεβά-
τια, ἄλλοι σὲ καρέκλες, ὄλοι τους δουλευτήκανε. Τὰ δυὸ
μικρά κοιμηθήκανε μαζί. Εἶπανε, εἶπανε, ὡς πού τὰ πῆ-
ρε ὁ ὕπνος. Μόνον τὸ κύμα πού ἔσπαζε στὴν άμμουδιά, ά-
ρε ὁ ὕπνος. Μόνον τὸ κύμα πού ἔσπαζε στὴν άμμουδιά, ά-
κουγόταν στὴν άρχή, κι' αὐτὸ τὰ ναούρισε. Ποιὸς ξέρει
τί νὰ λέει τὸ κύμα, πότε θ' άνταμώνουνε, ἂν ξαναἰδωθοῦν
ἀραγε, τὰ δυὸ άδερφάκια πού χωρίζανε. Οἱ γονεῖς κλαίγα-
νε. Σπάραζε ἡ καρδιά τους. "Ὀλα τὰ μεγάλα παιδιὰ
τους, ἦτανε στὴν Αὐστραλία. Τώρα, θὰ τοὺς ἔμνε μόνον

ὁ μικρός... "Άχ αὐτὴ ἡ Αὐστραλία. Δὲν ἤξεραν, πῶς νὰ
τὴν ποῦν... καλὴ... κακὴ... πλανεύτρα... ξελογιάστρα...
Πῶς, πῶς; "Άχ νὰ μὴν ὑπῆρχε ἡ Αὐστραλία! Δὲν ἤθελαν
καὶ νὰ τὴν καταραστοῦν... 'Κι' άξασφα, ἡ φωνάρα τοῦ Λι-
σαίου:

— Τὸ παποδόοριιιι.

Φῶτα από τὸ Διακόφτι μεριά. Τὸ είδαν, ἔρχεται!

— Πῶς νὰ τὰ χωρίσουμε τώρα... λέει με κλάματα ἡ μη-
τέρα. Τὰ χάιδεψε. 'Αγκαλίτσα καὶ τὰ δυὸ. Τὰ φίλησε τὰ
σκούντησε. 'Εκεῖνη άνασηκώθηκε πρώτη,

— Τ' είναι μητέρα;

— Τὸ πααπποοριιι... Ξανακούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ Λι-
σαίου.

— "Α α!... ἔρχεται; ἦρθε; Ρώτησε ἡ μεγάλη. 'Αγκά-
λιασε τὸ μικρὸ τῆς άδερφάκι, τὸ φίλησε, τὸ ζύπνησε, τὸ
πῆρε στὴν ὄγκαλιά τῆς.

— Τίί... τίί... εἶπε ὁ μικρός. Κανεις δὲν τοῦ άπάντη-
σε.

— Φεύγεις; Τῆ ρωτάει.

— 'Αγόρι μου... κλάματα φιλιὰ... ὄλοι κλαίγανε.

— Μὰ γιατί φεύγεις; Ρώτησε τὴν άδερφή του.

— Δὲν ξέρω... δὲ θέλω.

Κατεβήκανε. Μαζεῦτηκαν, γύρω από τὸ πηγᾶδι τοῦ
Καψάνη. Προχώρησαν στὴ Τζαρδᾶκα. Κι' ἄλλος κόσμος
ἐκεῖ, νέα παιδιὰ, πού θάφευγαν γιὰ τὴν Αὐστραλία. Κά-
ποιος προφήτησε: — Σιγὰ σιγὰ, θὰ μείνουμε μόνον ἔμεῖς
οἱ γέροῖ στὸ κακόμοιρο τὸ Τσιρίγο.

Ξεκίνησε ἡ θλιθερὴ λιτανεία μετὰ τὰ θαμπὰ λαδοφάνα-
ρα, γιὰ τὸ κυμοθάλασσο. Οἱ γονεῖς, πνιγμένοι στὸ κλά-
μα, κρατούσανε ἀπ' τὸ χέρι τὰ παιδιὰ τους πού θάφευ-
γαν... θὰ τὰ ξανάβλεπαν; "Ενας Θεὸς τὸ ξέρει. 'Εκεῖ τοὺς
περίμεναν οἱ βαρκάρηδες μετὴ τῆς θάρκες τους, άνασπουγ-
γωμένοι ὡς πάνω ἀπ' τὸ γόνατο, νὰ τοὺς ἀρπάξουν κα-
βαλάκια, καὶ νὰ τοὺς πετάξουν στῆς θάρκες τους. Χαλοῦ-
σε ὁ κόσμος από τῆς φωνῆς τους. Καὶ μέσα σὲ κεί — τὸ
σαματᾶ, καὶ ἡ φωνάρα τοῦ Λισαίου, πού σκέπασε τὸ σφύ-
ριγμα τοῦ βαποριοῦ.

— Τὸ πααποόοριιι...

● ● ●

ΤΩΡΑ: ὁ μικρὸς άδερφός, περιμένει στὸ ἴδιο μέρος πού
χώρισαν, στὴν 'Αγία Πελαγία τῆ μεγαλύτερη άδερφή
του. Δὲν θέλουμε νὰ τοὺς ποῦμε γέρους... σκληρὴ καὶ
πικρὴ ἡ λέξη, κι' ἄς είναι ἀληθινὴ, ἀφοῦ από τότε, κοντὰ
μισὸς αἰῶνας φορτώθηκε στοὺς ὤμους τους.

Μετὸ άεροπλάνο τῆς γραμμῆς, ἔφθασε ἐκεῖνος από
τὴν 'Αθήνα στὸ Τσιρίγο. Τ' ὄνειρό του, από χρόνια τῶ-
ρα, ν' άνταμώνουνε στὸ μέρος πού χωρίσανε.

Πλευρίζει στὸ μῶλο τὸ θαπόρι Κατεβάζει σκάλα, κό-
σμος άνεβοκατεβαίνει. Τὰ μικρά θαμπὰ λαδοφάναρα, τᾶ-
διωξαν οἱ μεγάλοι γλόμπτοι τοῦ ἠλεκτρικοῦ. Κάνουν τῆ
νύχτα μέρα. Φύγαν ἀπ' τῆ μέση οἱ θάρκες κι' οἱ βαρκά-
ρηδες...

Καὶ τότε καὶ τώρα, γύρω στὰ μεσάνυχτα. 'Αγκαλιά-
στηκαν δακρυσμένοι, πνιγμένοι στὴ συγκίνηση, δὲν μπο-
ρεσαν τίποτα νὰ ποῦν, μόνον πιασμένοι ἀγκαλιαστά προ-
χωρούσανε στὸ μουράγιο.

— Πόσο χαίρομαι, πόσο χαίρομαι... ἔλεγε μόνον μέ-
σα στοὺς λυγμούς τῆς, καὶ βλέποντας γύρω τῆς. 'Απί-
στευτο μού φαίνεται. Τότε, θυμάσαι άδελφούλη μου, μετὴ
ἀρπάξανε ὄπ' τὴν ἄμμο, καὶ μετὴ πέτάξανε στὴ δάρκα.

— "Αν τὸ θυμάμαι λέει; Κι' ἔλεγα μέσα μου... πάει τὴ σκοτώσανε τὴν ἀδελφή μου... κι' ἀπὸ τότε, δὲ χῶνευα τοὺς βαρκάρηδες. Γελάσανε.

— Τώρα ὅμως; Ἀλήθεια. Ἀπίστευτο μοῦ φαίνεται. Δόξα νάχει ἡ Χάρη της, καὶ Θεὸς — σχωρῆστονε τὸ χωριανὸ μας τὸν Πουλᾶκη, Αἰῶνα ἡ μνήμη του.

Φτάσανε στοὺς Καψάνη. Καθίσανε στὴ Τζαρδάκα. Κατὰ μεσῆς τοῦ δρόμου τὴ πηγάδι. Γύρω τους, ἄνθρωποι, μὰ λιγοστοὶ τοὺς γνώρισαν. Φευγάτοι γιὰ πάντα οἱ μεγάλης ἡλικίας τῆς ἐποχῆς τους. Ἀπὸ χρόνια πολλά, ὁ γέρο Λισαῖος, ὁ γέρο — Καψάνης.

Πρῶι πρῶι, φεύγουνε γιὰ τὸ χωριὸ τους. Πρὶν ἀπ' ὅλα, τὸ προσκύνημα στὸν τάφο τῶν γονιῶν τους. Κι' οἱ δυὸ πεθαμένοι ὅπο πολλὰ χρόνια. Σκύβουνε φιλᾶνε τὸ μαρμάρينو τάφο τους, κλαῖνε. Ἀπὸ τὸν καμῶ τοῦ ζηνετμοῦ, ἀδάσταχτος ὁ πόνος τους. Πέθαναν πρὶν τὴν ὥρα τους. Τρέχουν ὕστερα στὸ πατρικὸ τους σπίτι. Τὸ κρατοῦσαν ἀνοιχτὸ ἀκόμη, μακρυνοὶ συγγενεῖς. Μπήκαν στὰ δωμάτια, θγήκαν στοὺς μπότζιους, κοιτάζαν ἀχόρταγα ἔξω τὰ μέσα τοῦ σπιτιοῦ. Σὰν πιὸ μικρά τοὺς φάνηκαν ὅλα, ἄρχισαν τὶς ἀναμνήσεις...

— Νά! Θυμάσαι τοῦ λέει τὸ ντουλάπι, ποὺ τρώγαμε τὶς μάνας μας τὸ γλυκὸ;

— Καὶ τὸ ράφι τῆς λέει, ποὺ κατεδάσαμε τὸ δάξο μὲ τὸ μέλι τοῦ "Ἀη — Γιαννιοῦ τοῦ νηστευτῆ; Τώρα τὰ φτάνανε, χωρὶς σκαμνιά, χωρὶς τραπέζια.

Κάνανε τὴν πρώτη βόλτα στὸ νησί. Βρῆκανε πλῆθος τέτοιους προσκυνητῆς τῆς πατρικῆς γῆς. Συνομίτικοι οἱ περισσότεροι, καὶ τότε ποὺ ἔφυγαν... καὶ τώρα ποὺ γύρισαν!

Σμίξανε κι' ἔκαναν συντροφιά... ἡ Αὐστραλία, καὶ ἡ Ἀμερική, ἡ Ἀγγλία, καὶ ἡ Σάουθ — Ἀφρική, καὶ ἄλλες τους, ἔπου Γῆς νέες πατρίδες, μὰ, ὅλες τους μίκραινεν μίκραινεν μπροστὰ στὸ νησί τους, δὲν τὶς ἔβλεπαν... οὔτε καὶ ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἐξώστες του... τὸ κάστρο τῆς Χώρας, τῆς ἁγίας Μόνης τὸ βουνό, τῆς Ἁγίας Ἐλέτας. Μεγάλο, ἦτανε μονάχα τὸ νησί τους στὸ κέντρον μάλιστα τοῦ κόσμου .. ὁ ὀμφαλὸς τῆς Γῆς!

Μίλησαν μὲ τὰ σοκάκια τοῦ χωριοῦ τους, ποὺ παιδιὰ πρωτοπαίξανε, μὲ τὸ σχολεῖο τους μὲ τὴν ἐκκλησιά τους, μὲ τὶς πέτρες καὶ τὸ χῶμα του, τὰ δέντρα καὶ τὰ νερά του, τὰ πουλιὰ του ἀπὸ τ' ἀηδονία ποὺ κελαῖδουσαν κάτω στὶς ρεματιές, ὡς τὸν πολυαγαπημένο τους τὸν τρούλιτα ποὺ ζοῦσε στὰ κρωτήρια καὶ τὰ ξεροτόπια του, πιστὸς καὶ γκαρδιακὸς κι' ἀμετακίνητος κάτοικός του. «Τρούλιτα ψυχὴ τοῦ νησιοῦ μου, ἑαυτὴ μου».

Πῆγαν στὴν ἀρχή, καὶ ξαναπῆγαν στὸ τέλος εὐλαβικοὶ προσκηνωτῆς, στὴ σεπτὴ κοιλάδα τῆς θρησκείας τους νὰ προσκυνήσουνε τὴ Μυρτιδιώτισσά τους!

Κι' ἔν' ἀπόγευμα στὴ δρύση τοῦ Ἀμηνιῶ, πιὸ κάτω ἀπὸ τὰ δυὸ γεφύρια του στὴ στενωπὸ τοῦ λαγκαδιοῦ ποὺ δίνουν τὰ χέρια σ' ἐγκάρδιο γειτονικὸ χαιρετισμὸ τὰ Τέμπη μὲ τὰ Μετέωρα, κυλᾶνε μαζὶ ἀνάμεσα στὶς φτέρες καὶ τὶς καλαμιές τὸ νερό. οἱ ἀνιμῆσεις τους, καὶ τὰ δνειρά τους. Ἐκεῖ... ξανασυναντήθηκαν!

Μιά καλοφτισμένη εὐγενική — πολὺ ὀμορφῆ... γιὰ Γιαγιά —, πρόσεχε τὰ ἐγγόνια της.

— Α, α, ἄχ. Νὰ ἡ... Μαρικοῦλα σου ἀδελφοῦλη μου!

Τὴ γνώρισε κι' ἐκεῖνος! Ἄνοιξαν τὶς ἀγκαλιές τους, φιληθήκανε.

— Τόμαθα πὼς ἦρθες, καὶ περίμενα, πὼς καὶ πὼς νὰ σὲ ἰδῶ. Πόσα χρόνια, πόσα χρόνια...

— Νὰ ποὺ φιληθήκαμε ἐπὶ τέλους! Τῆς λέει τρυφερά. Εἶχα φάνεται πολὺ γούστο μικρός. Ἦξερα νὰ διαλέγω. Τῆς χάιδεψε τ' ἀσημένια της μαλιά. Σὰ νὰ κοκκίνησε ἡ Μαρικοῦλα ἔγινε ἄξαφνα, μικρὸ κοριτσάκι.

— Ποτέ μου δὲ σὲ ξέχασα, πάντα μου μάθαινα, καὶ χαιρόμουνε γιὰ τὶς προόδους σου... ὅμως γεράσαμε καημένε μου. Πόσα χρόνια, πόσα χρόνια!

— Σοῦτ, μὴ λὲς τέτοια κουβέντα, γερνάει ποτέ ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου;

— Τώρα πλέα... τώρα πλέα. Κακὰ εἶναι τὰ ψέματα ἀγόρι μου. Τὸν εἶπε ἀγόρι μου σὰ νὰ μετάνιωσε, καὶ προσπάθησε νὰ συνεχίσει.

— Μὰ τότε, νὰί τότε, τότε.

— Τί τότε;

— Νά, τότε. Καὶ κουνώντας τὸ κεφάλι της, — Τότε καὶ σταμάτησε. Πῆγε νὰ κλάψει. Τούπιασε τὸ χέρι, τόφερε στὰ χεῖλη της. Νὰ τὸ φιλήσει; Τῆς ξαναδαίειψε τὰ ἀσημένια της μαλλιά, θυμήθηκε τὰ ὀλόξανθα. Τὴν εἶδε δεκαεφτάχρονη. Θάμπωσαν τὰ μάτια του. Εἰκόνες ποῦχαν ξεθωριάσει (ὀλόκληροι πίνακες) ξαναζωντάνεψαν μπροστὰ του. Ἰδια τὰ φόντα: Τὰ δυὸ γεφύρια, τὰ νερά, οἱ πικροδάφνες κι' οἱ λυγαριές, οἱ πεταλοῦδες καὶ τὰ πουλιὰ καὶ οἱ κάλες, καὶ οἱ πάπιες, ποὺ ὄταν τοὺς ἔβλεπαν ἀγκαλιασμένους τοὺς πρόδιδαν οἱ ἀθεόφοβες μὲ τὰ ξεφωνητὰ τους.

Τὸ ἀδύναμο μὲ τὶς συγκινήσεις τοῦ «ΣΗΜΕΡΑ» τὸ γλυκὸ μὲ τὰ χτυποκάρδια τοῦ «ΤΟΤΕ» δώσανε τὰ χέρια. Ἀνάμεσά τους ὁ μισὸς αἰῶνας.

Πουλιὰ κελαῖδουσαν κρυμένα στὰ φυλλώματα ψηλὰ στὶς καρυδιές. Δυὸ ὀλόασπρες πάπιες στὴν ὄχθη στήσανε αὐτὶ καὶ δυὸ φρεσκανοιγμένες κάλλες, καθρεφτίζονταν φιλάρεσκα στὰ νερά τῆς μεγάλης λούμπας. Σήκωσε τὰ μάτια της, χάιδεψε τὰ δικά του. Τὰ χεῖλη τρέμανε δὲ μ' λούσαν. Τὰ μάτια τους ὅμως, πόσα δὲ λέγανε!

— Αὐτὸς εἶν' ὁ κόσμος. Ναι αὐτὸς... Συμφωνήσανε!

Μερικὲς ἀκτίνες τοῦ ἡλιοῦ ποὺ μπόρεσαν νὰ περάσουν τὰ πυκνὰ φυλλώματα φώτισαν ἀνοποαίζοντας ἐκεῖνους καὶ τὸν κόσμον τους.

Ἐνα δροσερὸ ἀεράκι, κατέθηκε ἄξαφνα ἀπὸ τὴ ρεματιά. Χάιδεψε τοὺς δυὸ, δρόσισε τοὺς ἄλλους. Ρίγησαν οἱ καλαμιές, ρυτιδώθηκε ἡ λιμουλά, οἱ πάπιες ἔβαλαν τίς φωνές, καὶ κουνήθηκαν φιλάρεσκα οἱ κάλλες.

Λουλούδια καὶ πλατανόφυλλα μὲ τσακίσματα καὶ στριφογυρίσματα ἔβαιναν τὴ συντροφιά, λὲς καὶ τὰ τίναξε ἀπὸ ψηλά, κάποιον πνεῦμα:

Ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, ἔριχναν στὴ Γῆ, ἡ ψυχὴ τοῦ Τσιρίγου καὶ ἡ Οὐράνια Ἀφροδίτη, τὴν ἀγάπη τους! «Καλῶς ἦρθατε ἀγαπημένα ξηνητεμένα παιδιὰ μας...»

Τόν παλπό εκείνο τόν καιρό...

Γιά φίλου σπίτι

Γράφει ο ΠΑΝΟΣ ΒΡ. ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ

Τό μισοχειμώνα από αρχές του Γενάρη ως 15 του κουτσοφλέβαρου και αργότερα, οι κακοκαιρίες είναι άγριες κι' άπανωτές, με αδιάκοπες βροχές, κάποτε και χιόνια, όπως καληώρα πέρυσι, για πολλές μέρες 15—20 ή και περισσότερες. Όταν ο αέρας είναι Ν.Α. σιροκολέβαντο, λεβαντιέρα, όπως τόν λέμε εδώ στα Κύθηρα ή βροχή είναι αδιάκοπη για πολλά μερόνυχτα, κι' όταν ο αέρας είναι δυνατός 7—8 μποφόρ και άνω έχουμε τό λεγόμενο ανεμοβρόχι: πού, δέν τολμᾷ κανένας νά ξεμυτίση πρό πάντων όταν ο αέρας έρχεται παγωμένος.

σθέσανε στό «είναι για φίλου σπίτι —και τό— νάχει ο φίλος διάκριση και νάχει και τό σπίτι».

Καθισμένοι μπροστά στό τζάκι με τά κούτσουρα ολοκόκκινα νά σπιθίζουν, ή νοικοκυρά νά πλέχει, οι τσομπρες νά κεντούν, οι μυρουδιές των φαγητών ν' ανοίγουν την βρεξι: κι' οι άντρες νά κουτσοπίνουν και νά τρώγουν παστές ελιές, τυρί ψημένο στα κάρβουνα, γιαννάκους πιασμένους με πλάκες στα κάρβουνα ψημένους ή κοκκινιστούς, πλαγιομένους στα κάρβουνα επίσης, όλα τούτα εκλεκτοί μεζέδες για κρασί και τό κέφι νά περισσεύει και τά χοντρά άστεια αλλά πάντα άθωα νά δίνουν και νά παίρνουν. Κουθέντα πολλή για τή κακοκαιρία, για τή καλή ή κακή χρονιά, για τίς δουλειές, για τό θιός του τάδε, για τήν δημοφνη προκομένη και χρυσόχερα κόρη του άλφα και τή προίκα της, για τό γιό του θήτα πού είναι πλούσιος, λεβέντης, δουλευτής, έξυπνος και καλός γαμπρός, για τή κερά Γιάννα νά τή μαστόρισα πού ξεγέννησε με επιτυχία 32 γκαστριμένες και διάφορα άλλα όπως «πολιτικά» κι' αν τύχαινε νά ναι αντίπαλοι λ.χ. Βασιλικοί και Βενιζελικοί γινότανε καυγάς Όμηρικός με βρυσίες και βαρειές προσβολές και αυτης της τιμής, κι' ξεπεφτε φορφοιτήρα ανελέητη με δικαστήρια και διακοπή της καλημέρας για χρόνια μόνο και μόνο για λόγους πολιτικής αντίθεσης.

Οι βροχές του σιροκολέβαντου πάντα άλαφρές τις άποροφά ή γή με άποτέλεσμα νά γιομίζουν τά ξερικά πηγάδια, νά ανοίγουν οι θρύσες (πηγές), ζυμα όμως θρέχει πολλές μέρες τότες τά νερά της βροχής κατακυλοδν στα λαγκάδια γίνονται ποτάμι πού φουσκώνει επικίνδυνα και περνά από δύο καμάρες αντί μιας της μεγαλύτερης γέφυρας του νησιού στο Λιθάδι και τρέχουν άνθρωποι από πολλά χωριά νά τό δουνε, νά θαυμάσουνε και φωτογραφίσουνε.

Η όρμη του, ή άγριότητα, ή θολούρα και ή βουά (βοή) του νερού στο μεγαλύτερο χειμάρο του νησιού είναι έντυπωσιακή και επιβλητική. «Τό ποτάμι —φωναίζουν και διαδίδουν με θαυμασμό— περνά από δύο καμάρες του γιοφυριού». Μ' άλλα λόγια έβρεξε τόσο πολύ πού, τό ποτάμι δέν χωρούσε νά περάσει από τή μία καμάρα πλάτους 5 μ. και πέρασε από δύο. Και φυσικά με τέτοιες κακοκαιρίες σε από δύο. Και φυσικά με τέτοιες κακοκαιρίες σταματούν τά πάντα και κλειούνται όλοι στο καλύτε τους και τά ζώα στους στάβλους και τά καυμένα βελάζουν μακρόσυρτα και παραπονιαρικά γυρεύοντας φαί και κάποια λιχουδιά, ψαμί παξιμάδι, σνικ, ξυλοκέρατα, βελανες κλπ. ή τό καλύτερο νά τά θγάλουν τ' άφεντικά από τό στάβλο νά ξεσάσουν, νά βουσκίσουν στα χωράφια. Κι' οι άνθρωποι στενοχωριούνται φυλακισμένοι και μη μπορώντας νά πάνε στο μαγαζάκι του χωριού αν υπάρχει πετιούνται τρεχάλα στο σπίτι του γείτονα λέγοντας: «Δήμερα είναι για φίλου σπίτι». Κι' ο φίλος τους καλοδέχεται με πλατειά ευχαρίστηση. Αυτό γίνεται με τή σειρά τή μία στον ένα φίλο τήν άλλη στον άλλο. Και άστειεύόμενοι για νά παινέσουν τό φίλο προ-

Τέτοια συνέβαιναν τά παλαιά καλά εκείνα χρόνια πού, μά τήν αλήθεια ήταν καλύτερα, όπως πολλοί παλαιοί τό όμολογούνε ένθυμούμενοι με κύμο τήν άγνή άπλή και φυσική εκείνη ζωή πού παρ' όλες τίς στερήσεις, τή τρομερή φτώχεια, τή γύμνια και τή πείνα ήταν πολύ καλύτερη της σημερινής πού, έχει του Άβραάμ τά καλά και για γαρνιτούρα: Δημοκρατία, Σοσιαλδημοκρατία, Κομμουνισμός χίλιω λογώ, Άναρχία, Τρομοκρατία, Άπανθρωπιά Έρυθρές και Μαύρες Ταξιαρχίες, Πετρέλαιο, Διαστημόπλοια με Άστροναύτες, Άτομικές βόμβες πού όλα προορίζονται νά καταστρέφουν τή πλούσια, πληθωρική και... Παραδεισένια σημερινή ζωή και τέλος ανατινάξουν δλόκληρο τό Πλανήτη Γή με τους ανθρώπινους επιβάτες του πού, βρήκαν και, έπυροδότησαν τά πυροτεχνήματά τους για νά τινάξουν

στόν άέρα τόν άλλοτε θμορφο κόσμο μας και τά μυαλά τους τά έξυπνα και άποβλακωμένα. Και τότε ένώπιον τής φρικτής αύτης Θυέλλης (Πυρηνικής, Υδρογονικής, Νετρονικής κλπ.) σέ ποιανού φίλου τό σπίτι θά πάμε;

Στου φίλου μας του Θεού έν προλάβουμε.

ΣΗΜΑΣΙΑ ΛΕΞΕΩΝ:

Βελάνα = Ό καρπός του πρίνου θρεπτική κτηνοτροφή.

Γιάννακας = Πτηνό, πουλί άποδημητικό κοινώς κοκκινολαίμης, έρχεται από τόν Οκτώβριο νά

παραχειμάση στά νότια κλίματα. Είναι μία μπουκιά δλος αλλά νοστιμώτατος και τόν πιάνουν μέ παγίδες από πλάκες μέ δόλο σκουλίκια.

Πλαγιόμανος = Οι κύαμοι των άρχαίων και ήμών των νεωτέρων, τά κουκιά. Τροφή νόστιμη και θρεπτική στυφάδο, φάβα, βραστή, ψητή στά κάρβουνα ως ξηρά κλπ.

Μαστόρισα = Πρακτική μαμιά.

Φορρωτήρα αντί φορτωτήρα = Μπαστούνι των άγρωτών ύψους 1 μ. και 70—80 έκατοστά διχαλωτό στό άνω μέρος χρησιμοποιούμενον κατά τήν φόρτωσιν των ύποζυγίων. Π.χ. θέλομε νά φορτώσωμε 2 σακκιά. Φορτώνουμε πρώτα από τή μία μεριά του σαμαριού τό ένα σακκί αλλά χωρίς ύποστήλωση θά πέσει και τό ύποστηλώνουμε μέ τή φορρωτήρα ώσου νά φορτώσωμε και τό άλλο.

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Η

Κάθε έργασία πού δημοσιεύεται στα «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ» άποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του γράφοντος και άπηχει τίς προσωπικές του άπόψεις. Για κάθε τυχόν αναδημοσίευση, πρέπει άπαραιτήτως νά αναφέρεται ή πηγή του κειμένου και τό τεύχος πού δημοσιεύθηκε.

Έλα στα Κύθηρα

Από το ομώνυμο βιβλίο του ΤΑΣΗ ΚΟΥΚΟΥΛΗ

Ταξιδευτή,
όποιος κι' αν είσαι
κι' όπου κι' αν ταξιδεύεις
Έλα στα Κύθηρα. Όσο μπορείς πιό γρήγορα,
έλα

Αν έλθεις ως στη Σπάρτη και τό Μυστρά
στό Γύθειο και την Κρανάη,
στη Μάνη και στο Δηρό,
στη Μονεμβάσια και στη Νεάπολη Βοιωτών
Δέν είσαι μακριά, έλα στα Κύθηρα.

Κι' αν στην Κρήτη σ' έφερε ο δρόμος,
στον Άγιο Νικόλα και στην Ίεράπετρα,
στό Ηράκλειο και την Κνωσσό,
στό Ρέθυμνο και τό Άρκαδι,
στη Σαμαριά και στα Χανιά.
Μέχρι τό Καστέλλι έλα. Τό πλοίο
πάρε της γραμμής, στα Κύθηρα νάρθει.

Έλα μιά γνήσια της φύσης όμορφιά νά νοιώ-
σεις. Απόκοσμη, όλόκαλλη, παρθενική.

Έλα στης αιώνιας αγάπης τό νησί. Πούν'
άπ' τό ήλιοφώς κατάφωτο. Κι' από
άτέλειωτη χαρά πλημμυρισμένο
Ανέφιαστη ζωή θά σου προσφέρει.
Και νιάτα δίχως γηρατιά.

Στό κάθε βήμα σου άπίθανα μαγνάδια. Και
μιά ένθεη άρμονία. Ο ήλιος, τό
φεγγάρι. Η πούλια κι' ο Αύγερινός.

Έλα νά δείς πώς άγριεύει ή θάλασσα.
Κι' ύστερα πώς γαληνεύει.
Πώς σβήνει τ' άκροθάλασσο εκεί στην
άμμουδιά.
Πώς παίζουν τά δελφίνια στα όλόγλαυκα
νερά.
Πόση χαρά θά νοιώσεις σάν για ψάρεμα
σαλπάρεις.
Και μέσα σέ μιά βάρκα σάν λάμψεις τά
κουτιά.

Τό πάφλασμα του κύματος, του πόντου τή βουή
έλα ν' άκούσεις.
Και στα νερόβρυστα στις ρεματιές
της νερένιας μουσικής τή συναυλία.

Γιά ρόδινες άνατολές κι' ήλιοφιλήματ'

αυγινά, στην Άγια Μόνη έλα.
Γιά άλυκα, μαγευτικά του ήλιου βασιλέματα
στην Άγια Έλέσα χιλιοπλούμιστα
Κι' όλόμακρα τά μάτια σου ν' άπλώσεις. Τή
θάλασσα, τον ούρανό για ν' άγναντέψεις.
Έκει μακριά στου πέλαγου την άκρη.
Πού σμίγουνε και γίνονται ένα.

Έλα. Νά γίνεις «όξωνου». Τό νοῦ
νά ξεστρατίσεις.

Στό Γερακάρι γίνε σταυραετός. Στίς
ρεματιές δροσοσταλίδα.

Έλα στην Παλιόπολη. Τό χαμόγελο της
πανέμορφης Θεάς ζωή για νά σου δώσει.
Και την ψυχή με βάλαμο αν θέλεις νά
γεμίσεις, έλα στα Μυρτιδία.

Έλα σε παραδοσιακές γιορτές και πανηγύρια.
Τ' όλόγλυκο βιολί και τό λαγούτο
ν' άπολαύσεις και νά χορέψεις.
Στόν Ποταμό και στα Λογοθετιάνικα. Στα
Καστρισιάνικα, στόν Καραβά. Στό
Μυλοπόταμο, στην Καρβουνάδα.
Στ' όλόδροσο Λειβάδι και Καψάλι.

Έλα στό κάθε μου χωριό. Πού ξεχωρη έχει
όμορφιά.

Δική του φυσιογνωμία.
Νεραϊδοπερπάτητη του Καραβά ή λαγγαδιά.
Νεροσυρμές άχείμωνες στο Μυλοπόταμο.
Άιδονολαούσα καταπράσινη εις τά Μητάτα
ή ρεματιά.

Έλα στη φαντασία σου ν' άκούσεις και νά δείς
τά ζωτικά στα τρίστατα. Κι' άερικά και
ξίτους. Νεραϊδοχωρατά και χαμογέλια.
Όγλοβή και νιαουρίσματα
στα μέρη της Παλιόχωρας.
Τών άνέμων τό φύσημα στα ξέφωτα.
Τό μούρμουρο στις βρύσες.

Στα Κύθηρα έλα γρήγορα. Νά γίνεις ένα με
τή θάλασσα. Τόν ούρανό, τά βράχια και τό
κώμα. Τόν ήλιο και τον άνεμο. Τους Ζέφυρους
και την προβέντζα. Νά γίνεις ένα με τους
άτέλειωτους αιώνες.

Ἔλα, μιά σφαιρική ματιά νά δώσεις στῶν κατοίκων τήν καθημερινή ζωή. Ποῦκαναν τό δάκρυ τους χαρά.

Καί τή δουλειά τραγοῦδι.

Ἔλα γιά λίγο τήν ἀ-λή ζωή νά ζήσεις. Κάτσε κατάχαμα νά φᾶς. Πιές μέ τή φούχτ' ἀπό τή βρύση τό νερό.

Κι' ἐσύ Κυθῆριε, ὅπου κι' ἄν βρίσκεσαι, πίσω ἔλα.

Τ' ὀλόγλυκο τραγοῦδι τῆς ζωῆς, ἀσίγαστη σειρήνα μέσα σου ἀντηχεῖ.

Καί πάντα σέ καλεῖ πίσω νά γυρίσεις.

Κι' ἄν βρίσκεσαι στήν ξενητεία, ἔλα σάν τό πουλί ἀπ' τό Νοτιά.

Σάν Ὀδυσσεᾶς ἔλα πίσω στήν Ἰθάκη.

Τήν Πηνελόπη θε νά βρεῖς στό πατρικό σου τζάκι.

Ἔλα,

Γιά ν' ἀκούσεις εἰς τ' ἀλήθεια τῆς γιαγιάς τά παραμύθια.

Πίσω ξαναἔλα ὅταν θές

Γιά νά γίνουν ὅλα σάν τό χθές.

Κι' ὅταν κοντεύεις τῆς ζωῆς σου τό βιβλίον νά διαβάσεις

Καί στό καντήλι σου τό λάδι πλησιάζει νά σωθεῖ

Γύρνα πίσω στό νησί.

Κι' ἄν γέρος πιά εἶς' ἄρρωστο πουλί.

Κι' ἄν δέν πετᾶς καί πιά δέν τραγουδᾶς.

Γύρνα πίσω στό νησί.

Κουρασμένος γιά αἰώνιο ὕπνο γιά νά βρεῖς, νά ξαποστάσεις.

Ἔλα πίσω στό νησί καί μήν ἀργεῖς.

Μᾶς προσκαλοῦν οἱ προγονοί μας καί μᾶς καρτεροῦν.

Στήν ἐρημιά τους ἐρημες οἱ ψυχές τους πισωγυρίζουν.

Καί κάθε μέρα σάν νυχτώσει βγαίνουν σάν ἀερίκα.

Καί ψάχνουν νά μᾶς βροῦν. Καί ὅλο ψάχνουν.

Ἔλα λοιπόν πίσω στό νησί.

Νά σέ δοῦν ν' ἀναγαλιάσουν.

Μά βλέπω, πίσω ἦλθες γρήγορα.

Ἦλθες σάν χελιδονόψαρο μέ τό ἱπτάμενο δελφίνι.

Ἦλθες μέ τό ἀεροπλάνο σάν γοργόφτερο πουλί.

Καλωσόρισες, ταξιδευτή μ' ἀγαπημένε.

Πιάσε μ' ἀπ' τό χέρι.

Καί τό «ΕΛΑ ΣΤΑ ΚΥΘΗΡΑ»

στό ἄλλο χέρι κράτα.

Κι' ἔλα ἐνάγυρο νά φέρομε μαζί.

Ἔλα μαζί μέ τό Βατώ, στά Κύθηρα ἕνα χαρούμενο ταξίδι, τραγουδώντας.

«Ἄς ἦταν ἴκομη νά μπορῶ λίγο καιρό νά ζήσω νησί μου πίσω γιά νάρθῶ σέ σέ νά ξεψυχίσω».

Ἐνῶ τὸ πρῶτο τυπογραφικὸ τοῦ περιοδικοῦ μας, θρισκόταν ἤδη στὸ πιεστήριο, ἐπήραμε ἕναν ἄρκετὰ ὀγκώδη φάκελλο μὲ περιεχόμενο μιὰ σειρὰ ποιημάτων, μὲ τὴν παράκληση, ἄν τὰ κρίνουμε κατάλληλα, νὰ τὰ δημοσιεύουμε πότε - πότε στὸ περιοδικό μας.

Ὁ ἀποστολεὺς, γνωστὸς Κυθῆριος ἔμπορος, ἀσχολούμενος ἐρασιτεχνικῶς μὲ τὴν ποίησι, καὶ μὴ ἐπιθυμῶν νὰ γίνῃ γνωστὸ τὸ ὄνομά του, πρὶν, ὅπως μᾶς γράφει, ἐκδώσει τὴν πρώτη του ποιητικὴ συλλογὴ τὰ ὑπογράφει μὲ τὸ ψευδώνυμο ΩΡΙΩΝ. Σεβόμεθα τὴν ἐπιθυμία του καὶ παραδίδομε τὸ πρῶτο δείγμα γραφῆς του, εἰς τὴν κρίσι τῶν ἀναγνωστῶν μας.

ΔΡΟΜΟΙ

Δρόμοι, πλατειοί, μεγάλοι, δλόφωτοι!
Δρόμοι γεμάτοι ζωὴ ἀέναη...
Φῶτα, κολλημένα στῆς γῆς τ' ὄστρακο,
Βγαλμένα ἀπ' τῶν ἀνθρώπων τὰ χέρια.
Νοῦς κι' ἰδρῶς δουλέψαν γι' αὐτούς.
Βαρειῆς οἱ μηχανῆς ἰσιῶσαν τὴ γῆ.
Βράχοι γενῆκαν θρύψαλο καὶ πέτρες χῶμα.
Βουνῶν τρυπηθῆκαν τὰ σπλάχνα, καί,
Γίγαντες αἰῶνων ριχτήκαν ἀνελέητα χάμω.
Νερῶν τὸ κύλισμα ἀλλάχτηκε, γι' αὐτούς.
Αἷμα καὶ ἀγωνία,
Ἄνακατευθῆκαν στῆς πίσσας τὴν ὁσμὴ.
Ἄγωνας γιὰ χρόνια τραχὺς τῶν ἀνθρώπων,
Ποῦ ποτὲ δὲ σῶνεται — ὅμοιος τὸ χρόνο.
Ὅριζοντες ποῦ δίχως τελειωμὸ,
Ὅδηγοῦν στὸ καινούργιο.

Δρόμοι! Πλατειοί, Μεγάλοι, Ὅλοφωτοι.
Λαμπρότης καὶ τάφος τῶν ἀνήσυχων.

Δρόμοι! Χαρά καὶ φθόνος τῶν Λαῶν.

Παράδεισοι εὐτυχισμένων σκουληκιῶν
Ποῦ λέγονται ΑΝΘΡΩΠΟΙ.

ΩΡΙΩΝ

Σύντομες ειδήσεις από την

Πνευματική ζωή των Κυθίων

— Στις 29 Νοεμβρίου, συγκροτήθηκε σε Σώμα τό νεοκλεγέν Συμβούλιο της Έταιρείας Κυθηραϊκών Μελετών. Πρόεδρος εξελέγη ο Κων)νος Ξ. Σαραντόπουλος, Αντιπρόεδροι οί Δ. Κόμης και Γ. Λεοντσίνης, Γεν. Γραμματεύς ο Έμμιαν. Σπ. Στάθης, Ειδική Γραμματεύς ή Άννίτα Παναρέτου, Ταμίας ο Βρεττός Κυπριώτης και Ξφορος ο Παν. Βάρδας. Οί Πάνος Φύλλης και Ήλιος Μαρσέλλος, παρέμειναν άπλά Μέλη του Συμβουλίου.

— Ένδιαφέρουσα ήταν ή διάλεξις πού έδωσε ο Πάνος Φύλλης τήν 1η Δεκεμβρίου στήν αίθουσα του Πνευματικού Κέντρου με θέμα «Ουράνια Άφροδίτη». Οί Νίκος Φατσέας και Γιώργος Λεοντσίνης, προλόγισαν τόν όμιλητή, ο οποίος στήν συνέχεια ανέπτυξε τό θέμα του, παρουσία ενός πυκνού άκροατηρίου πού τόν χειροκρότησε θερμά.

— Στις 7 Δεκεμβρίου, ο Ζωγράφος Γιώργος Δρίζος, έκανε τά έγκαίνια τής νέας του εκθέσεως, στήν Γκαλερί «ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ» στό Χαλάνδρι, παρουσία πλήθους καλλιτεχνικού και πνευματικού κόσμου, μεταξύ των οποίων και άρκετοί Κυθηριοί.

Ός γνωστόν, ο Δρίζος διαμένει σχεδόν μονίμως στό Νησί μας, από τό όποιο και έμπνέεται τά περισσότερα θέματα τής δουλειάς του.

Οί καινούργιες του παρουσίες είναι πραγματικά αξιόλογες, και λεπτομερής κριτική τους θά δημοσιευθεί στήν «Φ.τ.Κ.».

— Με γρήγορο ρυθμό, συνεχίζονται εις τόν Ποταμόν Κυθίων, οί έργασίες άποπερατώσεως τής κατασκευής και διαρρυθμίσεως των έσωτερικών χώρων, του Πνευματικού Κέντρου πού γίνονται εκ των

χρημάτων του Κληροδοτήματος Παναγιώτου, εις τό κληροδοτηθέν ακίνητον Μαρσέλλου - Πεντοπούλου.

Σ' αυτό θά στεγασθ ή Φιλαρμονική Κυθίων, ή όποία διά του Προέδρου της Στρατη Θεοδωρακάκη, κάνει εκκλησι σε όλους τούς δυναμένους νά πλουτίσουν τήν βιβλιοθήκη της με ό,τι βιβλία μπορούν.

— Άξιόλογη δραστηριότητα αναπτύσσει και ο «Κυθηραϊκός Σύνδεσμος — Μορφωτικόν Κέντρον Κυθίων» στήν Χώρα, ο οποίος σε συνεργασία με τό «Πολιτιστικό Κέντρο ΑΤΕ» πού ιδρύθηκε πέρυσι, οργανώνουν όποτε τούς δίδεται εύκαιρία, πνευματικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις, προσφέροντας θετικό έργο στό Νησί μας.

— Τώρα με τήν ίδρυση της Έταιρείας Κυθηραϊκών Μελετών, ίσως επιτέλους καταστή δυνατή ή συγκέντρωσις και εκδοσις τόσων ανέκδοτων έργων, αξιόλογων Κυθηρίων ζώντων και τεθνεώτων, τά όποια βρίσκονται είτε σκόρπια είτε πεταμένα σε κάποια μπουλά άδιάφορων κληρονόμων.

Τά «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ» έχουν άνοιχτές τίς σελίδες τους, για ό,τι είναι δυνατόν νά περισωθ ή από αυτά, όσπου νά υλοποιηθ ή παραπάνω πρότασις.

— Ευχαριστούμε τήν Λογτέχνιδα - Δημοσιογράφο Πόπη Κούση - Παπαδάκη, πού ειχε τήν καλωσύνη στήν τόσο ενδιαφέρουσα όμιλία της στήν ΠΑΡΝΑΣΣΟ για τόν Κάρολο Μπωντελαίρ, νά μνημονεύσει με τόση αγάπη τό Νησί μας, παίρνοντας άφορμή από ένα ποίημα του Γάλλου αυτού ποιητή για τά Κύθηρα.

ΕΙΚΩΝ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:

«Η Ἀφροδίτη με τις Θεραπαινίδες της σὲ ὥρα ψυχαγωγίας». Λεπτομέρεια, ἀπὸ ἀρχαῖο ἀμφορέα πὸν βρῖσκεται στὸ Μουσεῖο τοῦ Λούβρου.

ΕΙΚΩΝ ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΛΟΥ:

«Ἐνα κοχύλι», ὅπως τὸ σχεδίασε ὁ γνωστὸς καλλιτέχνης, ζωγράφος — φωτογράφος, ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΙΔΗΣ.

